

JÁTSZVA TANULNI – GONDOLKODVA JÁTSZANI

ÓVODAI

PEDAGÓGIAI PROGRAM

AZ ÓVODA ADATAI

Az intézmény neve: **Múcsonyi Általános Művelődési Központ,
Bölcsőde és Konyha**

OM azonosító: **202416**

Feladatellátási hely: **Múcsonyi Általános Művelődési Központ,
Bölcsőde és Konyha
Játékvár Óvodája**

Címe: 3744 Múcsony, Élmunkás út 6-8. sz.

Az óvoda fenntartója: Múcsony Nagyközség Önkormányzat
3744 Múcsony, Fő út 2. sz.

Az alapító okirat kelte: 2020. február 10.

hatálya: 2020. február 11.

száma: 1.a/2019.

A program benyújtója: Szepesi Margit
intézményvezető

A HELYI PEDAGÓGIAI PROGRAM TÖRVÉNYI, JOGSZABÁLYI HÁTTERE

- 363/2012. (XII.17.) Kormány Rendelete Az óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 2011. évi CXC. Törvény A nemzeti köznevelésről és módosításai
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI Rendelet a nevelési – oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 229/2012.(VIII.28.) Kormányrendelet nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról
- 32/2012.(X.8.) EMMI rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
- 2011.évi CLXXIX. Törvény a nemzetiségek jogairól
- 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
- 48/2012. (XII.12.) EMMI rendelet a pedagógiai – szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai – szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai – szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről
- 17/2013. (III.1.) EMMI rendelete a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve
- 2013. évi XXVII. Törvény a szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények módosításáról
- 1997. évi XXXI. tv. a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 2015. évi CXXXIII. törvény egyes szociális, gyermekvédelmi családtámogatási tárgyú és egyéb kapcsolódó törvények módosításáról
- 2003. évi CXXV. számú törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőségről
- 2008. évi XXXI. törvény Az esélyegyenlőség érvényesülésének közoktatásban történő előmozdítását szolgáló egyes törvények módosításáról
- 257/2000. (XII. 26.) Kormányrendelet a gyermekvédelmi törvény végrehajtásáról
- 5/2010.(I.29.) OKM rendelet az esélyegyenlőséget szolgáló intézkedések és az integrációs rendszerben részt vevő intézményekben dolgozó pedagógusok
- Alapító Okirat

A PROGRAM TARTALMA

I. Bevezető	4.
II. Óvodai nevelésünk célja, feladata	6.
II.1. Óvodánk pedagógiai folyamatának nevelési alapelvei és metodikai összegzése	10.
II.2. Determináló tényezők a személyiség fejlesztésében	13.
II.3. A tudatos fejlesztés feltételei.....	15.
III. Az óvodai nevelés feladatrendszere	18.
III.1. Egészséges életmódra nevelés.....	18.
Egészségfejlesztési program	20.
III.2. Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés, szocializáció	28.
III.3. Anyanyelvi, értelmi fejlesztés, nevelés	34.
IV. Az óvodai élet tevékenységi formái	39.
IV.1. Játék, játékba integrált, tevékenységekben megvalósuló tanulás.....	39.
IV.2. Munka jellegű tevékenységek.....	48.
IV.3. Mozgás, testnevelés	50.
IV.4. Mese, vers, dramatikus játék.....	53.
IV.5. Rajzolás, festés, tárgyalakítás, mintázás, kézimunka.....	57.
IV.6. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc.....	60.
IV.7. A külső világ tevékeny megismerése.....	62.
IV.7.1. Környezet megismerése, védelme	62.
IV.7.2. Környezet téri, formai, mennyiségi megismerése	65.
V. Inkluzív pedagógia, integráció, differenciált nevelés	
Esélyteremtés, esélyegyenlőség biztosítása	68.
V.1. Kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igénylő, eltérő képességű gyermekek csoportban integrált és differenciált fejlesztése az egyéni bánásmód keretében	71.
V.2. Roma/cigány nemzetiséghez tartozó gyermekek magyar nyelvű kulturális nevelése, fejlesztése.....	73.
V.3. Kiemelkedő képességű gyermekek tehetségfejlesztése.....	81.
V.4. Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése	89.
V.5. Integrációs Óvodai Fejlesztő Program.....	95.
VI. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	
Kimeneti eredmények – Sikerkritérium	115.
VII. Az óvodai élet szervezése, időkeretek, tervezés, dokumentálás, mérés, értékelés	116.
VIII. Együttműködések, családok bevonása az óvodai életbe, gyermekvédelem	121.
IX. Az óvoda kapcsolatrendszere, együttműködés	125.
X. Személyi, tárgyi feltételek	126.
XI. A nevelőmunkát segítő játékok és egyéb eszközök	127.
Érvényességi nyilatkozat	128.
Legitimációs záradék.....	129.

I. Bevezető

137/1996. (VIII.28.) Kormányrendelet által kiadott: Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja alapján, reális helyzetelemzésre épülően kidolgoztuk a Játszva tanulni – gondolkodva játszani elnevezésű saját nevelési programunkat, mely 1999. szeptember 1-től bevezetésre került.

Több éves képességfejlesztő pedagógiai munkánk tapasztalatával fogalmaztuk meg helyi óvodai programunk funkció hangsúlyát, a gyermekközpontú, differenciált, komplex képességfejlesztést, melyet az egész személyiségstruktúrára dolgoztunk ki.

Már a 90-es évek társadalmi változásai is egyre nagyobb, nehezebb hatással voltak a családokra, azok életmódjában, életvitelében, a gyermeknevelésben, gyermekellátásban bekövetkezett változásokra. Jelen időszakra is mindez fokozódóan igaz, a gyermekeket ért káros környezeti, szociális, érzelmi hatások, a szociális helyzetükből, nevelési hiányokból és fejlettségükből eredő hátrányok ellensúlyozása pedagógiai eszközökkel, egyéni fejlesztéssel valósul meg óvodai nevelésünkben. Differenciáló pedagógia alkalmazásával az egyéni adottságok, sajátosságok, az eltérő fejlettségi szintek alapján valósul meg a hátránykompenzálás, a részképesség-problémák prevenciója, korrekciója, a kiemelkedő képességű gyermekek tehetségfejlesztése az egyéni fejlesztő program alapján az individualizálva szocializált, integrált nevelésünkben.

Évről-évre egyre magasabb számban érkeznek pszicho-szociális és szocio-kulturális hátránnyal, részképesség problémával küzdő gyermekek óvodánkba. Több éve jellemző, hogy óvodásaink 65-75%-a hátrányos helyzetű, 20-25%-a halmozottan hátrányos helyzetű, 25-30%-a roma nemzetiséghez tartozó. A helyi igények, a bemeneti tényezők, a bevezetés óta történő programfejlesztéssel, a programbeválás tapasztalatai ezen nevelési program, helyi specifikumunk korszerűségét, szükségszerűségét továbbra is igazolják.

Több éve elért pedagógiai eredményünk, hogy a szülők gyermekük 3 éves korától igénylik az óvodai nevelést és biztosítják a rendszeres óvodába járást, mely alapvetően fontos a gyermek eredményes fejlesztéséhez, optimális fejlődéséhez.

A helyi nevelési programunk koncepciójának a gyakorlatban történő érvényre juttatása, az eredményes megvalósítása érdekében az alábbi programfejlesztés, pedagógiai fejlesztés valósult meg a bevezetés óta eltelt időszakban:

Kiegészült:

- Roma nemzetiséghez tartozó gyermekek integrált nevelése, felzárkóztató, társadalmi beilleszkedését segítő differenciált fejlesztése
- Az eltérő képességű gyermekek csoportba integrált és differenciált fejlesztése az egyéni bánásmód keretében
- Kiemelkedő képességű gyermekek tehetségfejlesztése
- A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrációs óvodai fejlesztőprogramja
- A sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése

Teljes körűen kidolgoztuk a belső szakmai ellenőrzési, értékelési, mérési rendszert.

A helyi nevelési programunkhoz, valamint a részprogramokhoz illesztett új dokumentációs anyagot készítettük el, módosítottuk:

- a helyi saját csoportnaplót
- nevelő-fejlesztő munka tervezési metodikáját
- a gyermeki fejlődés regisztrációját, a személyiségfejlődési naplót, valamint bevezettük a differenciált egyéni képességfejlesztés dokumentációját, mely tartalmazza az egyes gyermekekre vonatkozó fejlesztendő területet, fejlesztési módot, tartalmat, valamint az értékelést.

Mindezek a célirányos, tudatos óvodapedagógusi tevékenység, valamint a gyermekek egyéni fejlődésének nyomonkövetését szolgáló és szabályozó dokumentumok.

A pedagógiai munka hatékonysága, eredményessége érdekében kiemelten fontos a gyermekek megfigyelése, alapos megismerése. Így az objektivitás érdekében a gyermekek részképességeinek fejlettségi szintmegállapítására a személyiségfejlődési naplóval koherens szintfelmérő, diagnosztizáló, fejlesztőpedagógiai eljárásrendszert állítottunk össze részképesség területenkénti, koronkénti bontásban, mérési, értékelési mutatókkal.

A belső szakmai irányítású továbbképzések, innovációk során az óvodapedagógusok pedagógiai-pszichológiai-módszertani-minőségügyi kultúrafejlesztése valósult meg.

Minden nevelési évben más-más kiemelt nevelési terület belső elemzése, innovatív értékelése, ennek eredményeként az alábbi nevelési területek innovációja valósult meg:

- Szocializáció, érzelmi, erkölcsi nevelés
- Anyanyelvi nevelés, mese, vers, dramatikus játék
- Mozgás, testnevelés
- Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
- Környezet megismerése, védelme
- Környezet téri, formai, mennyiségi megismerése
- A szabad játék és a fejlesztő játék egyensúlya
- Szocializáció, magatartási-, viselkedési zavarok és ezek pedagógiai kezelése
- Projektpedagógiai alkalmazása

Fejlesztettük és széles tartalommal bővítettük a saját belső módszertani, pedagógiai eszköztárunkat, hiszen az óvodapedagógus, hogy élni tudjon módszertani szabadságával, módszertani gazdagsággal kell rendelkezzen. Alkotó és team munka eredményeként eddig elkészült, a gyakorlati magvalósulást segítő belső módszertani segédanyagok:

- a fentiekben ismertetett nevelési területekhez tartozó fejlesztő játék-, tevékenység-, eljárásgyűjtemények,
- értelmi képességek – részképesség fejlesztő játék-, eljárásgyűjteménye a pszichikus funkciók: érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás vonatkozásában,
- anyanyelvi nevelést segítő fejlesztő játék-, eljárásgyűjtemény: beszédpercepció, beszédprodukción bontásban.
- Fejlesztőjátékok gyűjteménye
- Szocializációt, erkölcsi nevelést segítő fejlesztőjáték gyűjtemény

Az önfejlesztés, a pozitív változásokat eredményező tartalmi-szabályozó és gyakorlati újításaink, azaz a pedagógiai fejlesztés, az innováció folyamatos óvodapedagógiai munkánkban. Megelőzve a jogszabályi előírásokat, a szabályozó hangsúlyokat, mint például: esélyt teremtő pedagógia – differenciált nevelés, kompetencia alapú nevelés – egyéni képességfejlesztés, játékba integrált – tevékenységekben megvalósuló tanulás, családorientált szemlélet, inklúzió elve, gyakorlata, stb. évek óta beépített a pedagógiai tartalomba, pedagógiai gyakorlatunkba. A fentiekben ismertetett tényszerű pedagógiai munkánk, pedagógiai fejlesztésünk a permanens önfejlesztés-önfejlődés a korszerű szakszerűséget segíti.

II. Óvodai nevelésünk célja, feladata

A gyermekközpontú, komplex személyiségfejlesztő programunk célja

Alapvető célok

- Gyermeki személyiség kibontakoztatása, fejlesztése, szükségleteinek kielégítése.
- Harmonikus fejlődés segítése, pozitív személyiségjegyek, jellemvonások kialakítása.
- Individualizálva szocializált nevelés során a hátrányok csökkentése, kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátása.

Minden gyermek, mint individuum önmagához képest a leoptimálisabb szintre jusson el valamennyi, a tanulási folyamathoz, az iskolai élet megkezdéséhez szükséges képességek, részképességek és készségek terén. Legyen alkalmas az iskolai életre. A szabad játék mellett olyan fejlesztő játékok, pedagógiai eljárások, tevékenységek töltsék meg érzelmi gazdagsággal a gyermekek mindennapi tevékenységét, amelyek a tanulási problémáért közvetlenül felelős pszichikus funkciók fejlesztésére irányulnak.

Így válik programunk az iskolai kudarcok prevenciójává.

Az olyan gyermekek, akiknek fejlődése kimagasló, érdeklődése, problémamegoldó éhsége fokozott, érezze a bizalmat, az elismerést. Olyan közeget, feltételeket teremtünk számára, ahol a körülmények és a saját adottságai optimálisan találkoznak, ahol ő maga kiteljesedik, és elindíthatjuk a tehetség útján.

Így válik programunk tehetségfejlesztővé is.

Fő célunk

A gyermeki személyiség teljes kibontakoztatása, az egyenlő hozzáférés biztosítása. A gyermekek érzelmileg, szociálisan és értelmileg gazdagodjanak, képességeik kibontakozhassanak, fejlődjenek, s eközben boldog gyermekkorukat megőrizhessék.

Feladat

- A gyermekeket megillető jogok, alapvető szabadságok tiszteletben tartásának megerősítése, érvényre juttatása, a gondoskodás és különleges védelem, nevelés-fejlesztés folyamatában.
- Maradjon a **játék** a nevelőmunkánk alapvető színtere, eljárásrendszere, és eszköze.
- A tudatos **megismerés és fejlettségi szint** ismeretén alapuló **egyéni képességfejlesztés** legyen alapja a tudatos tervezésnek, a sikeres személyiségközpontú pedagógiai gyakorlat kialakításának.
- A gyermek teljes személyiségstruktúrájának alapos megismerése mutat rá a részképességek elmaradottságára, vagy magas fejlettségére, mely meghatározója a hatékony továbbfejlesztésnek.
- Feladatunk, a sokoldalú multi-szenzoros egyéni fejlesztés. Az egyéni eltérések, különbségek tolerálása, az individuum védelme.
- A különbözőség elfogadása a közösségen belül, pozitív énkép erősítése, sikerorientált személyiségjegyek alakítása.
- Egyéni érdeklődésre épülő, egyéni fejlődési ütemet tiszteletben tartó, differenciált fejlesztés.

Fő feladatunk

Olyan sajátos testi, lelki, értelmi, szociális, tárgyi környezet biztosítása, mely érzelmi biztonságot nyújt, testi-lelki szükségletek kielégítésére ad teret. Lehetővé teszi a mozgást, a tevékenységet, a játékot, „melyek minden gyermek fejlődésének alapjai”.

Megfelel az óvodáskor alapvető sajátosságának: az érzélemvezérelt, sokoldalú megtapasztalás, gyakorlás, tevékenység, élmény fonalán haladó megismerésnek, gondolkodásnak, szocializációnak.

Gyermekképünk

Minden gyermek, mint individuum szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi és szociális lény, fejlődő és fejleszhető személyiség. Fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerű környezeti hatások együttesen eredményezik: életkori szakaszonként és egyénenként változó testi, lelki, szociális, értelmi szükségleteik, igényeik kielégülnek óvodapedagógiánk folyamatában.

Szeretnénk a boldog gyermekkort megőrizve, befogadó, gyermekközpontú pedagógiánkban érzelmileg kiegyensúlyozott gyermekeket nevelni, akik óvodáskoruk végére képességeik optimális fejlődése eredményeként sikerorientált, érdeklődő problémamegoldó, együttműködő, önbizalmában megerősített, az iskolai életre felkészült gyermekké válnak.

Biztosítjuk minden gyermek számára a társadalmi egyenlőséget, az egyenlő hozzáférést. Minden gyermek egyformán, magas színvonalú szeretetteljes nevelésben részesül, a meglévő hátrányai csökkennek, előítélet mentes, gyermekközpontú, befogadó nevelőmunkánkban.

Óvodaképünk

Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig.

A mi óvodánkban olyan lelki, szociális, személyi, tárgyi környezetet biztosítunk, amely gyermekeinknek érzelmi biztonságot nyújt, a személyiségkibontakoztatást, valamint a gyermek környezettudatos magatartásának kialakulását segíti, mely óvó – védő, szociális, nevelő, személyiségfejlesztő funkciója keretében a gyermekekben fejlődnek pszichikus funkciói, a következő életszakaszhoz szükséges feltételek.

Testi-lelki-értelmi szükségletei kielégítése lehetővé teszi a fejlődéséhez szükséges mozgást, a szabad játékot, tevékenységet. Az egyéni megismerés, fejlettségi szint ismeretében törekszünk olyan multiszenzoros egyéni képességfejlesztésre, amely a gyermekek érdeklődésére, cselekvő tanulására épül és az egyéni érési és fejlődési ütemet is tiszteletben tartja.

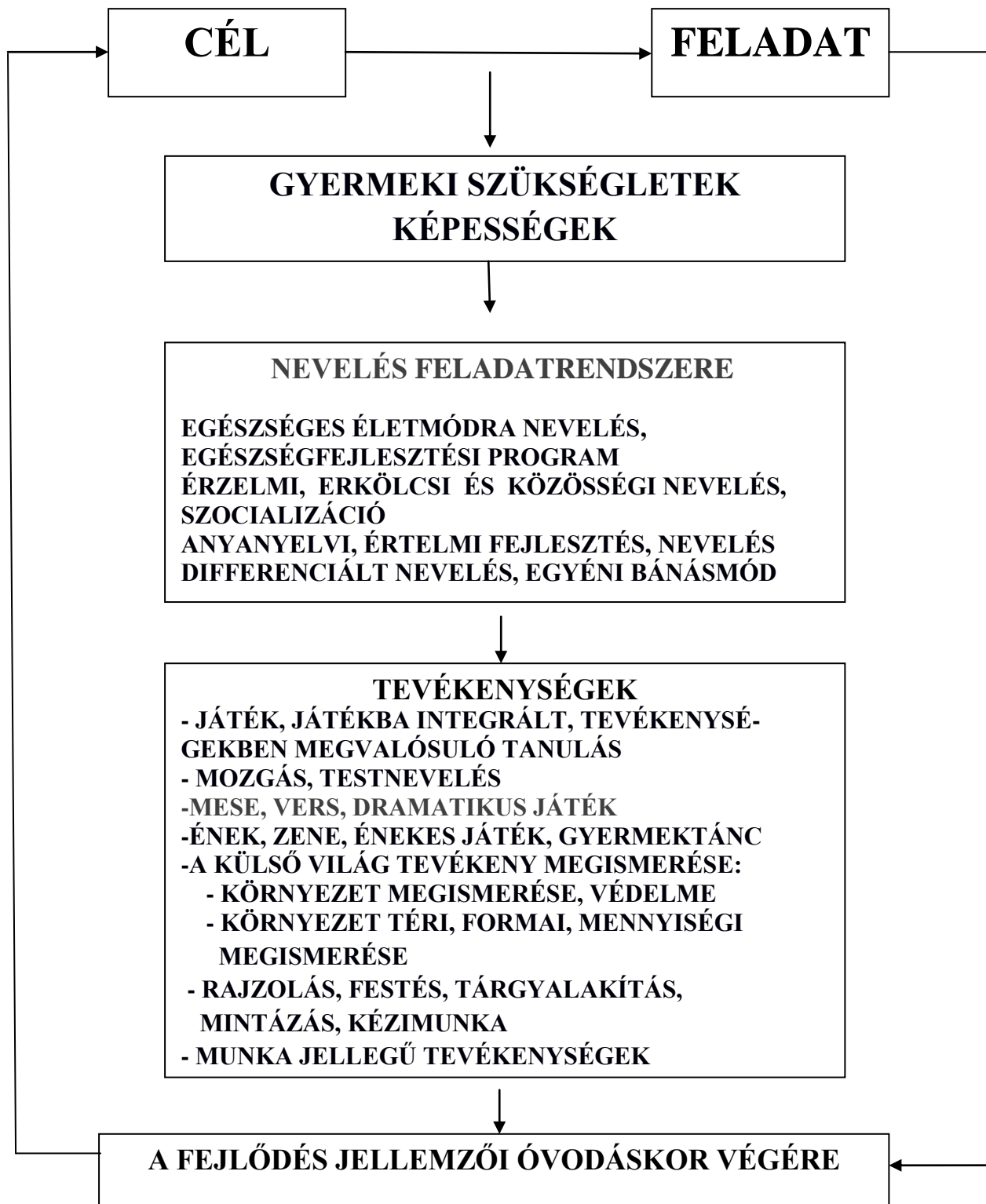
Óvodás étellel összeegyeztethető módon és tartalommal, gyermekközpontú, inkluzív, esélyt teremtő, kompetencia alapú pedagógia alkalmazásával, egyéni bánásmóddal, differenciálással neveljük óvodásainkat.

Az óvodáskorú gyermek számára olyan óvodai életteret biztosítunk, amelyben a családi nevelés kiegészítőjeként hozzájárulunk a testi-lelki szükségleteik kielégítéséhez, fejlődésükhöz. Hiszünk abban, hogy játékban, játékkal, játékosan a gyermekek egyéni fejlődési ütemét is figyelembe véve, úgy fejlesztjük őket, hogy közben boldog gyermekkorukat megőrizhessék.

Pedagógiai munkánk folyamatában érvényesül a gyermek feltétel nélküli szeretete, valamint a gyermeki szabadság és az ésszerű korlátok, szabályok rendszere alapján érzelmi biztonságot nyújt a ránk bízott gyermekeknek.

Nevelő-fejlesztő munkánkban tetteinket, megnyilvánulásainkat a szakszerűség, a hitelesség jellemzi. Személyiségünkben tükröződik a humanizmus, a pedagógiai optimizmus, érvényesül az elkötelezettség, a csapatmunka és a partnereinkkel való együttműködés.

PROGRAMUNK RENDSZERÁBRÁJA

II.1. Óvodánk pedagógiai folyamatának nevelési alapelvei és metodikai összegrzése

„Nem alakítanunk kell a gyermeket, hanem alakulni engedni”

(Montessori)

Óvodai nevelésünk a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására, egyéni képességeinek fejlesztésére irányul, figyelembe véve:

- a gyermekek kompetenciáinak erősítését, fejlesztését
- minden gyermek fejleszthető, fejlődő személyiség
- óvodáskor sajátosságaként, az egyenetlen fejlődés törvényszerűségét
- a nevelés folyamatjellegét.

Fejlesztőprogramunk személyiség-, és gyermekközpontú.

Ez az elv az egyénre irányítja a figyelmet, fontos az individuum személyének bizonyos határokon belüli autonómiája, az egyéni eltérések tolerálása.

Ez a szemléletmód természetesnek tartja a másságot, különbözőséget, az eltérő fejlődési ütemet, a sokszínű adottságból adódó képességbeli különbségeket. Az egyénnek szóló fejlesztést hangsúlyozzuk, az óvodáskor pszichológiai törvényszerűségeinek, élettani sajátosságainak figyelembe vételével.

Az egyéni differenciált nevelés oly módon valósul meg óvodánkban, hogy az óvodapedagógus interakciói, nevelő-fejlesztő munkája, befogadó, segítő, támogató attitűdje találkozik, azaz összhangban van a gyermek szükségleteivel, igényeivel, érdeklődési-, tevékenységi vágyával, képességeivel, érzelmi azonosulásával az egyéni bánásmódban és a közösségi nevelésben. Az óvodapedagógus személyisége, vezető-, feltételteremtő-, és közvetítő szerepe dominál az egyéni fejlesztés és szocializáció egyensúlyában, a játékoság, a tevékenység, a motiváció elve érvényesítése által. A következő életkori szakaszra történő optimális felkészítés a teljes óvodai nevelés folyamatában valósul meg.

A tanulásért közvetlenül felelős pszichikus funkciók, részképességek célirányos fejlesztésére, az esélyegyenlőség biztosítására törekszünk.

Gondoskodunk olyan tevékenységrendszer, hatásrendszer megteremtéséről, mely megfelel az óvodáskornak – miszerint:

- Magán hordozza a spontán és célirányos tevékenység jellemzőit, a játékot, játékoságot, mely a gyermek számára biztosítja az önérvényesítés, a gyakorlás lehetőségeit.
- Pedagógiánk akkor gyermek közeli, ha a játék, a tevékenység és a cselekvéses és a spontán tanulás elemeire jobban épít, a gyermek szabadon választhat a tevékenységek közül. Így biztosítjuk a gyermeki jogok érvényesülését.

Játéké a vezető szerep, hiszen önálló aktivitást igénylő pszichikus folyamat.

A cselekvést indukáló hatású, ehhez társul a megismerő tevékenység, a pedagógiai tartalom, hatásrendszer, szokásrendszer, társas kapcsolatok.

Biztosítjuk a játékélet védelmét, az önérvényesítés és az alkalmazkodás harmóniájának kialakulását a társas együttélés során.

Olyan óvodai életet szervezünk, amelyben sugárzik a gyermek feltétel nélküli befogadása, elfogadása, tisztelete, szeretete, valamint a gyermeki szabadság és az ésszerű korlátok, szabályok rendszere alapján a szokásrendszeren keresztül érzelmi biztonságot nyújt a gyermekeknek.

*„A gyermeki személyiséget tisztelet, elfogadás, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi.
A nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, egyéni képességeinek
kibontakoztatását.”*

(O.A.P.)

Óvodapedagógiai tevékenységünk a gyermek egyedi személyiségéhez igazodó. Mindez derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes óvodai légkörben.

Nem vezényelni, hanem szolgálni, türelemmel kivárni, és elhárítani a fejlődést akadályozó tényezőket. Mindig csak annyit tenni, amennyit éppen igényel a gyermek ahhoz, hogy tovább tudjon lépni, hagyni az önálló próbálkozásra. Ezt az óvodapedagógusnak kell éreznie, tudnia és tennie, mert ő a katalizátor a csoport életében. Szükséges tehát a kivárás, a motiválás, a kezdeményezés, a tudatosság, a tervszerűség, a következetesség, a rendszeresség, a fokozatosság és folyamatosság egyaránt.

Az óvodapedagógus a sokoldalú szemléltetés, bemutatás, ismeretközvetítés, új élmény nyújtása, gyermeki kompetenciák fejlesztése érdekében mértéktartóan használja az infokommunikációs eszközöket. Célirányos IKT alkalmazásával a családok, a gyermekek figyelmének ráirányítása a fejlődésüket segítő IKT tartalmak használatára. Óvodánkban alkalmazott IKT eszközök: CD lejátszó, diavetítő, projektor, számítógép. A rendelkezésre álló tanulási képességfejlesztési eszközöket céltudatosan használja.

Elengedhetetlen, a csoportban dolgozó felnőttek összehangolt, megosztott, szituációérzékeny együttműködő munkája. A kompetencia alapú nevelésünkben a képességfejlesztést az ismeretek, azok alkalmazási képességét, és az alkalmazáshoz szükséges magatartási, viselkedéssjegyek, attitűdök, személyiségjellemzők összességének fejlesztése a kompetenciaelvű és – gyakorlatú pedagógiánkban az aktivitás, a cselekvő részvétel folyamatában valósul meg.

A gyermek értelmes szeretete nem csupán a védés óvás szolgálatát jelenti, hanem felelősségvállalást is érte, érzelmi állapotáért, személyiségfejlődéséért. Érzelmi megnyilvánulásaink, spontán és szervezett tudatos pedagógiai hatásaink, direkt és indirekt irányításaink egyaránt éreztessék a gyermekekkel való együttérzésünket, nyújtunk olyan támaszt, akihez bizalommal fordulhatnak, vele örül, aki meghallgatja problémáit, aki segít neki, szereti, és a helyes viselkedési normák betartására neveli őt.

Integrált nevelésünkben az inkluzív pedagógiai gyakorlatunkban az egyenlő hozzáférést, esélyteremtést biztosítjuk valamennyi óvodásunk számára tartozzon bármely csoporthoz, legyenek adottságai, képességei bármilyenek. Az egyénhez igazított pedagógiával neveljük, fejlesztjük az átlagosan fejlődő, a részképességproblémával küzdő, kiemelkedő képességgel, sajátos nevelési igénnyel rendelkező, nemzeti etnikai kisebbséghez tartozó, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermeket egyaránt. Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy megkapja a neki megfelelő gondoskodást, nevelést-

fejlesztést. Integrációban olyan óvodai életet biztosítunk, melyben elfogadó, befogadó, nyitott és rugalmas rendszerben fejlődhetnek, amely igazodik az egyéni adottsághoz, állapothoz, szükségletekhez, igényekhez, az életkori és egyéni sajátosságaihoz, fejlődési üteméhez, érési folyamatához. Óvodánkban komplex nevelés folyik. A nevelési területek elméletileg differenciáltak, a gyakorlatban a tárgyi koncentráció elve alapján egységet alkotnak, melynek során a nevelési célunk a gyakorlati aktivitás, motiváltság, kíváncsiság ébrentartása, kielégítése, a kreativitás előtérbe helyezése és a kompetenciaézés kialakítása, fenntartása, erősítése, fejlesztése.

Óvodánkban a kultúra átszarmaztatása, közvetítése, az egyéni képességekhez igazodó műveltségtartalmak, ismerettartalmak gyermekek szerinti mennyiségben, mélységben és ütemben történő közvetítése a nevelőmunkánk része, de ezt a gyermek felfedezőként szerezhesse meg a saját élményű tanulás során, az óvodapedagógus közvetlen és közvetett irányításai, rávezetései nyomán. Feladatunk a sokszínű tevékenységeken keresztül, életkornak, egyéni szükségletnek megfelelő műveltségtartalmak közvetítése, a képességek, készségek egyéni és életkor-specifikus sokszínű alakítása, fejlesztése.

A gyermek a sokoldalú megtapasztalások által önállóan tanul, de nem feltétlenül önmagától, ezt biztosítani, segíteni ez maga a nevelés.

A gyermeki jogok, a gyermeki érdekek védelmében olyan szolgáltatásokat nyújtunk, illetve olyan igények kielégítésére törekszünk, amely valós gyermeki igényt jelentő és az óvodás élettel összeegyeztethető.

Az óvodapedagógiai munkánk során feladatunk a nevelési koncepció érvényre juttatása a mindennapi pedagógiai folyamatokban, az óvoda óvó-védő, szociális, nevelő-fejlesztő funkciója által.

Sikerkritérium: minden gyermek önmagához viszonyított optimális fejlődése, az egyes gyermek, a gyermekcsoport napi pozitív közérzete, valamint a fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére című fejezetek tartalmának elérése.

Nevelési értékek, alapelvek

- a gyermeknek megfelelő gondoskodás, nevelés, a gyermeki jogok érvényesítése
- a gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi
- nevelésközpontúság - pszichológiai törvényszerűségekhez, élettani sajátosságokhoz igazodó tanulás
- kompetencia elvű és gyakorlatú komplex nevelés
- személyiségközpontúság – állapotszükségletek, képességek, jellemvonások, kompetenciák fejlesztése, erősítése
- a nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását
- gyermekközpontúság – bizalom, játékcentrikusság, tevékenységekre épülő nevelési fejlesztési folyamat, tevékenységekben megvalósuló tanulás, a gyermek személyiségéhez igazodó pedagógiai tevékenységek, hatások
- differenciált nevelés, fejlesztés – teljesítménykényszerből, sürgetéstől mentes fejlődés-fejlesztés támogatása

- érzelmi alapokon nyugvó óvodai élet
- a gyermek érdekeinek, testi-lelki–szociális–értelmi szükségleteinek maximális figyelembe vétele
- individualizálva szocializált nevelés, egyéni bánásmód sokszínű alkalmazása
- integrált nevelés, esélyteremtés, esélyegyenlőség, egyenlő hozzáférés biztosítása
- inklúzió, tolerancia, különbözőség elfogadása, együttműködési képesség fejlesztése
- nyitott együttműködés a szülőkkel
- partnerközpontúság.

A nevelés számára kiválasztott értékeinket, az értékeket képviselő célokat, a célok elérését szolgáló feladatokat, a feladatok megvalósulását segítő tevékenységeket, nevelési tartalmakat, eljárásokat, azaz a pedagógiai folyamatot részletezi, fejti ki a helyi nevelési program további tartalma, melynek minél eredményesebb megvalósulása közös célunk és elkötelezettségünk.

II.2. Determináló tényezők a személyiség fejlesztésében

Programunk kitűzött nevelési célját a gyermek **szükségleteinek, tevékenységeinek és képességeinek** figyelembe vételével valósítjuk meg.

Minden gyermek sajátos genetikai adottságokkal és – a családi nevelői ráhatások eredményeként – különböző személyiségjegyekkel érkezik óvodába. A gyermekek sokszínűségét a családok eltérő légköre, szociális háttere, nevelési felfogása, irányultsága eredményezi.

A gyermek családi élettere, egyéni, alapos megismerése a mutatója az eltérő **szükségleteknek**.

Kötelességünk a gyermek alapvető jogának: a testi-lelki-értelmi szükségleteinek kiépítése, kielégítése, melyet az egyéni sajátosságok ismeretében különböző, egyénre szabott módon, és mértékben teszünk meg. Az inger, érzelemszegény környezetből jött gyermek esetében ezen szükségletek kiépítése a gyermekben előbbre való feladatunk a kielégítésnél, illetve a kielégítésével párhuzamosan építődnek az újabb szükségleti igények.

A mentális szükségletek közül a tevékenységi vágy optimális kielégítésének színtere, eszköze, módja, **a kisgyermek fő tevékenysége: a játék**.

A gyermekek játékában is van kedvező és kedvezőtlen starthelyzet. Az otthoni játék nevelési jelentőségéről, türelmes, felvilágosító, segítő munkánkkal csökkentjük a gyermekek szociális környezetéből adódó hátrányokat, illetve nevelőmunkánkkal kompenzáljuk azt. A gyermek személyisége és a játéka egymással kölcsönhatásban fejlődnek. A játék a gyermeknek öröm forrása, önkéntes, spontán fő tevékenysége legyen. Ismerve a különböző játékfajták fokozatait, pedagógiai funkcióit, pszichológiai és szociológiai tényezőit, a játszó gyermek

megfigyelése, egyben legjobb lehetősége annak, hogy megismerjük adottságait, nyomonkövessük készségeinek, képességeinek, jellemvonásainak, ismereteinek alakulását, fejlődését, sőt szociális környezetét, élményeinek feldolgozását, társas kapcsolatait, érzelmeit, elfojtott indulatait.

Ugyancsak játék során nyílnak lehetőségek az egyes gyermekek átlagon felüli adottságainak, képességeinek megismerésére is.

Óvodai nevelésünkben az életkori sajátosságok az életkori szakaszonként jelentkező általános jellemzők mellett a gyermekek között meglévő különbségekre, az egyén jellemzőire irányul a figyelmünk.

Fő funkcióhangsúlyunk: az egyéni, komplex személyiségfejlesztés.

Makarenko gondolatai alapján:

„Ki kell alakulnia egy általános standard programnak, de azon belül helye kell, hogy legyen az egyéni változatoknak is. Az egyén tulajdonságai, hajlamai, és képességei szerint a leginkább neki való irányba tereljük.”

Fejlesztésünk kiindulópontja, olyan pedagógiai megközelítés, amely figyelembe veszi mindazt, amit a gyermekek egyéni különbségként hoznak magukkal.

A képességek szerepe jelentős a személyiségközpontú pedagógiai gyakorlatunkban, az egyéni fejlesztésben, a tudatos tervezőmunkában.

A differenciált egyéni fejlesztésnek kiindulópontja:

A gyermek képességeinek, részképességeinek, fejlettség szintjének megállapítása.

Cél

A szintmegállapításra épülő tudatos fejlesztés, az egyéni ütemet, érést és a fejlődés folyamatos jellegét szem előtt tartva, játékban, játékos tevékenységek által.

Továbbá az is, hogy ne csak a gyermek fejlesztésére szoruló részképességei kerüljenek a figyelem középpontjába, hanem megerősödjenek mind a pedagógus, mind a gyermek s mind a szülő számára a gyermek kimagasló képességei is.

Az óvodásgyermek személyiségstruktúrája a fejlesztésre váró képességek, részképességek tükrében.

Testi-motoros képességek

- Kondicionális képességek: erő, erőnlét, gyorsaság, állóképesség, hajlékonyság
- Koordinációs képességek: járás, futás, ugrás, szökdelés, irány, tempó, kúszás, mászás, egyensúlyérzék
- Kismozgások, finommotorika: vizumotoros koordináció, síkbeli tájékozódó képesség
- Térbeli tájékozódó képességek

Anyanyelvi képességek

- Hangképzés
- Szókincs
- Fogalomhasználat
- Beszédértés
- Kifejezőképesség
- Kommunikációs, metakommunikációs képesség

Értelmi képességek

- Érdeklődés
- Megismerő folyamat: érzékelés, észlelés, akusztikus, vizuális, verbális emlékezet, figyelem, megfigyelőképesség, gondolkodási műveletek, képzelet, kreativitás)

Érzelem, akarat fejlesztése

Szocializálódás (közösségi beállítódás fejlesztése)

II.3. A tudatos fejlesztés feltételei

„Élet által szeretve, életre, szeretetre nevelni!”

Feladat

Olyan feltételrendszer, pedagógiai környezet megteremtése, mely a gyermek személyiség szükségletének, adottságainak, képességének a gyermekből kiinduló belső erőkre támaszkodó tevékenységben történő szabad kibontakoztatását segíti elő.

Mindez természetes életközelséggel, nyitottsággal, partnerkapcsolattal.

Az érzelmi biztonság döntő tényező a gyermek életében. Feltétele a tevékenységsszükséglet kielégítésének.

„Olyan biokémiai folyamatokat indít el, amelyek ahhoz járulnak hozzá, hogy a gyermek a későbbiekben valóban kibontakoztassa képességeit.” (Dr. Vekerdy Tamás)

A szokások kialakításához fontos feladatunk a nyugodt légkör megteremtése.

Ha a gyermek játszik, fejlődik! Mindenfajta játéknak helye van az óvodában. Megfelelő csoportlégkört, helyet, időt, eszközt, és élményt biztosítunk az elmélyült szabad játékhoz, elősegítjük a gyermeki elképzelések megvalósulását.

Óvodapedagógus – mint modell – pedagógiai munkája:

Az óvodapedagógus minden gyermeknek szeretetteljes, örömteli, tartalmas, tevékeny étellel töltsse meg óvodás éveit! Az egész nevelői tevékenység folyamatában fogalomhasználata legyen példaértékű a 3-7 éves korosztály fejlettségéhez igazodó.

Minél eredményesebb pedagógiai munkája érdekében legyen belső igénye a folyamatos önképzés, valamint a továbbképzéseken szerzett ismeretek gyakorlatban történő alkalmazása.

Az óvodapedagógus személye azonosulási minta óvodásai számára.

Elkötelezettsége és szakmai felelősségvállalása során

- Legyen képes folyamatosan elemezni és fejleszteni pedagógiai gyakorlatát.
- Tudatosan fejlessze pedagógiai kommunikációját.
- Reálisan értékelje szakmai felkészültségét, személyiségének sajátosságait, legyen képes az önfejlesztésre.
- Folyamatosan tájékozódjon az óvodapedagógiára vonatkozó legújabb kérdésekben, eredményekben.
- Kövesse a szakterületében bekövetkezett változásokat, online együttműködéseket., alkalmazza az infokommunikációs eszközöket.
- Munkájában használja fel a megismert tudományos eredményeket, módszereket.

Vegyen részt intézményi innovációban, pályázatokban.

„Van egy soha véget nem érő, nem tudatos nevelés is. Személyes példánkkal, kimondott szavainkkal, cselekedeteinkkel, állandóan alakítjuk gyermekeink lelkét”. (Durkhiem)

Az óvodapedagógus és a dajka munkakapcsolata a pedagógiai munka hatékonyságát segítse elő.

Nevelőmunkánkat hassa át az inklúzió, a gyermekek egyéni különbségeinek tiszteletben tartása, a szeretet, az őszinte érdeklődésen, elfogadáson alapuló nagyfokú tolerancia és empátia.

Szeretetünket érezzék a gyermekek.

Együtt örüljünk apró sikereiknek. Lelkesedjünk a közösen elérendő célokért. A gyermek pozitívumait kiemelve, erősítsük önbizalmát. A személyre szóló figyelem alatt azt értjük, hogy ne csak odafigyeljenek rájuk, hanem vegyük is figyelembe állapotukat, kívánságaikat, véleményüket.

Gyermekszeretetünk nem mindent elnéző szeretet, hanem olyan, amelyik a gyermek értékeinek kibontakoztatását célozza, ha kell szigorral is.

Mindig személyre szólóan, igazságosan értékeljük.

Nevelőmunkánk során nem nélkülözhetjük az egészséges humort, hiszen robbanásszerűen oldja a feszültséget, konfliktushelyzeteket. Céltudatos, következetes munkánk során tervünk mindig reális legyen, tudjuk, hogy milyen pedagógiai helyzetek megteremtésére törekszünk és miért.

A terveket rugalmasan kezeljük. Az egyéni bánásmód, a közösség alakulása játék közben, észrevétlenül, élethelyzetekhez igazodva valósuljon meg.

A játék a gyermek alapvető tevékenysége, de nem az egyetlen, csupán az egyik.

Fejlődik valamennyi tevékenység, éneklés, rajzolás, beszélgetés, terítés, kirándulás, stb. közben is. Az óvodában tanul is, hiszen problémákat old meg.

Az óvodás, játék közben tanul és tanulás közben játszik. A tanulás alapja nem a megtanulás, hanem a tévedések korrigálása közben létrejövő tapasztalat, az újabb és újabb próbálkozások, gyakorlások, problémahelyzetek megoldása. Biztosítani kell a lehetőségeket minden gyermek számára az állandó próbálkozásokra. Az ismeretszerzés elsősorban tevékenykedés közben alakuló kereső – tévedő – rátaláló folyamatok segítségével zajlik.

Kötelességünk a gyermekeket bevezetni az emberi kultúra értékeibe, az ismerettartalmak elsajátításába, mégpedig tudatosan és tervszerűen. A legcélravezetőbben úgy, ha a gyermek nem átvevőként, befogadóként, hanem felfedezőként merülhet bele az általunk kínált tudásanyagba.

Hogy mit, milyen, ütemben és milyen arányban sajátít el, ez az egyéni érés, fejlettségi szint függvénye.

Célunk minden gyermek személyiségének kibontakoztatása, fejlesztése.

Integrált nevelésünkben a nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló részkepeség vagy speciális problémával küzdő, sajátos nevelési igényű, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, elhanyagolt, valamint kiemelkedő képességű gyermekek nevelése, speciális ismereteket, sajátos törődést, nevelő-fejlesztő pedagógiai munkát igényel, szükség esetén speciális szakemberek bevonásával, közreműködésével.

A tudatosság, tervszerűség azt jelenti munkánkban, hogy tudjuk minden gyermekről:

Hol tart, miben fejlett, miben vannak elmaradásai, és főleg, - miért!?

Olyan fejlesztési stratégiánk legyen kidolgozva, hogy tudjuk felhasználni az adott pillanatban, egy – egy „vissza nem térő alkalmat” spontán módon, kedvesen, erőltetés nélkül.

Nemcsak a gyermek, hanem a mi számunkra is ez a folyamat biztosítja a keresés, kutatás lehetőségét, és örömet.

Az óvodapedagógus felkészültsége a differenciált fejlesztés tükrében azt jelenti számunkra, hogy tudjunk pillanatokon belül sokféle lehetőséget egy probléma megoldására, nevelési helyzetre, s tudjuk azok közül kiválasztani a legcélravezetőbbet, a legmegfelelőbbet.

A mi feladatunk elhíttetni a gyerekekkel, hogy nem a teljesítmény a fontos, de bízunk sikerében, hanem hogy örömmel tevékenykedjen.

A természetes megismerési vágyra építve önbizalmát erősítve fejlesztjük személyiségét.

A gyermek tevékenységeinek körülménye nagyon fontos, hiszen:

*„A szándékos figyelemnek az óvodáskorban végbemenő fejlődése
a gyermek tevékenységeinek körülményeitől, és jellegétől függ.
Ha a feladat és az érdeklődés között szoros kapcsolat van,
akkor a gyermekben kifejlődik, és tartósabban megmarad a szándékos figyelem.”*

(Gonobolin)

Óvodapedagógiai munkánkon keresztül olyan hatásrendszer éri a gyermeket, mely útján megvalósul a személyiség harmonikus fejlesztése.

A gyermek mindenképp felett álló érdekét szem előtt tartva, hatékonyan legyünk jelen a gyermek számára kérdezhető, utánozható mintaként, aki segít neki, szereti őt.

III. Az óvodai nevelés feladatrendszere

Az óvodai nevelés általános feladatai

Az óvodai nevelés feladata az óvodás korú gyermek testi, lelki, értelmi, szociális szükségleteinek kielégítése.

Ezen belül:

- Az egészséges életmód alakítása, egészségfejlesztési program
- Az érzelmi nevelés, erkölcsi és közösségi nevelés, szocializáció
- Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása

III.1. Egészséges életmódra nevelés

Cél

A gyermekek testi-lelki egészségének biztosítása, az alapvető egészségi szokások kialakítása, az egészséges életmód, életvitel igényének alakítása, a rendszeres, helyes életritmus megteremtésével.

Feladat

- A gyermekek gondozása, testi szükségleteik, mozgásigényeik kielégítése.
- A gyermekek egészségének védelme, óvása, megőrzése, edzetségének biztosítása, a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése.
- Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.
- Az egészséges életmód igényének kialakításához, a gyermekek optimális fejlődéséhez szükséges egészséges és biztonságos óvodai környezet biztosítása.
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása.
- Speciális szakemberek bevonásával (szülővel, óvodapedagógussal együttműködve) speciális gondozó, prevenciós, korrekciós testi, lelki, nevelési feladatok ellátása.

A helyes életritmus kialakítása, feltétele is meghatározója minden életszakaszban testi, szellemi, fejlődésünknek, kiegyensúlyozott lelki állapotunknak. Ezért az egészséges életmódra nevelésben az óvodának kiemelkedő szerepe van. Hatékonyságunkat a család eredményesen fokozhatja. Még az óvodába járást megelőzően családlátogatások alkalmával igyekszünk minél jobban megismerni a család körülményeit, a gyermekek esetleges egyéni érzékenységét, betegségekre való hajlamát, egyéni adottságait és sajátosságait, állapotát.

Beszélgetések kapcsán meg kell ismerkednünk a család napirendjével, megbeszéljük a rendszeres, helyes napirend fontosságát, tanácsainkkal segítjük a szülőket. A szülői

értekezletek alkalmával rendszeresen tájékoztassuk a szülőket az óvodás korú gyermekekre jellemző testi sajátosságokról, ezzel is segítve otthoni nevelésüket. Együtműködésükkel a gyermekek óvodába lépése nem jelent törést, jó közérzetük segíti további fejlődésüket. Fontosnak tartjuk a gyermek – felnőtt pozitív kapcsolatára, a hangulatos oldott légkörre alapozva a gyermekek komfortérzetének biztosítását, amely minden tevékenységhez elengedhetetlenül szükséges. Ez elősegíti a gyermekek önállóságának, alkalmazkodó képességének, együtműködésének fokozatos kialakulását, fejlődését. A test gondozása kapcsán nem csak a testi, de szellemi egészségének épülése is serkenthető.

A gyermek pozitív énképének kialakulását segíti, ha a rájuk bízott feladatokat sikeresen teljesítik. Eközben folyamatosan megismeri életfunkcióit, a fokozatos önállóság eredményeként egyre pontosabbakká válnak kismozgásai, testsémájáról alkotott képe. A gyermekek egyéni fejlettségüknek megfelelően más, és más ütemű fejlődést mutatnak, ezért igyekeznünk kell megértő, segítő, tapintatos, helyes példát mutató felnőttként segíteni az egészségi szokások kialakulását.

Nagyfokú utánzási készségükre alapozva fontos, hogy aktívan, és szívesen vegyenek részt a tevékenységekben, (tisztálkodás, öltözés, étkezés) s kapjon az óvodás gyermek elegendő időt, egyéni bánásmódot, kellő pozitív készletet. A szokások kialakulása pedig felmenti a gyermeket, az állandó akarati erőfeszítés alól, és ezzel csökken a fáradtságérzete is. A testápolás során fokozatosan alakítjuk tisztasági igényüket, (test, ruházat, környezet) cselekvés és beszélgetés közben megismerik a tisztálkodó eszközöket, használatukat. Eközben lehetőséget adunk arra, hogy megismerjék saját testrészeit, egyre pontosabbá válik testfogalmuk. Fontos feladat az oldaliság (jobb-bal) fejlesztése, a testzónák pontos rögzítése. Alakításukhoz sok lehetőség kínálkozik, testápolás, öltözködés, étkeztetés során egyaránt. Óvodában alakítjuk a gyermekek higiénés szokásait, többnyire itt tanulja meg a helyes fogápolást is.

Minden eszközzel végzett tevékenység formálja a gyermekek finommotorikus mozgását, szem-kéz koordinációját, testséma fejlesztését, lehetőséget ad a térirányok, és a különböző perцепciók verbális fejlesztésére. A kulturált étkezési, és a helyes öltözködési szokások (réteges, izléses, praktikus) esztétikai izlésformálás kialakításában is igényeljük a szülők együtműködését.

Minden közösen végzett tevékenység teret enged a szociális kapcsolatok erősítésére is.

Az óvodapedagógus és a dajka néni példamutatása, elismerő magatartása meghatározza, hogy hogyan alakulnak a társas kapcsolatok, ezen belül a segítőkészség, empátiás beállítottság, udvariasság, bizalom, kezdeményező-készség, az közösségi normához, szabályhoz, szokáshoz való viszonya. A megalapozott szokásrend értékrendhez vezet.

A helyes életritmus kialakításának további fontos tényezője, a gyermek rendszeres pihenésének (aktív-passzív) biztosítása. Ez egyaránt fontos pszichés folyamatainak fejlődése szempontjából, s meghatározója a gyermek sikeres, jó napi közérzetének biztosításához.

Az óvónő családi légkört teremtő, elfogadó, figyelmes, szerető személyének fontos szerepe van a pihenés feltételeinek biztosításában. A pihenés mellett elengedhetetlen a gyermekek nagyfokú mozgásigényének kielégítése, nagy hangsúlyt fektetve a szabadban való tartózkodásra, mint első rendű edzési lehetőségre. A csoportszobai feltételek kialakításában is

lehetőséget kell biztosítani a gyermekek mozgásigény kielégítésére. A kellő mozgás serkenti vérkeringésüket, erősödnek idegrendszeri funkcióik, mozgás-összerendezettségük, s ez által képesek lesznek új ismeretek befogadására, feldolgozására.

A rendszeres, örömmel végzett mozgás egészséges életvitelre szoktatja a gyermekeket, a fokozatosan edzett szervezet egészségesebb és ellenállóbb lesz. Ebbe a feladatsorba rendszeresen be kell vonni a családokat, mintát kell adni számukra kirándulások, gyermeknapok, sportnapok alkalmával. A közösen szerzett élmények hozzájárulnak a természet megszerettetéséhez, megtanulják mit jelent a természet védelme, óvása. Élethelyzetek, lehetőségek teremtésével az óvodapedagógus mintát ad a környezettudatos életvitelhez, alakítja, fejleszti a gyermekek környezettudatos magatartását, viselkedésmódokat, természetet szerető, védő jellemvonásokat.

Az egészséges életvitel igényének kialakításához elengedhetetlen az egészséges balesetmentes esztétikus környezet. Ennek részleteire folyamatosan ügyelni kell. A gyermek egészségvédelmét szolgálja a rendszeres egészségügyi szűrés, és vizsgálat (hallás, látás, fogászati szűrés, testi érettség, stb...).

Egészségfejlesztési program

Cél

Az egészséges életre nevelés, az egészség megtartására, megerősítésére történő felkészítés.

A 3-7 éves korosztályra jellemző fiziológiai, életkori sajátosságokat figyelembe véve tervezzük a gondozási tevékenységeket, a mozgásigény kielégítésének feltételeit, az egészség védelmét. Az egészségfejlesztő tevékenység során az egészségi állapot pozitív irányú változása.

Az óvodapedagógus feladatai

- Az egészséges életmód, egészséges táplálkozás, betegségmegelőzés és egészségmegőrzés szokásainak megalapozása.
- Mozgásigény kielégítése, és a testi képességek fejlesztése.
- A gyermekek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése.
- A környezet védelméhez kapcsolódó szokások kialakítása.
- Az egészségfejlesztés alapozó jellegű, fontos az ezzel összhangban lévő családi nevelés.
- A mindennapos óvodai nevelésünkben az egészségfejlesztési programunk integráló tevékenységeiben biztosítjuk a gyermek esélyegyenlőségeit, fejlesztjük és korrigáljuk életmódbeli képességeit.
- Az egészség testi, lelki, társkapcsolati jellemzője egybefonódik a személyiségfejlesztés feladataival, azaz annak védelme, fejlesztése nem önálló nevelési feladat.

- A speciális egészségfejlesztő szempontokra és módszerekre azonban az óvodapedagógusnak tudatosan kell felkészülnie.

Az egészségfejlesztés tartalmi területei:

- egészséges táplálkozás
- mindennapos testnevelés, testmozgás
- személyi higiéné
- testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése
- a bántalmazás, erőszak megelőzése
- baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás

Egészséges táplálkozás

Alapelvek:

Az óvodás gyermekek egészséges táplálkozási szokásainak megerősítését és az óvodai étkeztetés otthoni kiegészítésének (komplettálásának) szorgalmazását szolgálja.

Az óvodás gyermek az ébrenlétének háromnegyed részét az óvodában tölti, ahol az óvodapedagógusok a gyermek testi-szellemi fejlődésének feltételeit igyekeznek biztosítani. A fejlődés alapfeltételei között kiemelt jelentőségű a gyermek egészséges táplálása. Az óvodai étkeztetés napjainkban - minden igyekezet ellenére - sem tudja az egészséges táplálkozás minden követelményét teljesíteni.

A gyermekek egészséges táplálkozása érdekében az élettani szükségletnek megfelelő minőségű és tápértékű étkezést kell biztosítani. Az élettani szükségletnek megfelelő étrend biztosításához a táplálkozás – egészségügyi előírások, az OÉTI a rendszeres étkezést biztosító, szervezett ételmezési ellátásra vonatkozó táplálkozás – egészségügyi ajánlást dolgozott ki. Az ajánlás tartalmazza a naponta biztosítandó élelmiszereket, élelmiszercsoportokat, ezeket korcsoportosan ellátási formánként adja meg, valamint ismerteti a kerülendő élelmiszerek listáját.

A gyermeknek az egészséges táplálkozás érdekében naponta az öt alapélelmiszer-csoport mindegyik tagjából kell fogyasztania. Az alapélelmiszer-csoportok között a következőket tartjuk számon:

(1) kenyér, pékáru, tésztaféle, rizs (2) gyümölcs, zöldség, (3) hús, hal, tojás, (4) tej és tejtermék, (5) olaj, margarin, vaj, zsír.

Nincs azonban egyetlen olyan táplálék, ételféleség sem, amely a felsorolt alapélelmiszer-csoportokban található szükséges tápanyagot megfelelő mennyiségben tartalmazná. Az óvodai ételmezés jelenleg nem tudja biztosítani a gyermekek számára az egész napra szóló élelmiszerek szükségességét.

Az óvoda és a pedagógus feladatai a helyzet javításáért:

- A fentiekre vonatkozóan figyelem felhívása az intézmény működtetője – fenntartója, valamint az ételmezésvezető felé
- Kulturált körülmények között a fogásokat folyamatosan felszolgálja (várakozási időt kerüli). Az étkezés végén az asztalok rendjének helyreállítását irányítja. Megkedvelteti

az ízeket, intenzív rágásra ösztönöz, folyamatosan folyadékot biztosít. Életkoruknak, fejlettségüknek megfelelően kanál, villa és kés helyes használatával ismerteti meg a gyerekeket. Fokozottan ügyel a táplálék érzékeny gyermekek diétájára, étkeztetésére.

- Szerveznek az óvónők a szülőkkel közösen hetenként legalább egy-két gyümölcs- és zöldség-napot.
- Tanácsot adnak (szülői értekezleten, fogadóórán, kötetlen beszélgetés keretében), hogy az óvodai étrendet otthon milyen ételféleségekkel egészítsék ki: Kerüljék a családi étkezés során az egészségtelen ételek és italok étrendbe állítását, így a cukros, sós, zsíros ételeket és italokat, ismertetik a kerülendő élelmiszerek listáját. Töröljék étkezési szokásrendjükből a cukrozott szörpöket, befőtteket, kólafélétet, a kekszet, a ropit, a chipset. Szerepeljen a családi étrendben kevesebb füstölt hús, felvágott, húskonzerv, állati zsiradék, és annál több alacsony zsírtartamú tej, tejföl, sajt, hal, baromfi (bőr nélkül), barna kenyér.
- Óvodai napirend keretében ismertetik meg az óvónők a dajkákkal együttműködve a gyerekeket új ízekkel, addig ismeretlen étel-és italféleségekkel. Az étkezést örömtelivé teszik, jó hangulatot teremtenek az ételek elfogyasztásához.
- Az egészséges táplálkozásra nevelés érdekében kapcsolják be a napi programba az alternatív egészségfejlesztő programot, (pl projektek), játékos alkalmat teremtenek arra, hogy a gyermekek maguk is részesei legyenek egyszerűbb ételek elkészítésének (pl. saláta készítés).
- A nevelési év során legalább 2 alkalommal kerül lebonyolításra az egészséges táplálkozást népszerűsítő szervezett tevékenység az 5-7évesek körében.
- Az egészséges táplálkozás egészségre gyakorolt hatásai adnak alapot a tevékenységeknek. Így a gyerekek őszi piacot, zöldséges üzletet, kerteket látogatnak meg. Ismerkednek gyümölcsökkel, zöldségfélékkel. Minden érzékszervet megmozgatnak a tapasztalatszerzés során, mindezeket versekkel, mondókákkal, mesékkel, körjátékokkal kísérvé teszik még vonzóbbá a gyermekek részére az óvó nénik. A legvonzóbbak a kóstolók és salátakészítés zöldségből, gyümölcsből.
- Az étkezések során előforduló mindenféle tejterméket kóstoljanak meg a gyerekek. Beszélgetnek a tej fontosságáról miért is fontos az emberi szervezet számára, kiemelve a csontok, és a fogak egészségét.

Mindennapos testnevelés, testmozgás

Az óvodapedagógus feladatai a mozgásigény kielégítése a testi képességek fejlesztéséért.

Változatos napi és heti rendben biztosítja a gyermek mozgásigényének folyamatos kielégítését. Minden nap szervez mozgástevékenységet (tornaszobában vagy udvaron). Heti 1 kötelező testnevelés foglalkozást vezet. Edzési lehetőséget a testnevelés, környezet, levegő, nap kihasználásával biztosítja. Megtervezi a helyet, időt és a közegekben való mozgást fokozatos terheléssel, figyelembe véve a korosztályok életkori sajátosságait.

Időjárástól függően (köd, -5 fok, eső, viharos szél esetén nem) napi 1-2 órát levegő és napfényedzést biztosít a fokozatosság betartva. A nyári napirendet az egész napos levegőn

való tartózkodásra építi (kivétel az erős napsugárzás miatt a 11-15 óra közötti időszak). A mozgás anyagát lásd mozgás fejezetben.

Fő szempontok az egészségfejlesztő testmozgás hatékonysága érdekében:

- A mozgásigény, fejlettség, terhelhetőség ismeretében változatos, differenciált, párhuzamosan végezhető lehetőségek biztosítása (mindennapos testnevelés, szabad mozgáslehetőségek)
- Tudatos a nagymozgások, a finommotorika, egyensúlyérzék fejlesztésére, a tér mozgásos megismerésére irányuló mozgások biztosítása.
- Kondicionális (erő, gyorsaság, ügyesség, állóképesség) és koordinációs képességek fejlesztése.
- A prevenció torna, gyógytestnevelés, egyéb változatos mozgáslehetőségek felkínálása.
- Mozgásos játékeszközök biztonságos használatára életkori szinten történő megismertetése.
- Szülők bevonása egészségvédelmi nap, sport nap programokba.

Személyi higiéné

Óvodapedagógus feladatai:

Tisztálkodás

A napirend keretei között elegendő időt biztosít a gondozási teendők egyéni tempó szerinti végzésére. Tisztálkodási folyamatot megismerteti: helyes sorrendiséggel és technikával, egészségügyi szokásokkal. A tisztaság alapvető fontosságának, a betegség megelőzés és fertőzések megelőzésének jelentőségét életkor specifikus módszerekkel tudatosítja a gyermekekben. Ezen belül a test tisztántartásán értjük a bőr, fogak, szájüreg, haj, érzékszervek, körmök ápolását, a ruházat higiénéjára a mosás, tárolás feladatait is tartalmazza, illetve a közvetlen környezetünk tisztántartására is hangsúlyt fektet. A megvalósításban fejlettség szerinti segítséget nyújt. Fokozatosan kialakítja az önállóságot.

Öltözködés

Elegendő időt és szükséges segítséget biztosít az öltözködésben és a ruházat elhelyezésében a saját polcán. A megfelelő viselet kiválasztásában összefüggéseket tár fel a gyermekekkel az időjárás és tevékenységek között. Fokozatosan kialakítja az önállóságot. A szülővel való kapcsolattartás során a megfelelő mennyiségű és minőségű ruházat és cipő biztosítására javaslatot tesz. Például: váltóruhák, lábboltozatot és lábfejet védő megfelelő méretű cipők biztosítása.

Pihenés

Ebéd után a csoport szükségleteinek megfelelően nyugodt pihenés feltételeit biztosítja, ellenőrzi a terem szellőztetését, az ágyak megfelelő elhelyezését (a lehető legnagyobb távolságban). A gyermekek elalvását segíti biztonságot adó szokásrendszerrel, pl. mesével, énekkel, zenehallgatással, testi közelséggel, puha tárgyakkal. Az ágyneműről, pizsamáról és

annak tisztításáról a szülő gondoskodik, általában két hetente és a gyermek minden megbetegedése alkalmával.

Egészséges tiszta biztonságos környezet megteremtése higiénias szabályok kialakítása

Az óvodás gyermek saját testi gondozásának megtanítása és mozgásigényének kielégítése csak egészséges környezetben történhet. Ennek érdekében a dajkák munkájához tartozik a mindennapos portalanítás, felmosás, fertőtlenítés, szellőztetés a higiénias szabályok betartatása a gyermekkel.

A balesetveszély elkerülése érdekében a gyermekek által használt eszközöket fokozott odafigyeléssel kezeli, szükség esetén kezdeményezi javítását, cseréjét. Különösen az udvari, vagy játszótéri játékoknál, sétán felhívja a gyermekek figyelmét a helyes eszközhasználatra, biztonságos közlekedés szabályaira, kirándulásra szülői segítséget kérhet.

Testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése

Alapelvek:

A dohányzás megelőzésében és visszaszorításában jelentős szerep jut az óvodapedagógusoknak és az óvoda technikai személyzetének. Az óvoda felnőtt dolgozói modellt, mintát jelentenek a gyermekek számára. Az óvodában a gyermek előtt dohányzó felnőtt nagyobb hatást gyakorol a gyermekre, mint egyéb szocializációs helyzet, ezért az óvoda dolgozói nagyobb felelősséggel tartoznak személyes példamutatásukért. Az óvoda feladata minden olyan helyzet elkerülése, amely a gyermeknek kedvezőtlen mintaként szolgálhat.

A dohányzás megelőzését szolgáló óvodai egészségnevelési program tevékenységei:

Szabad beszélgetések. A beszélgetés kezdeményezője lehet az óvodapedagógus, de lehet maga gyermek is (valamely aktuális eseménnyel, élménnyel, filmjelenettel stb. kapcsolatosan). A szabad beszélgetésben kisebb, önkéntesen csatlakozó gyermekcsoport vehet részt beszámolóval, események értékelésével, képek nézegetésével, stb. párhuzamosan. Fontos: az önkéntes részvétel, a szabad megnyilatkozás és vélemény-nyilvánítás.

A dohányzás ártalmainak elemzésére szolgáló szabad beszélgetések kezdeményezésére a következő alkalmakat, lehetőségeket alkalmazzuk:

- Kirándulási élmények feldolgozása: napsütés, szabad levegő, madárdal, napozás (lebarnulás), szabad mozgás, jókedv, veszélyek (napozás, növényzet.), értéke: füstmentesség, pormentesség, szabad légzés, erőkifejtés, sok mozgás.
- Városi, falusi élmények megbeszélése: az utca forgalma, a gépkocsik füstje, az áruházak levegője, gyárak környékének kedvezőtlen viszonyai, utazás tömegközlekedési járművön, vendéglők külső képe, az utcai porképződés, az otthoni állattartással járó szagok.
- Ismeretek átadása a káros környezeti hatásokról, azok következményeiről, megelőzésükről.
- Beszélgetés arról, milyen leszek, ha nagy leszek: mi szeretnék lenni; segíteni akarok másoknak, alkotni szeretnék, egészséges, edzett, erős akarok lenni; mit kell ezért tenni, mit kell elkerülni.

A bántalmazás, erőszak megelőzése

Alapelvek

A WHO definíciója:

„A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.”

Elhanyagolást jelent, ha a szülő vagy a gondviselő rendszeresen elmulasztja a gyermek alapvető szükségleteinek kielégítését, védelmét, felügyeletét, amely súlyos ártalmat okoz, vagy ennek veszélyével fenyeget bármelyik területen: egészség, oktatás, érzelmi fejlődés, táplálkozás, lakhatás és biztonságos körülmények, amely veszélyt jelent, vagy nagy valószínűséggel jelenthet a gyermek egészségi állapotára, mentális, lelki, erkölcsi és szociális fejlődésére. Figyelembe kell venni ennek megítélésekor, hogy milyen mértékben adottak a feltételek a család rendelkezésére álló erőforrásai tekintetében. Minden olyan mulasztás vagy baj okozása, amely jelentősen árt a gyermek egészségének vagy lassítja, akadályozza szomatikus, mentális és érzelmi fejlődését.

Érzelmi elhanyagolást jelent az érzelmi biztonság, az állandóság, a szeretetkapcsolat hiánya, a gyermek érzelmi kötődésének durva mellőzése, elutasítása, a gyermek jelenlétében történő erőszakos, durva, támadó magatartás más családtaggal szemben.

Fizikai elhanyagolást jelent az alapvető fizikai szükségletek, higiéniás feltételek hiánya, a felügyelet hiánya, a gyermek védelmének elmulasztása olyan esetekben, amikor veszélynek van kitéve. Ide sorolható az orvosi ellátás késleltetése, az orvosi utasítások be nem tartása, a védőoltások beadatásának indokolatlan elmulasztása, késleltetése.

A gyermekbántalmazás azt jelenti, ha valaki sérülést, fájdalmat okoz egy gyermeknek, vagy ha a gyermek sérelmére elkövetett cselekményt - bár tud róla, vagy szemtanúja – nem akadályozza meg, illetve nem jelenti.

Fizikai bántalmazás az a szándékos cselekedet, vagy gondatlanság (így különösen ütés, rázás, mérgezés, égés, fulladás, közlekedési baleset, stb.), amely a gyerek fizikai sérüléséhez, halálához vezet vagy vezethet. Ide sorolható a közlekedés során elkövetett gondatlan veszélyeztetés (gyermekülés hiánya, ittas vezetés, kivilágítatlan kerékpár stb.)

Az érzelmi bántalmazás azt a rendszeres, hosszú időn át tartó érzelmi rossz bánásmódot jelenti, amely súlyos, és tartósan káros hatással van a gyermek érzelmi fejlődésére. Ez magában foglalhatja annak közvetítését a gyermek felé, hogy értéktelen, el nem fogadott, nem kívánt és nem szeretett. Jelenthet az életkornak, vagy a fejlettségnek nem megfelelő elvárások támasztását a gyermekkel szemben (pl. a szobatisztaság idő előtti erőltetése, a képességekhez nem igazodó követelmények). Ide tartozik a gyermekekben állandó félelemérzet, vagy szorongás keltése, megszégyenítés, állandó kritizálás, az érzelmi zsarolás, a gyermek kihasználása. Az érzelmi bántalmazás súlyos formája az olyan élethelyzet, amelyben a gyermek szem és fültanúja más bántalmazásának. Az érzelmi bántalmazás mindezen komponenseket magában foglalhatja, de egymagában is jelentkezhethet.

Különleges ellátást és kezelést igényel, ha gyermek bántalmaz gyermeket. Ezekben az esetekben egy gyermeket egy másik gyermek, vagy gyermekek csoportja a konfliktusok szokásos kezelésén túl - ismételten - fizikailag, lelkileg bántalmaz. A probléma kezelésénél igen fontos, hogy az áldozat és az elkövető egyaránt kapjon megfelelő segítséget. Speciális terület a testvérbántalmazás, annak érzelmi vonatkozásai, indulati tartalma miatt. A pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek nevelése, fejlesztése. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy közreműködjön a gyermekvédelmi feladatok ellátásában, a gyermek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében.

- Az óvoda ellátja a gyermekvédelemmel kapcsolatos feladatokat; felderíti a gyermekek fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Szükség esetén a gyermek érdekében intézkedést kezdeményez.

- A nevelési intézmény közreműködik a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, ennek során együttműködik a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a nevelési intézmény a gyermekeket veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, segítséget kér a gyermekjóléti szolgálattól.

- A gyermekek szüleit a nevelési év kezdetekor tájékoztatni kell a gyermekvédelmi felelős személyéről, valamint arról, hogy milyen időpontban és hol kereshető fel.

A kisgyermek minden erőszakos cselekvéssel kapcsolatosan "érzékeny". Nemcsak az erős fizikai ingerek okoznak az óvodás gyermeknél egészségkárosodást, hanem az erőszakos cselekmények (brutalitás, vérengzés, gyilkosság) látványa is. Mindezek megelőzésére nem elég a szülőket felvilágosítani, de a védekezés helyes módszereinek alkalmazására sarkalni is szükséges. Ennek megvalósítása érdekében a szülői értekezleteken megbeszélési anyagként alkalmazzuk az erőszakot sugárzó tömeghírközlések, filmek kivédését is.

Baleset megelőzés és elsősegélynyújtás

Alapelvek:

Fontos, hogy rájöjjenek az óvodások; egy kis odafigyeléssel és óvatossággal rengeteg baleset és a vele járó fájdalom elkerülhető lenne. A gyerekek megismerkednek a vészhelyzetek, vagy balesetek során elvégzendő legfontosabb teendőkkel, illetve ezek közül is azzal, amit ők el is tudnak végezni, pl. segítségkérés. A gyerekek megtanulják, hogy egy-egy hétköznapi tárgy (pl.: bicikli, mászóka, autó, gyógyszer) milyen veszélyforrásokat hordoz, illetve mire érdemes odafigyelniük a balesetek megelőzése érdekében. Módszere a szerepjáték, mesélés, bábozás, könyv és képolvasás, társasjátékok, beszélgetés.

Általános előírások

A gyermekekkel

- az óvodai nevelési év, valamint

- szükség szerint, a foglalkozás, kirándulás stb. előtt ismertetni kell a következő védő-óvó előírásokat.

Védő-óvó előírás:

- az egészségük és testi épségük védelmére vonatkozó előírás,
- a foglalkozásokkal együtt járó veszélyforrások,
- a tilos és az elvárható magatartásforma.

A védő-óvó előírásokat a gyermekek életkorának és fejlettségi szintjének megfelelően kell ismertetni. Az ismertetés ténye a csoportnaplóban kerül dokumentálásra.

Az óvodai védő, óvó előírásokat minden dolgozó részéről kötelező betartani. A gyermekbalesetek megelőzése érdekében illetve bekövetkezésekor ellátandó feladatok az SZMSZ –ben kerültek rögzítésre. Elsősegély doboz az orvosi szobában található.

Az óvoda berendezései, eszközei csak a baleset megelőzés szempontjai alapján történt vizsgálat után kerülnek használatba, állapotuk folyamatosan ellenőrzésre kerül, ez az udvari eszközök esetében felülvizsgálattal egészül ki.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

Testápolás

- A különböző tisztálkodási folyamatokat önállóan, felszólítás nélkül végzik, amikor szükséges.
- A tisztálkodás, fogápolás helyes fázisai rögzülnek, igénnyé válnak.
- Biztossá válik a zsebkendő használata, ha szükséges, önállóan használják.

Önkiszolgálás

- Teljes önállósággal, természetes teendőként, biztonsággal látják el.
- Önállóan tevékenykednek, észreveszik az elvégezhető feladatokat, segítőkészek.
- Iskolába lépés előtt képesekké válnak önmaguk, és mindennapi szükségleteik életkoruknak megfelelő kielégítésére.

Étkezés

- Kialakul a kulturált viselkedési forma étkezés közben.
- Igénnyé válik az asztal esztétikus rendje, helyesen használják az evőeszközöket.
- Türelmesen kivárják az étkezés sorrendjét.
- Tudnak egymásra figyelni.

Környezethez való viszonya

- Viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.
- Ügyelnek saját személyük, és környezetük rendjére, gondozottságára.
- Észreveszik valaminek a hiányát, felfigyelnek a rendetlenségre, tesznek ellene.
- Kialakul a környezettudatos magatartás, viselkedés, a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások.

Egészségfejlesztési program tartalmi elemei beépül a gyermekek szokásrendszerébe, az egészségfejlesztés szempontjait, alapjait ismerik.

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉGEK	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
Pozitív én-kép erősítése	Környezet rendben tartásához adott megbízatások, feladatok	Lehetőségek biztosítása, felismerése Elismerés, dicséret Segítségadás
Egészségi szokások helyes megalapozása Egészségtudatos magatartás kialakítása	Kézmosás, fogmosás fésülködés körömkefe használata Helyes táplálkozás, mozgás, edzés	Helyes példamutatás Segítségadás Tapintatos viselkedés Elegendő idő biztosítása egyénileg
Esztétikai ízlésformálás	Étkezés Öltözködés Környezet rendben tartása Önkiszolgáló feladatok Testápolás	Lehetőségek kihasználása Eszközök biztosítása A szép esztétikumra való rámutatás Dicséret Példaadás Segítségadás
Környezettudatosság	A környezet óvása, védelme	Szokásalakítás, ismeretbővítés

III.2. Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés, szocializáció

A befogadás

Cél:

Olyan módszerek, eljárások alkalmazása, amelyek megkönnyítik a gyerekek alkalmazkodását a megváltozott körülményekhez, biztosságot, és nyugalmat ad.

Megkönnyíteni a szülőktől való elválást, biztosítani a folyamatosságot.

Megismertetni a gyerekeket új környezetükkel, eközben érzelmi bázist találjanak bennünk, óvónőkben.

Az óvodapedagógus feladatai:

A gyermekek érzelmi biztonságának kialakítása, folyamatos befogadás.

Az óvónők és szülők kapcsolatának kiépítése, az óvónő és gyermek érzelmi kapcsolatának megalapozása.

Az első szülői értekezlet keretében az óvoda napi életéről tájékoztatást ad a szülőknek. Bemutatja az óvodai nevelés törekvéseit.

Megbeszéli az óvodakezdés ütemezését, ismerteti, hogy kit, mely napokon hoznak be először az óvodába. Megbeszéli az átadás, búcsúzás körülményeit is. Ezzel a szülők előkészítő munkáját támogatja.

A társóvónők, valamint a kisgyermekgondozó közösen készülnek az **új gyermekek fogadására**: a csoportszobák berendezése, dekorálása, játékok előkészítése, óvodai jelek elkészítése, a környezeti feltételek biztosítása.

A családi környezetből érkező gyerekek szüleinek az óvoda megismertetése különösen fontos, mert első alkalommal találkoznak a gyermek közösségben történő nevelésével.

A vegyes csoportokba már járó gyermekeket felkészíti az újonnan érkezők fogadására. Az óvoda vonzóvá tételével minden kisgyermekkel érezteti, hogy várta már, és örül az érkezésének. Kiemelt figyelmet fordít arra, hogy **pozitív érzelmi hatások** ériék őket már az előzetes óvodalátogatásuk során is. Az óvodapedagógus-gyermek, gyermek-dajka, gyermek-gyermek kapcsolatot pozitív attitűd jellemezze az első pillanattól. A „szülő beszoktatás” során a gyermek eddigi fejlődési jellemzőit megismeri, a szülő tájékoztatása alapján. Az elválást megkönnyíti azzal, hogy addig itt maradhat a biztonságot nyújtó hozzátartozó, amíg a körülmények ezt igénylik.

Szeretetteljes óvónői magatartással, fokozott törődéssel, az **egyéni bánásmód** érvényesítésével alakítja érzelmi kötődésüket. Engedi, hogy a gyerekek kedvenc játékaikat vagy a szívükhöz nőtt kedves holmit magukkal hozhassák, sajátos szokásaikat elfogadjuk.

Barátságának elfogadtatása által az óvodai élet megkedveltetésére törekszik. Közös játékokat, élményeket és tevékenységeket biztosít, amelyekben szívesen vesznek részt az új gyermekek is. Kooperatív magatartással a gyermekek **beilleszkedő-, és alkalmazkodó készségét erősíti**. Az egyes gyermekek szokásainak alakításával, érzelmi kötődéseknek segítségével a meghitt kapcsolatok kiépítésére törekszik.

A befogadás időszakában megfigyeli, hogy

- a gyermek miként fogadta el az új környezetet,
- hogyan reagált a szülőtől való elválásra,
- magára talált-e a játékban,
- hogyan alakult a kapcsolata az óvónővel,
- hogyan illeszkedett be az óvodai élet ritmusába,
- mi okozott számára örömet vagy nehézséget,
- hogyan reagált a társakra.

A megfigyeléseket írásban rögzíti a gyermekek személyiségfejlődési naplójában.

Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés, szocializáció

Cél

Szocializálódás folyamatában minden gyermek, mint egyén találja meg helyét a közösségben. Érzelmi gazdagodás, normarendszer megalapozása. Szociális, és egyéni nevelés célja, a különböző közösségek kialakulásának segítése, és az önmegvalósítás feltételeinek biztosítása. Szociális-, nevelési hátránykompenzálás.

Feladat

Kedvező szociális légkör, pozitív érzelmi hatás biztosítása, mely ideális körülményt biztosít az esetleges nevelési problémák ellensúlyozására, a kiegyensúlyozott fejlődéshez, a szociális képességek maximális kibontakoztatásához, az elfogadó, toleráns, együttműködő személyiségvonások fejlesztéséhez.

Az óvodás gyermek legfőbb igénye, az érzelmi függőségeinek kielégítése, az érzelmi biztonság, ami eddig a családi környezetben volt biztosítva számára.

Az óvodához való kapcsolódás, az egész későbbi közösségi élete szempontjából jelentős, hogy a gyermek számára az átállást, alkalmazkodást minél zavartalanabbá, könnyebbé tegyük. A közösségi nevelés során a gyermekeket a különbözőségek (nemzetiségi hovatartozás, kiemelt figyelmet igénylő gyermekek) elfogadására, szeretetére neveljük.

A csoportszobák barátságos rendezése, kis kuckók kialakítása, biztosítják, hogy a gyermekek az egész nap folyamán megfelelő helyet találjanak, biztonságban, és jól érezzék magukat.

Csak akkor tudjuk az egyes gyermekeket a gyermekközösség aktív tagjává nevelni, ha ismerjük egyéni személyiségvonásaikat, ha figyelemmel kísérjük a közösséghez való viszonyukban bekövetkezett minden apró változást.

Az érzelmi étellel kapcsolatban három egymással szorosan összefüggő feladatot kell megoldanunk:

- Fejleszteni kell a gyermeki fogékonyságot.
- Tartalommal töltött érzelmi benyomások befogadására olyan helyzeteket kell teremtenünk, ahol mód nyílik az új érzelmek átélésére, és annak cselekvésben történő, élethelyzetekben való gyakorlására.
- Fontos a felnőtt személyiségjellemzőinek, viselkedésének mintaértéke, melyet az utánzásos mintakövetés útján elsajátít a gyermek.

A gyermekek közérzetét meghatározza, hogy milyen helyet foglal el az óvodai csoportban, milyen a viszonya a közösséghez és a közösség többi tagjának öhozzá.

A közösség kialakulása hosszú folyamat, és csak állandó bővülő tapasztalatszerzéssel érhető el.

Az óvodai közösség közösségformálódás folyamatának sajátos feltételei:

- Óvodai befogadás, fogadtatás, elfogadás.
- Óvodai személyi, lelki, tárgyi környezet.
- Kiegyensúlyozott, pozitív, szeretettel, derűs légkör.
- A gyermekkel kialakított érzelmi kapcsolat: óvodapedagógus-gyermek, gyermek-dajka, gyermek-gyermek kapcsolat, pozitív attitűd, érzelmi töltés.

A kisgyermeknél először a társas együttélés szabályait kell megismertetni, a szokásokat kialakítani, a szokás-, és normarendszer megalapozásával. Ebben elsődleges szerepet kap a játékoság, az óvodai élet szervezése, a közös élményekre épülő tevékenységek.

Az érzelem-, élmény-, tevékenység-gazdag óvodai élet segíti a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak (együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség) és akaratának (önállóság, önfegyelem, kitartás, feladat-, szabálytudat) fejlődését.

A gyermeki nyitottságra építve elősegítjük a gyermeki rácsodálkozást, a természeti, emberi jóra, szépre és ráneveljük annak megbecsülésére, tiszteletére. Az óvodán belüli és kívüli óvodás élet során megismertetjük a gyermekeket a szűkebb tágabb környezettel, mely a szülőföldhöz kötődés alapját is képezi.

A sokfajta közös játék a közösségért és az együttesen végzett különböző gyermekmunkák, a közösségi jellegű megbízatások, az ünnepekre való készülés és részvétel, olyan széles bázist teremt a közösségi tevékenység gyakorlására, amely az összes közösségi tulajdonságok kialakulásának színterét, alapját adja meg.

A társaknak az óvodában kialakuló kis játszócsoportoknak az egyénre gyakorolt fejlesztő hatása igen nagy, hiszen a felnőttek példája mellett igen sokat átvesznek egymástól, egymás magatartásából is. Az egész csoport stílusát alakítja, majd megszabja a gyermekek, a felnőttek egyénisége. A személyes vonások sajátosan színesítik, vonzóvá teszik a csoport életét.

Az óvodáskorú gyermek magatartását érzelmei befolyásolják, ezért fontos, hogy a többi gyermekkel és felnőttekkel való kapcsolataiban során pozitív, kedvező hatások, élmények ériék. Nevelési cél, hogy a gyermek az óvodapedagógusokban és az óvodában dolgozóknál társra, támaszra találjon.

A közösségi nevelés alapelve, hogy a gyermek találja meg helyét a közösségben. Nevelési cél, hogy igényévé váljék a csoporttal való együttműködés, ugyanakkor – ha arra van igénye – egyedül is tevékenykedhessen. A társas kapcsolatok alakulásának legfőbb eszköze a játék, ezt követik a közös tevékenységek, a közösen végzett feladatok, a különböző szervezeti keretekben megvalósuló feladathelyzetek. A gyermek számára biztonságot nyújt a megalapozott és következetes, ám rugalmasan kezelt szokásrendszer, amely segíti őt abban, hogy a körülötte lévő szűkebb és tágabb környezetben az emberi érintkezés alapvető szabályait elsajátíthassa. A szokásrendszeren és az együttélésebből fakadó interakciókon keresztül fejlődik a normarendszere, amely a további fejlődési szakasznak, az iskoláskornak az alapja s egyben a felnőtté válás feltétele is.

A kapcsolat azonban kölcsönös, a tartalmas közösségi élet személyiségükben, és egyéni sajátosságaikban is gazdagítja tagjait. A baráti kapcsolatok létrejöttében nagy szerepe van a szimpátiának, ami kezdődhet külső jegek alapján, kiválthatja az azonos érdeklődés, vagy az óvónő elismerése is. Az óvónőnek jelentős szerepe van a baráti kapcsolatok kialakításában.

Segíteni kell a baráti kapcsolatok létrejöttét, de nem szabad megengedni, hogy bárkit is kiközösítsenek. Az óvodában hozzá kell szoktatnunk a gyermekeket a mások gondolatainak elfogadásához, a vezetéshez és a beosztott szerephez. Következésképpen fel kell lépünk a nem kívánatos gyermeki tulajdonságok: az erőszakosság, árulkodás, agresszivitás ellen.

Gondolnunk kell a visszahúzó szorongó gyermekekre is, akik körültekintő és több figyelmet igényelnek.

Önbizalmukat, szereplési biztonságukat, beszédkedvüket növelhetjük bábozással, játékos gyakorlatokkal, melyben empátiás képességüket is fejleszthetjük, hiszen az ilyen

helyzetekben érzékennyé válnak arra, hogy mások beszédéből megragadják az emocionális árnyalatokat.

A közösség lehetőséget ad a változatos tevékenységre, az együttélés szabályainak gyakorlására, a társakhoz való alkalmazkodásra, közösségi érzelmek átélésére, pozitív erkölcsi tulajdonságok formálására.

A szocializáció, érzelmi, erkölcsi nevelés egymást átszövő hármas egységében az óvodapedagógus személyisége, pedagógiai hatása eredményeként a gyermekek szocializálódnak, kialakul közösségi beállítódásuk, beépülnek személyiségükbe az erkölcsi, etikai érzelmek, jellemvonások.

A gyermeki magatartás pozitív alakulásában modell értékű az óvoda dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja és viselkedése.

Az értékelés és jutalmazás

Cél

A gyermek helyes megnyilvánulásainak kialakítása, pozitív motiváció biztosítása.

Az óvodapedagógus feladatai:

Az értékelést fontos személyiség és közösségalkotó tényezőként alkalmazza. Az óvodában a pozitív értékelés az elsődleges: a jutalmazás és ennek előlegezett formája, a biztatás. Ezzel erősíti leginkább a gyermek helyes megnyilvánulásait és ezzel alakítja ki a pozitív motivációkat, önbizalmat.

A gyermekek fejlődésének tapasztalatait, értékelését az óvodapedagógusok negyedévente a személyiségfejlődési naplóban rögzítik. Elsődleges mérőeszköz a tudatos megfigyelés, a gyermeki tevékenységek és produktumok vizsgálata, a képességterületenkénti fejlettségi szintmérő eljárásrendszerünk.

A gyermekek jutalmazásának elvei és formái: Az óvodában alkalmazott jutalmazás a verbális és nonverbális kifejezések, és kommunikációs eszközök, érzelmek kifejezése, kiemelt-megtisztelő feladatadás, kedves tevékenység biztosítása. A jutalmazás mindig konkrét, a gyermek számára érthető, a társak számára is motiváló hatású. Tárgyi jutalmazást nem alkalmazunk.

A fegyelmező intézkedések, konfliktus megelőzési és kezelési módszerek alkalmazása az életkori sajátosságokból fakadóan mindig a pozitív irányba ható mintaadás, pozitív példák megerősítése, következetesség, áttétel, motiválás, megbeszélés, közös szabály felállítása, értékelési szempontok tudatosabbá tétele, a gyermekek megbeszélésre, kompromisszumra való ösztönzése, szélsőséges esetben tevékenység megállítása.

Elkülönítés (csoport területéről), étel, tárgy vagy szeretetmegvonás nem alkalmazható. Mindig a gyermek viselkedésének közösségellenességére irányul, a pillanatnyilag adott magatartást ítéli el és nem a gyermeket.

Fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- Kész együttműködni társaival.
- Tud részfeladatokat vállalni, képes alkalmazkodni a tevékenység szabályaihoz.
- A kialakult szokások a gyermek igényévé válnak.
- Érzelmileg kötődik társaihoz, érdeklődik barátai után.
- Tisztelettel viselkedik a felnőttek iránt.
- Kialakulnak erkölcsi érzelmei.
- Kialakul szociális érzékenysége, beállítódása, szociálisan éretté válik az iskolába lépésre.
- Kialakul a segítőkészség, az elfogadás, alkalmazkodás, egymáshoz való türelem, megértés, a társas viselkedés, viszonyulás alapvető szabályai, szokásai.

Szocializáció

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉGEK	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
Segítőkészség Felelősség érzése Feladattudat Szabálytudat Monotónia tűrés Társakhoz, felnőttekhez való alkalmazkodás Én-tudat, mi-tudat fejlesztése Kezdeményező készség Társak iránti figyelem, empátia, különbözőségek elfogadása, tisztelete	Az önkiszolgáló, különböző munkajellegű tevékenységek, együttes, közös cselekvések, tevékenységek Szabályjátékok Szerepjátékok, társasjátékok	Lehetőség teremtés Eszközök biztosítása Élmények biztosítása Tudatosság Segítségadás, személyre szóló értékelés Dicséret, következetesség, elismerés, bátorítás, ösztönzés

Érzelmi, erkölcsi, etikai nevelés

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉGEK	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
Empátia Együttérzés Örömszerzés Érzelmek felismerésének, és kifejezésének képessége Indulati élet uralásának képessége Emberi, természeti, tárgyi jó és szép iránti fogékonyság Őszinteség, igazmondás Igazságérzet Figyelmesség, önzetlenség	Minden olyan tevékenység, melyben az érzelm, mint kísérő megnyilvánulás jelen van Közösen átélt élmények, közösen végzett tevékenységek (névnap, születésnap, ünnepek, játék, kirándulások, színházlátogatások)	Megfelelő légkör megteremtése Következetes és egyéni bánásmód A gyerekek nyugalmanak, biztonságának őrzése Békés együttélésre, szeretetre nevelés Pozitív erkölcsi tulajdonságok formálása Példamutatás Személyre szóló értékelés Bátorítás, ösztönzés, dicséret

III.3. Anyanyelvi, értelmi nevelés, fejlesztés

Az anyanyelvi nevelés áthatja az egész óvodai nevelést, kiemelt jelentősége van, mert a nevelés eszközeinek és a gyermeki tevékenységrendszernek is a tartalmát képezi.

Az óvodai nevelés országos alapprogramja, az óvodai nevelés keretein belül meghatározónak tekinti az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítását.

Kijelöli azt a kapcsolódási pontot, ahol az értelmi fejlődéssel szoros összefüggésben megjelenik az anyanyelvi nevelés és fejlesztés, valamint ezen belül a kommunikáció különböző formáinak alakítása, amely az óvodáskorú gyermekek esetében kiemelt jelentőségű. Az anyanyelvi-kommunikációs nevelés átfogja az óvodai nevelőmunka minden területét. A kommunikációs képesség az óvodáskor fontos alapképessége, különösen a beszédkezd kialakítása, s annak fenntartása, melyhez nélkülözhetetlen az óvodapedagógus mintát adó beszéd-, és kérdéskultúrája.

Anyanyelvi nevelés

Cél

Beszédkezd, önkifejezés, irodalmi élmény iránti érdeklődés felkeltése.

Az anyanyelvi nevelés három-négy évét átfogó egésze tükrözze azt, hogy minden gyermek képes gátlások nélkül, határozottan mondandójának közlésére. Óvodás kor végére képessé váljon gondolatainak, kérdéseinek érthető, összefüggő kifejezésére.

A gyermekkel szembeni igényünket ne a gyermek életkora, hanem a személyisége, meglévő ismeretei és a fejlettségi szintje határozza meg.

Feladat

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósuló feladat.

Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása, mintát adó, helyes beszélő környezettel a nevelőtevékenység egészében kiemelt jelentőségű. A gyermek, olyan helyzetben tud kommunikálni, ahol közvetlen személyes kapcsolat jön létre, ahol módja van az élmények, cselekvések nyelvi kifejezésére.

A beszédkapcsolatokban az egyediség az egyénre irányuló érdeklődés, figyelem alapvető feltétel.

Ezzel kapcsolatos feladataink

- Az anyanyelv ismeretére, szeretetére nevelés közben a gyermekek beszéd és kommunikációs kedvének fenntartása, ösztönzése
- Tapasztalatok, érzelmek, gondolatok szóbeli kifejezőképességének fejlesztése
- Kontaktus teremtése a kommunikációs képesség, önkifejezés eszközeinek fejlesztése
- A gyermek szabad önkifejezésének, közlési vágyának elősegítése
- Az anyanyelv fejlesztése, szókincsgyarapítás, spontán és tervszerű tevékenységben
- Megfelelő minőségű példaadás
- A beszédképesség összetevőinek ismerete (alap és részképességek)
- A gyermekek egyéni fejlettségének elemzése a speciális szakembert igénylő esetek kiszűrése, megsegítése

Óvodába lépéskor a leggyakrabban előforduló beszédhibák (pöszeség, dadogás) felismerése, felmérése szervesen hozzátartozik fejlesztő tevékenységünkhöz, mely nem a hibák javíthatóságát jelenti, hanem a helyes hangképzést segítő-fejlesztő játékok beiktatását.

Az anyanyelvi nevelés folyamatában:

- az érthető, kifejező beszédképesség alapjai kialakulnak,
- igénylik a mesét, a verseket,
- a magyar népmesék szófordulatai, passzív szókincsükbe beépülnek,
- környezetükben megfelelően kommunikálnak,
- beszédfigyelme kialakul,
- gondolkodásuk, képzeletük, fantáziájuk, szándékos figyelmük fejlődik, beszédkedvük erősödik.

Beszéd, és kommunikációs készség hiányosságai:

- Szókincsfejlletlenség
- Kiejtési hibák
- Rossz névelő használat
- Igeköötők, határozók, ragok helytelen használata
- Tetszés szerinti szórend
- Mondatszerkesztésük gyenge
- Begyakorolt kommunikációs stílusuk ellentétben áll az óvoda gyakorlatával

A fejlettségi szintek megismerése jelenti az óvodapedagógus számára azt az alapot, amely irányt mutat az óvodai anyanyelvi nevelésben megvalósuló, folyamatos fejlesztő tevékenység felé.

A folyamat hármasságban kell, hogy hatását kifejtsen:

- Beszédművelés
- Beszédfejlesztés
- Beszédkultúra

Beszédművelés:

A beszéd automatizmusainak, a beszédmozgásnak és a beszédhallásnak finomítása, korrigálása.

Beszédfejlesztés:

A szocializáció folyamatában a gyermek környezetével való érintkezésének, önkifejezésének, gondolkodásának legfőbb eszköze.

A fejlesztés beszédhelyzetek teremtésével, beszélőkedv fokozásával indítható.

Beszédkultúra:

Általános, érvényes szabályként fogadjuk el: az óvoda dolgozóinak, szülőknek, óvodatársaknak való köszönés, udvarias magatartás, a tevékenységek során tanúsított helyes kifejezési és közlési beszédminta megismertetése, szokássá alakítása, negatív megnyilvánulási formák korrigálása.

A gyermek számára a beszéd kezdetben a cselekvés céljának hordozója.

A beszéd fejlesztésében tehát célszerű kihasználni, hiszen a cselekvések utasításszerű szóbeli megfogalmazásával (látja a vizuális mintát, hallja a verbális instrukciót), majd az elvégzett cselekvés szóbeli megfogalmaztatásával a passzív, illetve aktív szókincs bővítését végezzük.

A környezet példamutató, tiszta, és szép beszéde mintát nyújt, ösztönzést ad a gyermeki beszédre.

Az óvodai nevelés kerete változatos tevékenységek által sok lehetőséget biztosít az óvodás korú gyermekek beszédének fejlesztésére, a beszélő környezet és annak feltételeinek biztosítása által.

Ennek alapvető forrása a gyermek legkedveltebb tevékenysége a játék. A játékot kísérő erős érzelmek a közlés vágyát váltják ki, fokozódik a gyermek beszédkedve, és a gondolatok kifejezése elősegíti beszédképességük fejlődését. A gyermek által feltett kérdések, a továbbkérdezésre bátorító felnőtt válaszok, érlelik az alkotó gondolkodást.

A játék derűjén, vidámságán, örömen átszűrve, minden hatás felfokozódik, és pozitív érzelmek között épül be minden új vonás a gyermekek személyiségébe.

A fentiek alapján is alkalmas a játék a gyermekek különböző beszédhibájának korrigálására. Munkánk során arra törekszünk, hogy minél hatékonyabban, és rendszeresebben gyakoroltassuk a segítségre szoruló gyermekekkel:

- Ajak gyakorlatokat
- Légző, és fúvó gyakorlatokat
- Hangutánzó gyakorlatokat
- Logopédiai játékokat
- Logopédiai terápia

Fejlődés várható eredménye óvodáskor végére

Az anyanyelvi nevelés egésze tükrözze a fejlődés egyéni eredményességét.

Az a gyermek, aki bátortalanul, gátlásokkal küszködve fejezte ki mondanivalóit egy-egy helyzethez kötődően, (lásd szituációs beszéd) az óvodáskor végére képessé váljon arra, hogy összefüggően, jól érthetően mondja el mindazt, ami benne megfogalmazódik.

Képes végighallgatni másokat, megérti a közléseket. Érthetően, tisztán, mondatokban beszél. Kifejező és kommunikációs készsége jó.

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉGEK	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
Beszédpercepció, beszédprodukciónak fejlesztése	Mozgás-beszéd koordináció nagymozgással, és a finommotorika fejlesztésével	Megfelelő nyugodt légkör, életszerű helyzet megteremtése
Beszédkedv kialakítása, fenntartása, megőrzése	Artikulációs, ritmusérzék fejlesztő játékok	Tevékenységekhez szükséges eszközök biztosítása
Beszédstílus, nyelvi kifejezőképesség fejlesztése	Téri orientáció, testséma fejlesztés	Minél több beszédhelyzet, beszélgetési alkalom megteremtése
Metakommunikációs képesség fejlesztése	Cselekvések, mozgások utánzása	Az óvónő példamutató, szép beszéde, beszédtechnikája
Aktív, passzív szókincs bővítése	Óvónő által használt kifejezésekkel, szólásokkal, közmondásokkal	Differenciált foglalkoztatás egyes területeken, logopédiai terápia megsegítése
Fogalomalkotás	Szógyűjtés meghatározott témába	Egyéni bánásmód érvényesítése, hangképzés, beszédhibák
Mondatalkotás	Képek válogatása, rendszerezése	

	egy meghatározott fogalomkörön belül Képeskönyv nézegetése, képek sorba rendezése Mese eljátszása eszközökkel, felelgető, párbeszédés mondókák, dalos játékok játsszása Logopédiai játékok Beszédfejlesztő szituációs játékok.	javítása A beszédfejlődés folyamatos nyomonkövetése, együttműködés a logopédussal Tiszta kiejtés, nyelvtanilag helyes beszéd kialakulásának, rögzítésének segítése, mintaadás Dicséret, ösztönzés, bátorítás, segítségadás
--	---	---

Értelmi nevelés

Az óvodáskor alapvető sajátossága az érzelmi biztonság alapszükséglete, az érzelem vezérelt megismerés, az élmény fonalán haladó gondolkodás.

Cél

A gyermek tapasztalatainak, ismereteinek rögzítése, rendszeresítése, bővítése különböző tevékenységekben, élethelyzetekben való gyakorlása. Az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, gondolkodás) és a kreativitás fejlesztése. Óvodapedagógiai tevékenységünk a gyermekek érdeklődésére, meglévő tapasztalataira, élményeire, ismereteire építve biztosítson változatos tevékenységeket, élményeket, tapasztalatokat természeti és társadalmi környezetről a gyermekek számára.

Feladat

A fenti nevelési cél elérésének érdekében játékos ismeret és élményt nyújtó tevékenységek szervezése, valamint a különböző játékfajták (gyakorló, szerep, szabály, konstruáló) spontán lehetőségeinek kihasználása.

Az értelmi nevelés célját az adott életkori sajátosságok figyelembe vételével, aktív mozgásos tevékenységek szervezésével és azokon keresztül tudjuk realizálni.

Az értelmi fejlődés legfontosabb tükre a játék, az egyszerű gyakorló, majd utánozó játéktól vezet a szimbolikus játékon keresztül a szabályjátékok világába.

Az értelmi fejlődésben az óvodás gyermeknek el kell érnie az észlelést, az észleléses-finommozgásos funkciók maximális szintű működését, amelyhez a nyelvi szimbolikus megismerési szint integrálódik.

Fontos, hogy az óvodáskor kezdetén jellemző torz, az érzelmektől meghatározott megismerési sémák egyre pontosabbak, teljesebbek, és valósághoz hűek legyenek.

A különböző történések, szituációk, jelenségek, mozgások felidézésével (egy-egy játék szituáció, gyakorlat vagy téri helyzet) fejlődik memóriájuk. A testrészek, a téri irányok és a különböző formák megismerésével gyarapodnak ismereteik testsémáról, térpercepcióról. A hallott, látott és elvégzett cselekvések elősegítik a fogalomalakítást, és a keresztcsatornák fejlődését is.

Játék közben számtalan lehetőség nyílik mennyiségi, formai, vizuális, és környezetismereti tapasztalatok szerzésére. A téri irányok, és különböző formák bemozgásával fejlődik észlelésük.

A nevelési folyamat egésze alkalmas arra, hogy erőltetés nélkül spontán, vagy irányított módon szerezzenek tapasztalatokat, és fejlődjenek óvodásaink.

A tanulási tapasztalatok, amelyeket óvodás korban szereznek a gyermekek, hatással lehetnek az iskolai tanuláshoz való viszonyukra is, ezért fontos, hogy minden tapasztalatszerzés jelentsen örömet, és önként vegyenek részt ebben.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

Érzékelésük, és észlelésük pontosabbá válik

Érzelemvezérelt cselekvéseiket egyre inkább a tudatos megismerési vágy irányítja

Figyelmük tartósabb, és koncentráltabbá válik

Megbízhatóbb, és pontosabb a vizuális és verbális emlékezetük.

Gondolkodásuk a cselekvő szemléletességtől eljut az elemi fogalmi gondolkodási műveletekig.

Figyelem koncentrációjuk hosszabb időre fenntartható.

Gondolkodási műveltekre – mint a csoportosítás, osztályozás, összehasonlítás, következtetés, konkretizálás, általánosítás – képesek.

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉG	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
Érzékelés, észlelés Figyelem, megfigyelőképesség Képzlet, kreativitás Gondolkodási műveletek <ul style="list-style-type: none"> ➤ csoportosítás ➤ osztályozás ➤ összehasonlítás ➤ következtetés ➤ konkretizálás ➤ általánosítás ➤ ok-okozati összefüggés felismerési képességének fejlesztése Logikus gondolkodás Emlékezet (vizuális, verbális, akusztikus)	Mikro-csoportos foglalkozások, ösztönző környezet biztosítása Folyamatos, és alkalmyszerű megfigyelések Kísérletek Beszélgetések Valamennyi tevékenységi terület Szerep-, szabály-, fejlesztő-játékok	Pszichikus funkciók fejlesztése Gazdag ismerettartalmak nyújtása Tevékenységekben megvalósuló tanulás Feltételek megteremtése A környezet inger-együtteseinek kompenzálása, ill. megerősítése Anyaggyűjtés Motiválás, szemléltetés, magyarázat, bemutatás, kísérletezés, gyakorlás Ellenőrzés, értékelés Az ismeretek megszilárdítása Szemléletesség Tudományosság

IV. Az óvodai élet tevékenységi formái

Az óvodapedagógus az ismeretek tapasztalati úton történő megszerzéséhez segíti hozzá a gyermeket. Megteremti annak a lehetőségét, hogy a gyermek a játékon, a művészeteken, az alkotómunkán, saját tevékenységén keresztül szerezhesse meg azokat az élményeket, amelyek felkeltik, és ébren tartják benne a vágyat a környező világ megismerésére, a tanulás örömeinek átélésére. Ebben az életkorban az igazi ismeret az, amit a gyermek önmaga szerez meg. Ennek alapja az, hogy a gyermek érdeklődésére és cselekvésére, előzetes tudására, tapasztalataira épüljön az ismeretanyagot is tartalmazó tevékenységrendszer.

IV.1. Játék, játékba integrált, tevékenységekben megvalósuló tanulás

A játék a kisgyermekkor legfontosabb, legfejlesztőbb, élményt adó tevékenysége az óvodapedagógia leghatékonyabb eszköze.

Játék – szokások, képességek fejlesztése, ismeretek bővítése.

Indirekt irányítással, tudatos jelenléttel, támogató, serkentő magatartással biztosítja, hogy a gyermekek szabadon valósíthassák meg elgondolásaikat élményeik, érzelmeik, fantáziájuk szerint.

A játék stimulálása érdekében problémát vet fel, választásra készítő megjegyzéseket tesz, eszközhasználatra ösztönöz, ötletet ad (nem konkrét) vagy serkenti kidolgozását. Szükség esetén segítséget és példát, mintát nyújt.

A játék folyamatában az óvodapedagógus feltételt teremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, ösztönző, indirekt reakcióival biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játékot.

A szabad játék jelentőségét, fontosságát hangsúlyozzuk, el kell különíteni a fejlesztő játéktól. A fejlesztő játékban a gyermek többnyire a fejlesztési szándékunk miatt vesz részt. A szabad játékban, annak bármely típusában pedig miközben játszik külső szándék nélkül, önmagáért a játéktevékenységért, saját belső szándékától vezérelve fejlődik. A szabad játékot az indirekt irányítás jellemezze. Ez azt jelenti, hogy az adott pillanatban dől el, hogy bekapcsolódik-e az óvodapedagógus a gyermek játékába és az is a pedagógiai tudatosság része, hogy spontán el tudja dönteni a bekapcsolódás módját, tartalmát. Az óvodapedagógus a játékfeltételek teremtésével tud hatni a játékra, azzal, hogy előzményeket, tapasztalatokat, az élmények szerzésének lehetőségeit biztosítja, valamint az eszközöket, a megfelelő légkört úgy biztosítja, hogy az a gyermek elképzeléseinek megvalósulását, a szabad játék kibontakozását elősegíthesse. Ezek mind a játék indirekt irányításának összetevői.

Az óvodapedagógus tevékenysége a szervezett játékban irányító, a szabad játékban támogató jellegű, de differenciált módon a szervezett játék is a gyermekhez igazított. Az egyes gyermek játéklejrése és az egyéniségben rejlő lehetőségek támogatásával történik. Játzócsoportok

játékának és a társas együttműködésben rejlő lehetőségek támogatásával segítjük elő a gyermeki elképzelések megvalósulását. A játékon kívüli tevékenységformák tapasztalatai sok esetben élménybázisul is szolgálnak a szabad játék gyermeki koncepcióihoz, eseményeihez, szereptartalmaihoz.

A játékot alapvető és legfőbb tevékenységformának tekintjük. A legfőbb személyiség-fejlesztő eszköz az óvodás gyermek életében, mert benne minden tanulási tartalom, ismeret, jártasság, készség megjelenik.

Cél

Minden gyermek számára a játék váljék a pszichikumot, a kreativitást fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenységgé.

Olyan egészséges, fizikai, pszichikai szempontból biztonságban élő gyermekek nevelése, akiknek a játékban teljesedik ki személyiségük. Eljuttatni a gyermeket a 3-4 éves korra jellemző önérvényesítő, kissé énes, öntörvényű magatartástól a kezdeményező, kooperatív, szociális magatartás viselkedés szintjére.

A játék, mint eszköz, módszer

Az óvodás gyermek miközben játszik tanul és tanulás közben játszik. Mindenfajta játéknak kiemelt szerepe van óvodapedagógiánkban. A szociális tanulás legfőbb eszköze óvodáskorban az utánzás, a mintakövetés, a felnőtt, majd a társmodell szociális viselkedésének érzelmi indíttatásból fakadó átvétele, majd a minta egyre színesebb kiterjedése, mely megnyilvánul a gyermek játékában.

Játékon keresztül ismerjen meg annyit a világból, amennyi érzékszervei által befogadható, és amelynek élményszintű átvételére lehetőséget tudunk biztosítani.

A tevékenység közben számos kommunikációs helyzet alakul ki, így a beszédfejlődésben is fontos szerepe van.

A játék szabad képzettársításokat követő, szabad játékfolyamat, a kisgyermek elemi, pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan, és lehetőleg zavartalanul kell kielégülnie.

A kisgyermek a külvilágból származó tagolatlan benyomásait játékban tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű, tájékozódó tevékenységgé.

Hely, és idő biztosítása a játéktevékenységekre

Az óvodapedagógus biztosítja a szabad játék túlsúlyának érvényesülését.

Játéktevékenységekre a csoportszobát, és az udvart használjuk általában, de lehetőség van a játéktér bővítésére is, alkalmanként a csoportbontásra is a nyugodt, tartalmas légkör biztosítása céljából.

Az óvónő által kezdeményezett tevékenységek játékidőben zajlanak, nincs játékelrakás, csak a szükséges átrendezés a nyugodt légkör kialakításához.

A vonzó, a gyermek számára érdeklődést felkeltő kezdeményezések biztosítják, hogy a gyerekek örömmel, és önkéntelenül vegyenek részt a megismerési folyamatokban. A

kezdeményezések legyenek komplex tevékenységek, hogy gyakorolhassák azokat a funkciókat, amelyek az aktuális fejlődésüket elősegítik.

A gyermekek érdeklődése alapján mindig változó létszámú, és személyi összetételű kis csoporttal foglalkozunk. A kisebb létszámból adódóan lehetőség nyílik az egyéni bánásmód, és differenciált foglalkoztatás megvalósítására, a gyermek fejlődési ütemét figyelembe véve. Figyelnünk kell a kezdeményezéstől távolmaradó gyermekekre, hogy játékuik zavartalan legyen, és ők sem zavarják társaikat.

A tanköteles korú gyermekeknél fokozottan figyeljünk a tevékenységekben való aktív részvételükre, kísérik figyelemmel aktivitásukat, erősítsük feladattudatukat.

Domináljon a játékoság, az élményt adó cselekvés, a jó hangulat, s legyen jelen a humor.

Fokozatosan serkentve, nehezítve a feladatokat kell eljuttatni a gyermekeket egy következő fejlődési szintre.

Egyéb feladataink a képességfejlesztés során

- A játék sajátos szervezettsége által biztosítsa minden gyermek számára azt, hogy érzelmi alapú élmények, a gyermek egyéni vágyai és ötletei a kötetlen széles skálán mozgó játéklehetőségekben kibontakozhassanak, én- érvényesítése megvalósulhasson.
- A játék megfelelő segítése a gyermek sokirányú megfigyelésére.
- A játék feltételeinek biztosítása.
- A tanulási képességekhez szükséges készségek kialakítása, fejlesztése

A tartalmas játék feltételeinek biztosítása, az óvónő szerepe

- A gyermekeknek módjában álljon nézelődni, válogatni, töprengeni, majd számára éppen a legvonzóbb tevékenységet végezni. A nap folyamán maguk dönthessenek arról, mit és hol kívánnak játszani.
- Szabadon választhassanak társakat, de legyen lehetősége az egyedüllétre is, ha azt lelkiállapota úgy kívánja. Legyen joga az elutasításra is.
- Az óvodapedagógus biztosítson megfelelő csoportlétkört, helyet, időt, eszközsofőleséget, élményszerzési lehetőséget a különböző játékformákhoz-, típusokhoz: gyakorló-, szerep-, építő-, konstruáló-, alkotó-, szabály-, fejlesztőjátékokhoz.
- Biztosítsuk a feltételét annak is, hogy egy gyermek egy eszközt hosszabb ideig is birtokolhasson, mivel így tud elmélyült, hosszantartó játékban tevékenykedni.
- Elhozhatják kedves játékeszközeiket otthonról, s legyen ez szabad egyezkedés tárgya közöttük. Döntési joga legyen abban, kinek adja azt oda, kivel cserél a jószívúsége erősítésével.
- A csoportszobában legyen lehetőségük a szabad rendezkedésre, a kreatív tárgyhasználatra. A játszóhely áthelyezhető legyen. Alakuljon ki a gyermekekben a dönteni tudás, a szituációhoz való alkalmazkodás képessége.
- A játék legyen folyamatos, csak a következő tevékenységhez szükséges rendet rakjanak. Adjunk lehetőséget a zökkenőmentes visszatérésre.

- Az óvónő legyen mindig együttműködő, segítőkész, partner. Segítséget csak olyan mértékben adjon, mely az adott szituációt tovább segíti, és a gyermek igényeit kielégíti.
- Indirekt irányítás, játékkapcsolatok, játéktartalmak irányítása
- A magányos, vagy a rendet rendszeresen megzavaró gyermekek mellé mindig álljon oda az óvónő segítségnyújtás céljából. Kínálja föl az együttműködés lehetőségét. Érezze a gyerek a bizalmat, szeretetet, jóakaratot.
- Legyen lehetőségük a játszótársak megválasztására, a problémahelyzetek, és konfliktusok önálló megoldására.
- A kisgyermek első játszótársa a családban és az óvodában is a felnőtt.
- Utánozható mintát ad a játéktevékenységre, majd mikor már a szabad játékfolyamat kialakul, bevonható társ marad, illetve segítő, kezdeményező lesz, ha a folyamat elakad.
- Az óvónőnek elsősorban bíznia kell a gyermekben, ezért tudatosan vállalnia kell az önállósághoz szükséges kockázatokat is. A felnőtt globális figyelme, megszólíthatósága biztosíthatja a mikro-csoportok viszonylagos stabilitását, a játszáshoz szükséges eszközök, tér, szabad mozgás feltételeit. A csoportban dolgozó óvónők mindig egyeztessenek egymás között. (Mit jeleztek előre, mit ígértek meg, vagy halasztottak el? stb.)
- Konfliktushelyzetekben úgy segítsük az egyik gyermeket, hogy közben ne sértsük a másikat.

A gyermek napjának nagy részét az általuk spontán módon kezdeményezett játékok töltik ki. Ezek a játékok gazdagítják ugyan a személyiségét, de nem minden gyermeknél olyan sokoldalúan, hogy önmagukban elegendő lehetőséget biztosítanak egyes képességek fejlődésére. Szükség van ezért az óvónő által irányított játékokra is. A játékeszközök lehetnek gyárilag készített játékok, de fontosak az óvónő fantáziája és kezűgyessége által létrehozott elkészített egyénre szabott képességfejlesztő játékok is.

Előnye, hogy mindig egy-egy játéktartalom, fejlesztési terület igényéhez készül és célirányos alkalmazása változatos, érdekes tevékenykedtetésre ösztönzi a gyerekeket. A játékok által kerüljenek be széles körben alkalmazható, megismerő és fejlesztő módszerek. Meglévő képességek számba vétele, az új funkciók fokozatos ráépítése a már meglévő, kialakult képességekre.

Javasolt megfigyelési szempontok a játék során

- Előzetes tájékozódás alapján ismerjük meg a gyerek otthoni játékfeltételeit, ismeret és képesség jellemzőit.
- Mérjük fel a játékfajták legjellemzőbb megjelenési szintjeit.
- Ki, milyen szerepet tölt be a csoportban, hogyan oldják meg a konfliktusokat, milyen élmények biztosítására van szükség a játéktéma bővítéséhez.
- A tevékenységformák megszervezése hogyan segíti a tevékenységek fejlődését.

*MÚCSONYI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT,
BÖLCSŐDE ÉS KONYHA JÁTÉKVÁR ÓVODÁJA
OM: 202416*

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉGEK	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
<p>Tapasztalatszerzés a tárgyak tulajdonságairól, egymáshoz való viszonyáról</p> <p>Manuális képességek fejlesztése</p> <p>Szem-kéz koordináció fejlesztése</p> <p>Önfegyelem, egymáshoz való alkalmazkodás</p> <p>Gondolkodási stratégia fejlesztése</p> <p>Figyelem- emlékezet fejlesztése</p> <p>Logikus gondolkodás fejlesztése</p> <p>Cselekvéses, valamint absztrakt gondolkodási folyamat fejlesztése</p> <p>Osztályozási, soralkotási, műveleti képességek fejlesztése</p> <p>Kognitív funkciók fejlesztése</p> <p>Részfunkciózavarok csökkentése</p>	<p>Gyakorló játékok</p> <p>Építő – konstruáló játék</p> <p>Szabályjátékok: társas, kártya, különféle részfunkciókat fejlesztő játékok, memória, puzzle, kirakók, illesztéses játékok, kakukktojás játék stb.</p> <p>Anyanyelvi játékok</p> <p>Szituációs játékok, dramatikus játékok</p> <p>Gyakoroltatás, az érési folyamat serkentésére</p> <p>Vizumotoros játékok: építő-összerakó elemek konstruáló játékok, kirakók, kugli, barkács eszközök használata, gyöngyfűzés, hajtogatás.</p> <p>Gyurmázás, papírmunkák, szövőkeret, varrás, fonás, apró konstrukciós játékok</p> <p>Különféle tornaszereken célirányos mozgás</p> <p>Udvari szerek ilyen irányú használata (bújás, mászás, kúszás, gurulás)</p> <p>Futó, fogó verseny, és játékok</p> <p>Szociális játékok: Bábozás</p>	<p>Feltétel megteremtése (hely-idő- eszköz-légkör)</p> <p>Tapasztalatszerzés biztosítása a környezet tárgyai, eszközei segítségével</p> <p>Különböző méretű eszközök biztosítása</p> <p>A játékok által kerüljenek be széles körben alkalmazható, megismerő, és fejlesztő módszerek</p> <p>Meglévő képességek számbavétele, az új funkciók fokozatos ráépítése a már meglévő, kialakult képességekre.</p> <p>Tárgyi tevékenységek lehetőségének biztosítása (rakosgatáshoz, válogatáshoz, illesztéshez eszközök)</p> <p>Óvónői modellnyújtás alkalmazása</p> <p>A játszócsoportokon belül a gyerekek cserélődjenek, változtassuk gyakrabban a szituációs körülményeket, a helyet, stb.</p> <p>Érdeklődés felkeltése</p> <p>Változatos tevékenység lehetőségének biztosítása</p> <p>Anyaggyűjtés</p> <p>Eszközökhöz kiegészítő eszközök készítése a továbbfejlesztés biztosításához</p> <p>Sok mozgásos játék tanítása az eszközökhöz</p>

<p>Fantáziafejlesztés Egész személyiség fejlesztése Kapcsolatteremtés képességének fejlesztése Konfliktushelyzetek megoldásának képességfejlesztése Verbális fejlesztés Óvodába való könnyebb beilleszkedés</p> <p>Ismeret és tapasztalatszerzés az anyagok tulajdonságairól Kreativitás fejlesztése Társas kapcsolatok alakítása az együtt tevékenykedés által Verbális fejlesztés</p>	<p>Szerepjátászás</p> <p>Barkácsolás</p>	<p>kapcsolódva Eszközök mindenkori biztosítása Megfelelő kellékek biztosítása Élményszerző kirándulások szervezése Szituációs helyzetek teremtése Ösztönzés a széleskörű tevékenységre Személyes gyermeki szabadság biztosítása Óvónői példamutatás, utánzásra alkalmas magatartás minta Az óvónő ne irányító, hanem játszótárs legyen Folyamatos gyűjtőmunka Az eszközök hozzáférhetőek legyenek a gyerekek számára Méretük a gyerekekhez igazodjon Különböző technikák, eszközök megnevezése, munkafolyamatok megismertetése</p>
---	--	--

A játékba integrált – tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodánkban a tanulás folyamatos, utánzásos, spontán és irányított tevékenység, amely a teljes személyiség fejlesztését-fejlődését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, óvodán kívüli programokon, az óvodapedagógusok által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

Az óvodai tanítás, tanulás bipoláris feltételrendszere teszi lehetővé számunkra, hogy a tanulás folyamatos, spontán tevékenységek által valósuljanak meg és ne szűköljön csupán az ismeretszerzésre, hanem a gyermeki személyiséget egészében hassa át az óvodában eltöltött évek alatt. A tanulás feltételei továbbá, hogy alapjai a gyermek közvetlen sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalataiban rejlik, s ehhez, mint feltételhez kapcsolódik még a tanulás

lehetséges formája: kiemelt helyen az utánzás, minta és modellkövetés, a spontán játékos tapasztalatszerzés és a tevékenységi területek.

Az óvodai tanítás – tanulás célja

Az óvodáskorú gyermek kompetenciáinak fejlesztése, építve a gyermek előzetes tapasztalataira, ismereteire, fejlettségi szintjére.

A valódi tudás az, amit a gyermek maga fejt meg, cselekvésen keresztül sajátít el, majd képes alkalmazni képességei, készségei által. Ennek érdekében fontos, hogy minél több tapasztalathoz jusson, élményeket éljen át, és természetes kíváncsiságát kielégítse. Ezért a játékba integrált, tevékenységekben megvalósuló önkéntes és cselekvéses tanulás az óvodai tanulás útja. Az óvodai tanulás a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja.

Az ismeretszerzéssel járó örömök megélése oly módon, hogy az óvodapedagógus által biztosított ismeretszerzési folyamatok során minden egyes gyermek számára biztosítva legyen a figyelemfelkeltő, és sikert biztosító tanulási folyamat. A cél tartalmi egysége óvodánk egyik lényegi sajátosságából származik, mivel munkánk során arra törekszünk, hogy a tanulás a játékba ágyazottan, tevékenységekben valósuljon meg.

Céljaink kettős jellege mutatja az irányt a tanítás – tanulás feladatainak meghatározásához. A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

A tanulás formái óvodánkban:

- Az utánzásos minta-, modellkövetéses magatartás-, viselkedéstanulás, szokások alakítása
- Spontán, játékos tapasztalatszerzés, a cselekvéses tanulás, próbálkozás, gyakorlás
- A gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés
- Az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés
- A gyakorlati problémamegoldás

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

Óvodás életkorban a gyermek legelemibb pszichikus szükséglete, létformája a játék. Ebből következően a gyermek napi hét-kilencórányi játékszükségletét ki kell elégíteni, és meg kell hagyni a játék semmi mással nem helyettesíthető szerepét, funkcióját a gyermek életében. A játékon keresztül tapasztalja meg a körülötte lévő világ sokszínűségét, szerzi ismereteit, tanul, örömhöz, sikerélményhez jut. A játék a gyermek számára a legfőbb élményforrás, ugyanakkor a személyiség fejlesztésének színtere, a tanulás, a készség- és képességfejlesztés leghatékonyabb módja.

Elsődleges feladatunknak tekintjük, hogy az ismeretszerzés, a játék és tanulás komplex egészébe jelenjék meg.

Olyan feltételrendszert alakítsunk ki, amelyben a képességfejlesztés legszélesebb körben, és eredményesen valósulhat meg.

Céljaink, és feladataink kiteljesítéséhez a gyermekek alapvető tevékenységét a játékot hívjuk segítségül, amely kellemes, felemelő, és lélekűdítő jellege mellett hozzájárul a gyermeki önállóság, a feladattudat, és kezdeményezőképeség, valamint az alkotó, és szervező képesség

sokoldalú fejlődéséhez. Így valósíthatjuk meg a gyermeki személyiség több síkon történő felkészítését, a későbbi tanulási tevékenységekre, amely már ebben az életkorban sem nélkülözheti a teljesítményképes tudás megalapozását.

Mindennapi munkánk során három alappillérre helyezzük a tanulás építményét. Az óvodás gyermekek ismereteiknek legnagyobb részét

játékban,

játékkal,

játékosan

képesek legoptimálisabb szinten elsajátítani. A játékon belüli tanulás hatására a gyermekekben újabb és újabb szükségletek alakulnak ki a SZOCIÁLIS, - MOTOROS, - VERBÁLIS ismeretszerzés során járulnak hozzá a képességterületek kiterjedéséhez. Ezek azonban egyenértékűek a tanulási típusokkal is. A tanulás nyitott, és komplex jellegét bizonyítja, hogy nemcsak a játékban, hanem a nap folyamán bármilyen szervezett, kötetlen tevékenységekben és spontán szituációkban, problémahelyzetekben is szerezhettek a gyermekek tapasztalatokat és ismereteket egyaránt. A komplexitás biztosítása is részét képezi feladatainknak. Ismerve a gyermekközösség összetettségét, sokszínűségét, alapoznunk kell a gyermeki ismeretek már meglévő csokrára – mindez a családi közegből származik – és e mellett is gyermekekhez közelálló, életszerű, többféle tapasztalatszerzési lehetőségekkel, tevékenységekkel szolgálunk. A nevelőmunka szerves részeként megjelenő tanulás szervezésére vonatkozóan azt a rendező elvet tartjuk szem előtt, hogy az óvodapedagógus által kezdeményezett ismeretszerzési alkalmak a játékból indulnak, és oda is térnek vissza. Ez már utal a tevékenységek kötetlen, kezdeményezett mivoltára is egyben.

Az ismeretanyagot minőségi – mennyiségi vonatkozásainak és a gyermek életkori sajátosságainak megfelelően alakítjuk, formáljuk.

A gyermeki tanulási-tapasztalatszerzési folyamat során az óvodapedagógus célja, olyan motivált állapotot létrehozni, amely a gyermek belső késztetéseivel találkozik. Biztosítjuk:

- Feltételek megteremtését (eszközök, élmények), amelyek inspirálhatják a tevékenység választására.
- Tevékenységek felkínálását (kinek, milyen tevékenységhez van késztetése, igénye), amely választhatósággal párosulva a döntés szabadságát kínálja fel.
- A gyermek élményasszociációjának kihasználását, amely a felidézett élmény, érdeklődést vált ki a tevékenység témája iránt.
- Gyakorlati problémából kiindulva, mellyel kíváncsiság kelthető fel a probléma megoldása iránt.
- Gyermeki szükségletek, igények, kérdések kielégítését, egy meglévő motivált állapot kihasználását.
- Motivált tevékenység végzése arra is adhat alkalmat, hogy egy asszociációval hozzá kapcsolódó téma bontakozhat ki.
- A gyermekkel történő beszélgetésből kiindulva, amely témaajánlatot ad az óvodapedagógusnak.
- Gyermeki segítségkérés kapcsán, amely egyfajta közeledését, kapcsolatkeresését, igényét fejezi ki, ami alkalom az tartalmi kihasználásra.

- Téma vonzóságára építve.

Az érdeklődés fenntartása mindig az óvodapedagógus pedagógiai hatásrendszerével történik.

„A szabad cselekvés mindig magasabb rendű, mint a kötelességből végzett.”

(Rudolf Steiner)

A motiváltság fenntartásához elengedhetetlen a pedagógus részéről:

- Az érdeklődés kimutatása, a tanakodás, a provokálás, az odafordulás, az elfogadás, a megértés, az ösztönzés, a biztatás, a bátorítás, a támogatás, a nyitottság a gyermek jelzéseire, a lelkesedés, az öröm kimutatása.
- Megfelelő gyermekismeret
- A szabadságérzet biztosítása
- Az objektív feltételek nyugalmas, esztétikus elrendezése, felhívó jellege

„...az új megismerésének kiindulópontja a csodálkozás. Minden érdeklődés az érzelmekben gyökerezik.”

(Platon)

A gyermeki tanulási-tapasztalatszerzési folyamatban a szabadságérzet biztosításában az óvodapedagógus célja, hogy a gyermek a tanulási folyamatot önállóan járja végig, a felfedezés biztosítva legyen számára és az alkotás örömét átélhesse.

A gyermeknek joga van ahhoz:

- hogy tisztában legyen lehetőségeivel
- hogy a tudást önállóan megszerezze, kérdéseire választ kapjon
- hogy szabadon alkothasson, feltalálhasson, beavatkozhat a környezetébe
- hogy sikerélményhez jusson, hibázhasson
- hogy bírálhasson, véleményt nyilvánítson.

A gyermek ilyenkor olyan módszereket használ, amelyek a szabadságérzetet biztosítják számára:

- szemlélődés, megfigyelés, vizsgálódás
- próbálkozás, kísérletezés, kutakodás, kipróbálás, manipulálás
- vita, beszélgetés, vélemény-nyilvánítás, indoklás, gyermeki magyarázat
- sikerélmény, önállóság átélése, kompetencia érzése: valamire való képesség, a hatni tudás hatékonyság érzése (képes azt teljesíteni, alkalmas rá).

Mindezt elősegítő pedagógusi szerepek:

- odaforduló, ráfigyelő, érdeklődő biztatás, bátorítás, ösztönzés, támogatás, véleménykérés, provokálás, tanakodás, kétely ébresztése, hitetlenkedés, segítségkérés
- katalizáló: feltételeket teremtő tudatos pedagógiai jelenlét
- elismerő, dicsérő, tanácsadó, segítő.

Módszereink a játékoság által vezérelve szorosan kapcsolódnak a program címének a tartalmi egységéhez is:

JÁTSZVA TANULNI – GONDOLKODVA JÁTSZANI.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végén

Testileg, lelkileg, és szociálisan érett gyermek, aki megfelel az iskolakészültség legfőbb kritériumainak, és rendelkezik azokkal az ismeretekkel, képességekkel, készségekkel, melyek további értelmi fejlődését elősegítik.

IV.2. Munka jellegű tevékenységek

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok azonosságot mutató munka és a munka jellegű tevékenység.

Természeti és társadalmi környezetünk megismertetése, a gyermeki világkép formálása csak úgy lehetséges, ha ismereteit alkalmazhatja és gyakorolhatja. A gyermekek mindennapi tevékenységének része a munkajellegű tevékenység, mely az óvodai élet egészében érvényesülő folyamat. Az óvodai munka céltudatos tevékenység, amely figyelmet, kötelesség vállalást igényel, felelősséggel jár és megfelelő beállítódás, készség szükséges hozzá

Minden olyan munkát elvégezhetnek a gyerekek, amelyhez kedvük van, és testi épségük veszélyeztetése nélkül képesek azt teljesíteni. A munkatevékenységek a felkínált lehetőségek közül önállóan választható és sohasem a gyerekekre kényszerített feladat.

A gyermekek önkéntességét, aktivitását tudatosan igyekezzünk felhasználni nevelési céljaink megvalósítása érdekében.

Az önként vállalt feladatok, munkafolyamatok végzése során a gyermek megéli a közösségért való tevékenykedés örömét is, ami normák, értékek, szabályok kialakulásához vezet.

Cél

Sokféle és változatos munkajellegű tevékenységek során olyan attitűdök, készségek, képességek szokások kialakítása, mely pozitívan befolyásolja a gyermek önmaga és környezetéhez való viszonyát, közösségi kapcsolatát és kötelesség teljesítését.

Feladat

Az óvodapedagógus feladata a tudatos pedagógiai szervezés, a gyermekkel való együttműködés, folyamatos, konkrét, reális, a gyermekhez szóló és mért fejlesztő értékelés.

Játékos tevékenységek és azok feltételeinek biztosítása, mely által fejlődnek a gyermekek azon készségei, amelyek képessé teszik őt az önálló önkiszolgálásra és a közösség érdekében végzett munkajellegű tevékenységek ellátására.

Munka jellegű tevékenységek óvodánkban

Önkiszolgálás

Az önkiszolgáló tevékenységek során a gyermek a saját személyével kapcsolatos feladatokkal és azok sorrendjével ismerkedik meg. A felnőttek példamutatását, és kisebb segítségét – főleg a 3-4 éves korúaknál – minden kapcsolatban fontosnak tartjuk. (testápolás, öltözködés, saját

személyével kapcsolatos teendők, ruházat rendben tartása, óvása, kulturált étkezési szokások elsajátítása)

Az önkiszolgálás során biztosítsunk lehetőséget a nagyfokú önállóságra, gyakorlásra, fokozatosságra, valamint tartsuk szem előtt az egyéni fejlődésbeli eltéréseket.

Közösség érdekében végzett munka

A közösségi kapcsolatok, a kötelelességteljesítés eszköze, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

Naposság

Az önkiszolgálással kapcsolatos munkaszokások begyakorlása után egyre tudatosabbá, örömtelibbé válik ez a tevékenység. A naposi munka során a gyermekek megtanulják a legszükségesebb eszközök, tárgyak célszerű használatát, helyét, és eközben tapasztalatokat szereznek a munkaszervezés elemi fokáról. Megtanulnak eligazodni környezetük térbeli viszonyai között, mozgásos, tapintásos, vizuális ismeretekkel gazdagodnak. A naposság feladattudatot és összpontosítást igényel a gyermekektől, feladataikat növekvő önállósággal oldják meg.

Az egyéni eltéréseket (pl. lassúbb, gyakorlatlanabb gyerekek) itt is figyelembe vesszük, nagyon sok ösztönzéssel, dicsérettel értékeljük munkájukat. Az elvégzett munka értékelésébe vonjuk be a gyerekeket is, hogy ez által elősegítsük reális önértékelésük alakulását.

Alkalomszerű munka, és megbízatások

A naposi munka mellett vannak olyan tevékenységek, amelyeket alkalomszerűen végezhetnek el a gyerekek.

Ezek a feladatok lehetővé teszik a gyermekek közösségi kapcsolatainak, szociális érzékenységének alakulását, pl. kisebbek segítése mosdóban, öltözködésben, segítség egymásnak és az óvónőnek.

A személyre szóló dicséret és ösztönzés eredményeként a gyerekek szívesen és örömmel fogják elvállalni a különböző egyéni megbízatásokat.

Fontos feladatunk, kialakítani a gyermekekben, hogy az elkezdett munkát be kell fejezni.

Növény-állat és környezet gondozása, környezetvédő-óvó tevékenységek

A növények gondozása (pl. élősarokbeli cserepes virágok elrendezése, locsolása, csiráztatás), az állatok ellátása, - leginkább akváiumi halak gondozása akvárium tisztán tartása – lehetőséget teremt arra, hogy ismereteik gazdagodjanak a tapasztalatok által. A játszókertben elhelyezett madáretető megfigyelése, ellátása lehetőséget biztosít különböző madárfajták megismerésére. Tárgyi környezet óvására, rendeltetésszerű, megfelelő eszközhasználatra nevelés. Ezeknek a feladatoknak az ellátására fontos megfelelő mennyiségű és minőségű eszközök, élmények, tapasztalatszerzési lehetőségek biztosítása, a környezetre figyelő, védő, óvó tevékenységek által a környezettudatos magatartás megalapozásához.

Óvodánkban a munkafajták mindegyike hozzájárul a gyermekek munka és feladattudatának alakításához, segíti azon készségek, és részképességek fejlődését, amelyek nélkülözhetetlenek a sikeres iskolai élet elkezdéséhez.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén

- A gyermekek képesek alapvető személyes szükségleteik kielégítésére.
- A gyermekek szeretnek közösen tevékenykedni, dolgozni.
- Szívesen vállalkoznak egyéni megbízatások elvégzésére.
- Örömmel segítenek társaiknak.
- Fejlődik önbizalmuk, felelősségérzetük.
- Hozzászoknak saját tevékenységük ellenőrzéséhez, egymás megoldását kölcsönös megértéssel és segítőkészséggel értékelik.

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉG	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
Feladattudat	Naposság	Lehetőség megteremtése a
Felelősségérzet	Közösségért végzett	tevékenységek önálló
Önállóság	tevékenységek	elvégzésre
Kitartás	Egymás segítése feladat	Megfelelő minőségű, és
Céltudatosság	megoldásban	méretű eszközök biztosítása
Tolerancia	Egyéni megbízatások	Személyre szóló értékelés
Önbizalom	Gombolás, fűzés, kötés,	Segítségadás,
Finommotorika	fésülködés	figyelfelhívás, tudatos
Szem-kéz koordináció	Növények, állatok gondozása	megnevezése a testrészeknek
Testséma, testtudat	Kicsik segítése öltözködésben	Példamutatás ellenőrzés,
Térpercepció	Udvar, játszókert gondozása	értékelés, gyakorlás
Együttműködési készség	Tárgyak, eszközök használata	
Dominancia-lateralitás		
Biztonságérzet		

IV.3. Mozgás, testnevelés

Az óvodai testnevelés célja

- Az alapvető mozgáskészségek- életkori sajátosságoknak megfelelő fejlesztése
- A torna, a testmozgás megszerettetése, teherbíró-, ellenálló képesség fejlesztése
- A gyermek egészséges testi fejlődésének mozgásos feladatokkal való biztosítása
- A finommotoros mozgáskészségek, a kondicionáló, koordinációs képességek fejlesztése
- A testalkati torzulások kialakulásának megelőzése
- Egészség megőrzése, megóvása
- Pozitív személyiségvonások megerősítése

A kitűzött célok elérése érdekében széleskörű lehetőségeket kell biztosítanunk a gyermekek számára naponta az alapvető képességek, a mozgás- és játékkultúra fokozott növelésére, a testnevelés megszerettetésére (örömszerzés, önkifejezés, interperszonális kapcsolatok fejlődése), továbbá az egészséges életmódhoz kapcsolódó egészséges életvitel, szokásrend kialakításán keresztül a személyiség fejlesztésére.

Feladat

- Harmonikus, koordinált nagy-, és kismozgások fejlesztése
- A harmonikus, összerendezett fejlesztéshez megfelelő idő, hely, eszköz biztosítása.
- A mozgásos testnevelési játékok sokoldalú képességfejlesztő hatásának biztosítása
- Az egészséges életvitelre szoktatás kialakítása
- A spontán mozgásigény kiélésének biztosítása.

A torna, a mozgás által fejlődik a gyermek természetes mozgása, testi képességei.

A gyerekekre jellemző, hogy természetes igényüknél fogva mozognak, viselkedésüket, így mozgásaikat is biológiai igényeik irányítják. Ezért mozgásaikat hagyni kell kiélni és csak úgy irányítani, felügyelni, tanítani, hogy spontán mozgásigényét ne korlátozzuk. Ehhez a játékoság, mint módszer kiemelkedő szerepű a testnevelésben. A játékban a testi képességek és mozgáskészségek fejlesztése mindig összetett módon történik, azaz több képesség és készség egyidejű – komplex – fejlesztésére, tökéletesítésére van lehetőség.

Arra törekszünk, hogy a képességfejlesztés és cselekvéstanulás a testnevelési mozgásanyagban, játékos versengésekben beépülve a legkülönbözőbb formákban differenciált terheléssel valósuljon meg.

Így a mozgás minden gyermek számára örömteljes tevékenység lesz, melynek során pozitív, sikerorientált személyiségjegyei (pl. önbizalom, önismeret, önzetlenség, empátia-készség, segítségadás, siker-kudarccorrekciós feldolgozása, bátorság stb.) is alakul a testi kondíciója, képességei mellett. A komplex fejlesztés mellett figyelmet fordítunk a prevencióra is.

Bizonyos betegségek, rendellenességek (lúdtalp, hanyag tartás, elhízás) csirái már óvodáskorban kialakulhatnak. Ezért fontos a megfelelő terhelés, a helyes testtartás alakítása érdekében a csúszó, kúszó, mászó mozgások a törzsizmok fejlesztésében, valamint rendszeres játékos lúdtalp torna. A gyermekek mozgásfejlesztésében alapvető követelmény, hogy a gyerekek jó közérzettel, érzelmileg motiváltan vegyenek részt a mozgásos feladatokban. Ehhez szükséges a gyermekek egyéni fejlettségének ismerete, melyet rendszeresen mérünk, és vezetünk a gyerekekről személyesen. Ez megmutatja számunkra az egyes gyerekek lemaradásait, illetve a tehetségfejlesztés irányát egyaránt.

A mozgásfejlesztés tudatos tervezést jelent számunkra, az óvodai mozgásanyag az óvónők kreatív ötleteivel, tervezésével jó lehetőséget biztosítanak a komplex személyiségfejlesztéshez:

- Fizikai állóképesség fejlesztése, a fizikai aktivitáson keresztül a szellemi aktivitás előkészítése
- A sikeres mozgásos feladatmegoldások eredményeként az önértékelés és önbizalom növelése.

- A nagy- és finommozgások, testséma és fizikális erőnlét fejlesztése.
- Egyensúlyérzékelés fejlesztése.
- A lateralitás (kezesség) fejlesztése, a dominancia erősítése.
- Ritmikus tevékenységgel a ritmusérzék fejlesztése
- Vizuális és auditív percepciófejlesztés.
- Problémamegoldások erősítése mozgásos feladat megoldásokkal.
A mozgásokhoz kapcsolódó szókészlet bővítése.
- Szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztése.
- Térbeli viszonyok (irányok, helyzet, idő) megtapasztalása.
- Dinamikus koordináció képesség fejlesztése
- Reakció és cselekvésgyorsaság kialakítása.

A felsorolt fejlesztési területek a teljes személyiségfejlesztés lehetőségei közül csak néhány. Hiszen a mozgás összefüggésben van a gyermekek mozgásos-cselekvő gondolkodásával, így a megismerő folyamatokkal.

Minden mozgásos tevékenységet áthatnak érzelmi-akarati tényezők (pl.feladat-, és szabálytudat, frusztrációs tolerancia, kitartás stb.) a mozgások végzése közben észrevétlenül erősödnek.

Ebben nagy szerepe van az óvónő biztató, ösztönző, dicsérő elismerésének. Minden közösségben végzett mozgás elősegíti a gyermekek közösségben elfoglalt helyét, erősíti baráti kapcsolataikat, segít a normák, szabályok beépüléséhez. Kialakítjuk egészséges versenyszellemüket, önfegyelmüket stb.

Az egészséges életvitel kialakításához alapvető feltétel a rendszeres mozgáslehetőség biztosítása. A gyermekek igénye szerint igyekszünk megfelelő helyet (tornaszoba csoportszoba, játszóudvar,) elegendő időt, megfelelő eszközöket (udvari játékok, tornaszerek) biztosítani mindennapos mozgásigényük kielégítéséhez.

Igyekszünk minél több motiváló erejű, élményt nyújtó mozgásos játékot játszani a gyerekekkel. Ez előbb-utóbb a félnék, szorongó, bátortalan gyermekek számára is vonzó lehetőséget nyújt.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén

- Növekszik teljesítőképességük.
- Mozgásuk összerendezettebbé, ügyesebbé, megfelelő ritmusúvá válik.
- Az egyensúlyozásban, ugrásokban mozgástapasztalataik növekednek.
- Cselekvőképességük gyors.
- Mozgásuk kitartó.
- Fejlődik tér- és időtájékozódó képességük.
- Képesé válnak igazi versenyszellemben játszani egyéni-, csoportos-, sor és váltóversenyeket a szabályok pontos betartásával
- A természetes járást ütemes járás váltja fel.

- Megértik az egyszerű vezényszavakat.
- Az összetett mozgássorozatokban (pl. kislabda hajítás, mélyugrás, labdavezetés) mozdulataik célirányossá, pontossá, jó ritmusúvá válik.

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉGEK	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
<p>Fizikai állóképesség és aktivitás erőnlétfejlesztés kondicionáló és koordinációs képességek fejlesztése</p> <p>Testséma, irányok, téri tájékozódás</p> <p>Kezesség-dominanciafejlesztés</p> <p>Reakció- és cselekvés gyorsaság</p> <p>Önzetlenség, tolerancia, interperszonális kapcsolatok</p> <p>Önismeret</p> <p>Szabálytudat erősítése</p>	<p>Versenyfutások</p> <p>Gimnasztikai gyakorlatok</p> <p>Ugrások, szökdelések</p> <p>Változatos, kreatív ötletek</p> <p>Minden eszközzel végzett gyakorlat, illetve mozgásos játék</p> <p>Bekötött szemmel történő fogócskák: vagy vonalon történő végighaladás, vagy eszközök gyűjtése adott területen belül (tapintás-hallás)</p> <p>Futások összekapcsolása jelre megadott mozgásokkal</p> <p>Versenyjátékok</p> <p>Fogójátékok</p> <p>Sor-és váltóversenyek</p> <p>Eszközzel összekötött társas vagy sorversenyek</p>	<p>Változatos, kreatív ötletek</p> <p>Igazságos ítélőképesség</p> <p>Ösztönzés, dicséret</p> <p>Segítségadás</p> <p>Bemutató</p> <p>Ellenőrzés</p> <p>Értékelés</p> <p>Torna, mozgásos játékok által</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ a természetes mozgások fejlesztése: járás, futás, szökdelés, ugrás, támaszgyakorlatok, függeszkedés, dobás, egyensúlyozás ➤ a testi képességek fejlesztése: erő, erőnlét, ügyesség, gyorsaság, állóképesség ➤ egészségvédelem ➤ mozgáskultúra fejlesztése, helyzetfelismerés, akarat tényezők, társra figyelés

IV.4. Mese, vers, dramatikus játék

Az óvodai anyanyelvi – irodalmi nevelés egymástól elválaszthatatlan, az óvodai élet egészét átható folyamat.

Az irodalmi nevelés az óvodai nevelésnek része.

Cél

Az óvodás korú gyermek sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítése a gyermekirodalom sajátos eszközeivel.

Feladat

Igényes gyermekirodalmi anyag, szemléltető eszköz, motiváló, bátorító környezet biztosítása, mesetudat alakítása. Nyelvi képességek differenciált fejlesztése.

Olyan követelmények felállítása, amely a gyermek fejlettségi szintjéhez alkalmazkodva elősegíti a komplex anyanyelvi nevelést. Érvényesüljön a fokozatosság, amelynek alkalmazása során feltárható, hogy adott fokon melyik lelki funkció okoz a gyermeknek örömet, és mi lehet az a többlet, ami a feladatok megoldása után megjelenik, hiszen legközelebb e többletből indulhatunk ki.

A gyermekirodalmi élményekben rejlő nevelési lehetőségek kihasználása. A családok meggyőzése, az irodalmi alkotások közvetlen, személyes átadására.

Az irodalmi nevelés hosszú távú és magasrendű célkitűzése: a befogadóképességnek, az érdeklődésnek, az érzékenységnek, a lelki nyitottságnak a felnőtt korba való átmentése.

Az óvodás tudása: átélt élményeiből, vágyaiból, kíváncsiságából, felnőttektől kapott ismeretek halmazából áll.

Műveltsége: összefüggő élmények sora, de nem rendszere. A gyermekben a világ színes élményegyüttesben jelenik meg, amelyet a fantázia, az érzelmek, a gyorsan változó tudatszintek tovább gazdagítanak.

Az érzelem gazdag világszemlélettel együtt jár, a korszerű gondolkodás, a gazdag képzelet – a világ játékos megközelítésével a ritmus-, a mesekedvelés.

E lelki folyamatok táplálják a gyermek érdeklődését önmaga, az emberi kapcsolatok, s a világ jelenségei iránt.

A következmények csak akkor reálisak, ha a gyermek fejlettségi szintjéhez alkalmazkodnak, s ugyanakkor elősegítik fejlődését. A fokozatosság az irodalmi nevelésben is azt jelenti, hogy az egyszerűtől az összetett-, a konkrétól az általános-, az érzelmtől a logikum-, a kevesebbtől a többfelé haladunk.

A mesélés, a verselés, dramatizálás nem élhet a gyermek lelki közreműködése nélkül. Belső aktivitást viszont csak az élmény, érzelemgazdag irodalmi anyag, és előadása válthat ki. A helyesen megválasztott, előadott mesék, versek sokrétűen gazdagítják a gyermekek személyiségét. Az értelmi, erkölcsi, esztétikai nevelő hatáson túl jelentős szerepe van az érzelmi nevelésben.

Az irodalmi alkotások sok formájával ismertetjük meg a gyermekeket, így eredetük szerint: népmese, műmese, elbeszélés, verses mese egyaránt kerül irodalmi anyagunkba.

Témájuk alapján a mesék: állat, tündér, novellisztikus, tréfás, és verses mesék.

Az elbeszélések: gyermektörténetek, állattörténetek, a felnőttek életéről, mindennapi eseményekről szóló történetek.

Óvodánkban a népi, a klasszikus és a kortárs gyermekirodalmi művek egyaránt megjelennek.

A mondókák, a versek szintén népköltés és műköltészeti alkotások.

A kiválasztást mindig a gyermekekre gyakorolt várható hatás, az irodalmi mű tartalmi és formai elemei határozzák meg. Az óvodapedagógusnak mindig az átélés és átadás

lehetőségeit kell kutatni. A vers játék a szavakkal. A nyelv a gyermek lelki világa, a gyermeki élet alkalmi (séta, játék, altatás, ringatás, ismerkedés a világgal) lehetnek a verskiválasztás szempontjai.

A gyermekirodalmi alkotások esztétikai élmények nyomán létrejött érzelmi hatások, erkölcsöt formáló erővé válnak.

A meghitt hangulatú mesélés, verselés serkentőleg hat a gyermek közösségi érzetére, értelmi nevelésére, bővíti látókörét, a figyelem összpontosítást sajátítja el, gazdagítja szókincsét, kifejezőképességét, nyelvtanilag helyes beszédét.

A mese lehetőséget ad az érzelmek, indulatok felszínére hozására és levezetésére. Akkor eredményes irodalmi nevelésünk, ha a kisgyermek a mesélést, verselést az óvodai élet egyik játékos tevékenységének érzi, s a képeskönyv nézegetése, felolvasása is a napi játékos foglalatosságának egyik szórakoztató eleme.

A gyorslüktetésű ritmus, érzelmileg felderíti, élénkké teszi, a lassú lüktetésű megnyugtatja.

A vershallgatás jellemző mozzanata a rímvárás, érzelmileg a feszültség és a feloldás láncolatát jelenti.

Az óvodás gyermek a mesék, versek képzeletmozgósító ereje nyomán a cselekményt, vagy annak mozzanatát, a maga kedvére alakítva játssza el, vagy rajzolja el. Reprodukáló képessége fejlődik, amikor az ismert és maga alkotta elemekből fantasztikus történetet talál ki.

Mindezt elősegíthetjük az úgynevezett befejezetlen mesékkel is. A gyermek képzelete, reprodukáló képessége mesélésben, dramatizálásban figyelhető meg, a mű ismételt és egyre teljesedő átélésével juttatja közelebb az irodalomhoz.

A spontán, a gyermek által elindított bábozás, dramatizálás, sokoldalú fejlődési lehetőség hordozója, hiszen alkotó tevékenységet fejt ki, érzelmeit fejezi ki, amelyben irodalmi élményét saját fantáziájával, vágyaival dúsítva akarja újból átélni.

Ehhez szükséges feltételeket, minden nap biztosítjuk számukra. A gyermekirodalom megszerettetése, az olvasóvá nevelés alapjainak lerakása az óvodapedagógus lelki ráhatása nélkül lehetetlen és a gyermek külső és belső aktivitására kell mindig alapozni.

A gyermek saját vers-, és mesealkotása, annak mozgással, rajzzal történő kombinálása, az önkifejezés módja.

Fokozatosan hozzászoktatjuk a gyermekeket a mese, vers hallgatás szabályaihoz, szokásaihoz. A mindennapos mesélés, verselés, mondókázás a gyermekek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme, szükségleti igénye.

A kitűzött nevelési célok elérését elősegítő irodalmi anyag kiválasztása: szóljanak a természeti és társadalmi környezetről, évszakokról, ünnepekről, jeles napokról, népszokásokról, hagyományokról, gyermekekről, állatokról, történetekről.

Fejlődés várható eredménye óvodáskor végén

- Tudnak több mondókát, verset, mesét, vagy meserészletet emlékezetből felidézni, mondani.
- Várják, és igénylik a gyermekirodalom eszközeit.
- A folytatásos történetek, mesék, verses mesék szálait össze tudják kötni.
- A mese, vers, elbeszélés hatása megjelenik játékaikban, rajzaikban, beszédükben, ismereteikben, ítélőképességeikben.
- Szívesen verselnek, mesélnek, kezdeményeznek bábozást és dramatizálást.
- A hangzás, hangulat, érzelem és alkalom egységében kezdik felfogni a mondott, hallott vers témáját, költői képeket.
- Szeretik a könyveket, és szívesen mesélnek a látott képekről
- Beszédük tiszta, érthető és kifejező

KÉPESÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉGEK	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
Befogadóképesség Beszédkészség Szókincsfejlesztés Esztétikai érzékfejlesztés Erkölcsei ítélőképesség Képi látásmód Fantázia fejlesztése Különböző ismeretek bővítése Jártasságok, készségek megszilárdítása (közvetetten, vagy az irodalmi élmény következtében) Figyelem, gondolkodás, emlékezet fejlesztése	Mondókázás Verselés Mesélés Bábozás Dramatizálás Befejezetlen mesék Improvizálás Szójátékok Meseszöveg	Átgondolt, igényes gyermekirodalmi anyag választása Szuggesztív előadás Minta értékű beszédstílus, hangsúlyozás, helyes beszédtempó, hangerő, hangszín Folyamatos, tervszerű felkészülés Állandó önművelés, önellenőrzés, értékelés Bemutató, gyakorlás, szemléltetés, ellenőrzés, értékelés, ösztönzés, bátorítás

IV. 5. Rajzolás, festés, tárgyalakítás, mintázás, kézimunka

A vizuális nevelés önmagában is összetett, sokszínű nevelési terület.

Magába foglalja a rajzolást, festést, mintázást, az építést, képalakítást, a kézimunkát, a barkácsolást és a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, az esztétikus tárgyi környezettel való megismerkedést. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

Cél

Minden óvodás gyermek, megfelelő pedagógiai irányítással tanulja meg a saját szemével nézni a világot, saját érzékelése, és felfogása útján jut el a valós képi ábrázoláshoz.

Ábrázoló-kifejező, alkotó képesség, finommozgás, szem-kéz koordináció, esztétikai érzék fejlesztése.

Feladat

Biztosítani egész nap folyamán a teret, a lehetőséget a sokoldalú tevékenységhez szükséges anyagokat, eszközöket. Maga a tevékenység, ennek öröme, az igény kialakítása: az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alkotására, az esztétikai élmények nyújtására, befogadására.

Minél változatosabb technikák alkalmazásával adjunk lehetőséget az önkifejezésre és miközben átéljük az alkotás örömét, buzdítani kell őket, hogy be is fejezzék a munkát.

Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a rajzolás, festés, tárgyalakítás különböző technikai elemeivel és eljárásaival.

A vizuális tevékenység az önmegvalósulás, az önkifejezés eszköze. Ösztönző, motiváló környezetben a gyermekek örömmel tevékenykednek, sikerélményt jelentő alkotásaik által önbizalmuk erősödik, mely újabb alkotásra serkent.

A gyermek ízlésének, alkotó-befogadó képességének, fantáziájának, kreativitásának kibontakoztatását és esztétikai nevelését szolgálja.

A második életévtől a hetedik életévig a képzettségű utánpótlás spontán formában bontakozik ki és képes lesz általánosításra.

Ezért fontos, hogy az optimális fejlődési lehetőséget óvodás kortól meg kell teremteni.

Az óvodás fejlődési ütemét a vele született adottságok, a belső biológiai változások, az érés, és a külső környezeti hatások befolyásolják. Az ábrázoló, rajzoló tevékenységet az anyaggal való ismerkedés készíti elő.

Ezen tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik:

- a képi-, plasztikai-, tárgyi-, kifejezőképesség,
- komponáló, tájékozódó és rendező képességek alakulását,
- a gyermeki élmény-, és fantáziavilág gazdagodását,
- képi gondolkodásuk fejlődését,
- a gyermek tér-forma-szín képzeleinek gazdagodását,
- szép iránti esztétikai nyitottságuk, érzékük alakítását.

Megismerkednek a papírral, festékkel, gyurmával, agyaggal. A gyermek a környezetéből merített spontán vizuális ingerek és szerzett tapasztalatok hatására egyaránt fejlődik, gazdagodik.

Az őt körülvevő világról egyre pontosabb ismereteket szerez, majd a sokrétű ábrázoló tevékenysége során mindezeket újraalkotja, átrendezi, magáévá teszi.

Általában a kiegyensúlyozott gyerek játszani, ábrázolni egyaránt szeret. Az ábrázoló tevékenység különböző fajtái beépülnek a játékba.

Játéktevékenységként élnek a csoport mindennapjaiban.

Az ábrázolásnál valamely alapszükséglet elégítődik ki a gyerekekben, csakúgy, mint a játékkal.

A gyermek személyiségfejlődése szempontjából mindkettő alapvető fontosságú, egymással nem helyettesíthető.

A mindennapokban nagyon fontos, hogy a gyerekeket esztétikus, szép, egymással harmonikus tárgyak vegyék körül, és ne legyen túl zsúfolt a környezet, mert a gyerekek csak az ingerek egy részét képesek tudatosítani. Ebben szükség van az óvónő segítségére.

Jól szervezett környezetben az óvodáskor kezdetén szándék nélküli, látszólag szándékos ábrázolás folyik, ez nem más, mint a gyakorlójáték egy fajtája: nyomhagyás, firka, az eszközhasználat gyakorlása.

Ebben az időszakban indítható el az esztétikai érzékenység és érzékelő képesség kibontakozása. Biztosítani kell a szabad eszköz- és témaválasztást. Feladatunk a szokások rögzítése, eszközök biztosítása, változatos technikák megismertetése, majd sokszori felelevenítése, ismétlése.

A szabadon tevékenykedő gyerekek éljék át az alkotás, a színek, formák adta örömeit, és az esztétikai élményt. Segítsük a gyermekeket egyénileg a továbblépésben, miközben szabadon próbálkozhatnak. Törekedjünk az élmény-, és fantáziavilág önkifejezésére az ábrázolás különböző eszközeivel, technikáival.

4-5 éves kor körül átmenetet tapasztalhatunk a szándéktalan ábrázolás és a szándékos ábrázolás szintjei között. A manuális tevékenység beépül a játékba. Megjelenik az emberábrázolás.

Fejlesztési munkánk eredményeként jelenjen meg minden gyereknél a szándékos képalkotó tevékenység, melyet segítünk témákkal, azokhoz illeszkedő technikákkal.

A gyerekek spontán tanulási formában átvehetik egymástól az ötletet. Törekedjünk arra, hogy a gyerekek szárnyaló képzeletét ne kössük meg.

Az ábrázolásnak az anyanyelvi nevelésben is jelentős szerepe van. Erősíti a képi szemléletes gondolkodás kiteljesedését.

A gyakori ábrázolási tevékenység könnyeddé, lendületessé teszi a gyerek kézmozgását. A kéz, az ujjak csontosodása, izomzatának fokozatos fejlődése kialakítja a finommozgások rendszerét, amelyek az írástanuláshoz szükségesek.

Ezáltal a következő képességek fejlesztésére törekszünk:

- Érzékelés, vizuális észlelés
- Megfigyelő-, alkotóképesség
- Érzékelés
- Intellektuális, emocionális, finommotorikus képességek

Fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- Az eszközöket készség szintjén bátran kezelik.
- Képkalkotásban egyéni módon jelenítik meg élményeiket, elképzeléseiket.
- Mondanivalójukat vizuálisan ki tudják fejezni.
- A gyerekalkotásra legyen jellemző a részletező formagazdaság, a színek egyéni alkalmazása.
- Örülnek alkotásaiknak.
- Építésben, téralkotásban bátrak, ötletesek, együttműködők.
- Emberábrázolásban megjelenítik a részformákat is.
- Felismerik a szépet, gyönyörködnek benne.
- Beszélgetni tudnak az alkotásukról, megfogalmazzák értékítéletüket.

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉGEK	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
Alkotó-befogadó képesség fejlesztése	Rajzolás	Alkotó tevékenység feltételeinek biztosítása, minőségének fejlesztése
Kreativitás komponálás képességeinek fejlesztése	Festés	Megfelelő hely, és eszköz biztosítása
Térbeli, síkbeli tájékozódás	Gyurmázás mintázás	Élmények nyújtása Tevékenységek külső feltételeinek biztosítása
Téri plasztikai kifejezőképesség	Agyagozás mintázás	Ötletességre, önállóságra, eredetiségre helyezük a hangsúlyt
Tér, forma, és színeképzet fejlesztése	Építés	Bemutatás, szemléltetés, gyakorlás, segítségadás, ellenőrzés, értékelés
Vizuális észlelés	Barkácsolás	
Esztétikai érzékenység kibontakoztatása	Egyszerű művészeti alkotásokkal való megismertetés	
Vizuális észlelés kifejezése	Egymás munkáinak való megfigyelése, elemzése	
Megfigyelőképesség fejlesztése	Tárgykészítés, a tér megjelenítése, és verbális megfogalmazás	
Intellektuális, emocionális, finommotoros képességek fejlesztése	összekapcsolásának érdekében Felhasználható anyagok gyűjtésével, kép kompozíciók készítése	

IV. 6. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Cél

Ének-zenei tevékenységek során a dallam, a ritmus, a mozgás, a közös éneklés, a közös játék örömeinek megéreztetése mellett fejlődjenek a gyerekek zenei képességei, zenei, esztétikai fogékonysága. Az értékes ének, zene fogékonnyá teszi a gyermeket a szép befogadására, formálja zenei ízlését. Az éneklés, zenélés részévé válik a gyermek mindennapi tevékenységének.

Feladat

- A felhasznált zenei anyag igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének feleljen meg.
- A zene iránti érdeklődés felkeltése.
- Az éneklés, és a mozgáskészség improvizatív megjelenése.
- A zenével azonosuló, ritmikus mozgás kialakítása.
- A hallott dallam és látott mozgás reprodukciója.
- Spontán éneklési és mozgáskedv elérése.
- A zenei és mozgásemlékezet fejlesztése.
- Felkelteni és ébren tartani a gyermekek zenei tevékenységek iránti érdeklődését.

A zenei nevelés teljes személyiséget formáló, minden tevékenységben benne rejlő lehetőség, amely elsősorban hangulatot, emóciót tükröz.

Az énekes, népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek: hallás, éneklés, ritmus, mozgás és zenei kreativitásának alakításában.

Az óvodapedagógus példája, zenei ízlése, a szűkebb és tágabb környezet zenei hatásai befolyásolják a gyermekek zenéhez való viszonyát. Az óvoda olyan közös dalok, játékok színtere, ahol a mozgás, a ritmus, a dallam és a szöveg globális élményt nyújt. Olyan tevékenység, ahol az individualizálás a differenciált anyag kiválasztásban és az eltérő képességszintekhez való alkalmazkodásban valósul meg.

A gyermekek fejlődésében az egyensúlyérzék, ritmusérzék jelentős szerepet tölt be. Különös figyelmet fordítsunk a beszéd és ritmusérzék együttes fejlesztésében.

A zenei nevelési hangsúlyok

- A zene elsősorban érzelmeket aktivizáló művészeti tevékenység, amelyhez megfelelő hangulat szükséges.
- Az eszközöknek fontos szerepe van a megtapasztalásban (ritmus stb.), a gyermekek által készített hangszert használjuk.
- A zenehallgatás zenei élmények kifejezésére is ösztönözhet.

- Sokféle érzelm fejlesztésére alkalmas zenei nevelés hozzájárul a tájhoz való kötődés formálásához, az érzelmek hangulatok kész műveken, vagy improvizációkon keresztül történő kifejezéshez.
- A zenehallgatási anyag kiválasztásánál figyelembe kell venni a gyermekek hovatartozását is.

A gyermekek zenei élményét gazdagíthatjuk koncertlátogatással, együttesek meghívásával, melybe a szülőket is bevonjuk.

A mondókák, dalok nagy része mozgással is játszható. Ezek segítséget adnak a mozgáskoordináció, egyöntetű mozgás, térérzékelés, az egymásra figyelés, valamint a gyermek és az óvodapedagógus közötti érzelmi kötődés megszilárdításában.

Óvodánkban a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, gyermekjátékok, az éneklés, az énekes játékok, a tánc, a zenélés gyermekek örömforrása és egyben a zenei érdeklődésük felkeltése is, mely által formálódik zenei ízlésük, esztétikai fogékonyságuk. Az élményt nyújtó közös ének, zenei tevékenységek során felfedezik a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömet. A népdalok, gyermektáncok, népi játékok a hagyományok megismerését, továbbélését segíti.

Népi játékokkal, gyermektáncokkal kialakítjuk az együttjátszás örömet, így fejlesztjük téri tájékozottságukat, összerendezett, ritmusos mozgásukat, a közös játék során alakul, fejlődik a körformák kialakítása, megtartása, menetirány, kör szűkítése, tágítása, oldaliság, együttes mozgás.

Térformák alakítása. Egyszerű tánc mozdulatok elsajátítása (pl: forgás, guggolás, taps, sarokkoppantás, egy lépéses csárdás). Átbújás, szűkülő-bővülő kör, sorgyarapodó, páros játékok, utánzások.

Ezek a részterületek komplexitásuknál fogva hozzájárulnak a gyermekek közösségi szellemének, a csoport kohéziójának kialakításához is.

Arra törekszünk, hogy gyermekeink örömmel, érzelmi gazdagsággal felszabadultan énekeljenek. A zenei anyagokat igényesen válogatjuk az évszakokhoz, ünnepekhez, zenei és mozgástartalomhoz igazodva, szem előtt tartva a gyerekek életkori sajátosságait, hangterjedelmüket, mozgásfejlettségi szintjüket.

Fejlődés várható eredménye óvodáskor végén

A gyermekek felismerik és megkülönböztetik a környezetükben található hangokat.

Felfedezik a hangok szépségét és zenei harmóniáját.

Önállóan és örömmel kezdeményeznek dalokat, mondókákat, játszanak dalos játékokat.

Meg tudják különböztetni az egyenletes lüktetést és a dalritmust egymástól.

Ismerik és megfelelően alkalmazzák a ritmushangszereket.

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉG	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
Zenei képesség Hallásfejlesztés: magas-mély reláció, halk-hangos reláció Dallamfelismerés: zenei emlékezet fejlesztése Dallambújtatás: belső hallás fejlesztése: motívum visszhang Hangszín: hangszer, zörej Ritmusérzék fejlesztése: egyenletes, ritmusos, (tempókülönbség)	Előadói képesség: tiszta éneklés, mozgással kísért ének Mozgás, térforma: esztétikus, együtemű mozgás, változatos térforma, játékos táncmozgások zenehallgatás Mondókázás Improvizálás Hallás, ritmusfejlesztő játékok	Anyaggyűjtés Dalanyag kiválasztása (hangterjedelem korcsoportonként) Feltételek megteremtése Hangszerek megismerésére, megszólaltatására lehetőség biztosítása Bemutató, gyakorlás, ellenőrzés, értékelés, segítségadás, ösztönzés

IV.7. A külső világ tevékeny megismerése

A külső világ tevékeny megismerése során a gyermek a környezet felfedezése folyamatában olyan tapasztalatokhoz jut, amelyek a környezetben való életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Feladatunk biztosítani a gyermekek számára a természeti, emberi, tárgyi környezet sokoldalú, tevékeny megismerését.

IV.7.1. Környezet megismerése, védelme

A tárgyi természeti környezettel, a jelenségekkel, a folyamatokkal, anyagokkal kapcsolatos tapasztalatoktól – a társadalmi környezet történéseinek érzékeléséig terjed.

Cél

A gyermekek környezettudatos viselkedésének megalapozása.

A gyermekek megfelelő természetszemléletet, környezeti szokásokat és magatartásformát sajátítsanak el. Minél több tapasztalatot szereznek az őket körülvevő természeti, társadalmi környezetből életkoruknak megfelelő szinten, ezáltal teljes biztonságban tájékozódjanak és igazodjanak el környezetükben. Élő és élettelen környezettel való helyes együttélés elsajátíttatása, pozitív természetszemlélet alakítása.

Feladat

- Biztosítsunk elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat-, és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására.
- A természeti, emberi alkotások megismertetése, azok védelmére, az értékek megőrzésére nevelés.
- Építsünk a gyermek egyéni élményeire, tapasztalataira, véleményalkotásra.

- Figyeljünk tudatosabban a környezet, illetve természetvédelem fontosságára.
- Olyan hagyományok beépítése az óvodai életbe, amelyek szebbé, gazdagabbá teszik a gyerekek életét.
- Környezettudatos magatartás kialakítása.
- Megismertetni a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok, szokások, a családi és tárgyi kultúra értékeit, valamint ezek szeretetére, védelmére nevelés.

A környezet megismerése, védelme, alárendelve a személyiségformálásnak, fontos helyet foglal el a nevelési feladatrendszerünkben. Az óvodáskor az érzelmek időszaka, az érzelmek tartják hatalmuk alatt az egyén személyiségét, az érzelmek határozzák meg kapcsolatát a környezettel a környezetükben élőkkel. Életformára pedig magával az élettel lehet nevelni.

A mi pedagógiánk a példaadás: tudjuk, hogy a tanulás tartalma, vagyis a tapasztalatok és ismeretek a gyerek közvetlen társadalmi és természeti környezetéből származnak. Magukba foglalják azokat a magatartási és viselkedési szokásokat, erkölcsöket, erkölcsi tulajdonságokat is, amelyek kialakítása ebben az életkorban kívánatos.

Fejlesztő munkánk nevelési folyamatot jelent, mely valamennyi gyermeki tevékenységre (játék, munka, tanulás) kiterjed, és valamennyi nevelési területtel kölcsönhatásban van.

Minden esetben építenünk kell a gyermekek életkori és egyéni sajátosságaira. Az óvodás gyermek tevékenységen keresztül, a játék segítségével ismerkedik a világgal.

A játék a tevékenység színtere összekapcsolódik a mindennapi élettel. A környezettel való együttműködés szabályainak elsajátítására a legjobb lehetőség. A közvetlenül, a gyakorlatban megszerezhető tapasztalatokon át bővülnek ismereteik. A nevelési terület tartalma tehát, minden a gyermek környezetéből származó élményre, tapasztalatra, ismeretre kiterjed.

A gyermek közvetlen környezetével kerül kapcsolatba az óvodába lépéskor, benyomásokat szerez csoportjáról, az óvoda környezetéről, településünkről.

A közös együttlétek alkalmával a pozitív viselkedésminták hatására fokozódik önállóságuk, megfigyelő, emlékező képességük. Az óvodai környezeti nevelés a gyermek és természet kapcsolatát helyezi a tevékenység központjába, a környezeti nevelés maga az élet. Játszunk, ebédelünk, sétálunk, vigyázunk a termünk tisztaságára, esztétikumára, ez mind környezeti nevelés.

Az óvodáskorú gyermek sok mindenre kíváncsi, kérdéseire a választ a felnőttektől várja, s nem lehet közömbös számunkra, hogy milyen választ kap, hogyan ismerkedik meg az őt körül vevő környezettel.

A természeti környezet megismertetése, a világgép formálása csak úgy lehetséges, ha szűkebb és tágabb környezetéről sokoldalúbban és rendszeresen szerez tapasztalatot, ha lehetősége van folyamatos és alkalomszerű megfigyelésre, aktív kerti munkára, különböző gyűjtő tevékenységre, (termések a természetsarokba) egyszerű kísérletek elvégzésére.

Az óvodáskorúak természetvédelemmel kapcsolatos tapasztalatszerzésének alapja a cselekvés, az alkalmak biztosítása az ismeretszerzésre, a környezetkultúrára, a környezetóvásra.

Cselekvés útján jön rá a gyermek az összefüggésekre, meg tanul látni, gyönyörködni, érzelmileg is kötődni szűkebb, majd tágabb környezetéhez. Az óvoda alapozó szerepet tölt be a növények és az állatok megszerettetésében, védelmében. Az óvónőnek olyan sokoldalúan kell a gyerekekkel az élőlényeket megismertetni, hogy a gyermekek értelmi és érzelmi alapon is eljussanak annak belátáshoz, hogy az élőlényeket óvni, gondozni, és védeni kell.

A környezetvédelem a környezetalakítással, a munkatevékenységgel szorosan összefüggő feladatokat tartalmaz. A környezete ismeretén, rendben tartásán, megbecsülésén alapul.

A társadalmi és természeti környezet témáinak megválasztásánál figyelembe vesszük óvodánk területi elhelyezkedését. A témakörök mozgásos játékokra, cselekvésre, érzékszervi megtapasztalásra épülnek. A kisebb gyermekek szeressék meg az óvodát, majd az óvoda közvetlen környezetével ismerkedjenek meg. Figyeljék meg az évszakok szépségét, jelenségeit, időjárását, növényeit. Gyűjtsenek terméseket, évszakokra jellemző képeket. A nagyobbaknál törekszünk a gyűjtőmunkák gazdagítására.

Az élményszerzés során gyűjtött termésekkel, bogyókkal, kavicsokkal az élősarkunkat gazdagítjuk. Ezeket később hasznosítjuk barkácsolás során.

A gyerekekkel közösen ellátogatunk a közelben lévő üzletekbe, postahivatalba, tűzoltóságra, stb. a séták során gyakoroljuk a gyalogos közlekedés szabályait, megismertetjük a közlekedési eszközöket, lehetőséget biztosítunk arra, hogy minden jelenséget, állatot, növényt természetes környezetben séták, kirándulások során figyeljük meg.

A családi házak baromfi udvarai elérhetővé teszik számunkra a szárnyasok és más házi állatok megfigyelését. A hosszabb, rövidebb séták lehetővé teszik, hogy a gyermekek valós élethelyzetekben alkalmazzák a köszönést, megszólítást, a helyes közlekedést.

A séták utáni megbeszélések segítik a gyermek szókincsének nyelvi kifejezőképességének fejlesztését.

Csiráztassanak, ültessenek növényeket, végezzenek kerti munkát.

Rendelkezzenek koruknak megfelelő ismeretekkel a családról, családtagok egymáshoz való viszonyáról és azok munkájáról.

Szerezzenek tapasztalatokat az óvoda környezetében fellelhető, megfigyelhető felnőtt foglalkozásokról. Tudják megnevezni az emberi testrészeket, ismerjék és gyakorolják önállóan tisztántartásukat. Ismerjék érzékszerveiket, s azok funkcióit.

Legyen tapasztalatuk az orvos, védőnő feladatairól. Figyeljék meg a napszakokat, gyakorolják az ehhez kapcsolódó tevékenységeket. Témafeldolgozásban jelenjen meg a természet védelme, óvása. A mikro-csoportos tapasztalatszerzés lehetővé teszi, hogy beszéljünk a környezetben látható, felfedezhető formákról, lehetőséget adnak a gyermek-óvónő személyes beszélgetésére.

Évente egy-két alkalommal kirándulást szervezünk a szülőkkel közösen, ahol a környezet-megismerési, környezetvédelmi feladatok még inkább előtérbe kerülnek.

A jövő környezetét a jelen óvodásai fogják alapvetően meghatározni, átrendezni, ezért szükséges a környezettudatos magatartásformálás.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- A gyermek meg tanul tájékozódni és eligazodni a szűkebb, tágabb természeti, társadalmi környezetében.
- Különbséget tud tenni az évszakok, napszakok között.
- Megtanulja értékelni a természet szépségét, annak növény és állatvilágát; óvja, védi, gondozza azokat.
- Fejlődik munkához való viszonya, nő a kitartása és feladattudata.
- Felfedezi az egyszerűbb ok-okozati összefüggéseket.
- Ismeri, meg tudja nevezni lakóhelyét, lakcímüket, szülei és testvérei nevét.
- Ismerik a néphagyományokat.
- Kialakul igényük a környezetük szépítésére, megóvására.
- Megtanulja óvni, védeni, megbecsülni emberi, természeti, tárgyi környezetét.

Ismeretszerzés közben szerepek, magatartási módok elsajátítására a környezeti értékek felismerésére fokozottan törekszünk. Természeti és társadalmi környezettel kapcsolatos szokások: az élet tisztelete, állat és növényvilág védelme, valamint környezetükkel kapcsolatos igény szint kialakulása. (higiénia, alapvető egészségügyi szabályok megtanítása).

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉGEK	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
Percepció Élménybefogadás Élményfeldolgozás Megfigyelőképesség Jártasság Figyelem Emlékezet Differenciáló képesség Összehasonlítás Következtetés Konkretizálás Általánosítás Beszédkészség, szókincs, kifejezőkészség Mozgásfejlődés	Mikrocsoportos foglalkozások Séták Kirándulások Kerti munkák Egyéb udvari tevékenységek Tapasztalatszerzések Folyamatos és alkalmoszerű megfigyelések Egyszerű kísérletek Beszélgetések	Szűkebb és tágabb értelemben a feltételek megteremtése A környezet inger együtteseinek kompenzálása, illetve felerősítése Anyaggyűjtés, azok helyes tárolása, megőrzése Konkrét tények megismertetése, tények elemzése Ismeretek megszilárdítása a gyermek tevékenységeiben való alkalmazása során Szemléletesség, tudományosság, magyarázat, bemutatás, gyakorlás, ellenőrzés, értékelés, ösztönzés, segítségadás

IV.7.2 Környezet téri, formai mennyiségi megismerése

A matematikai tapasztalatok, akár a nyelv, áthatják az ember egész életét. Az óvodában minden szituációban, tevékenységben adottak a lehetőségek a matematikai tapasztalatok szerzésére. A matematikai tapasztalatokat bármely tevékenységben bővíteni lehet: szabályjátékokban, társasjátékokban, a térben és élethelyzetekben.

Cél

A környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek birtokában a gyermek felismeri a mennyiségi, alaki, nagyságbeli, és téri viszonyokat, miközben alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík-, mennyiségészlelése, ezek tevékenységeiben történő alkalmazására képes.

Feladat

- A gyermekek aktivitása, érdeklődése során tapasztalatszerzési lehetőségek biztosítása a természeti, emberi, tárgyi környezet formai, mennyiségi, téri viszonyairól.
- A gyermek megfigyeléseire, tapasztalataira, élményeire támaszkodva új tapasztalási lehetőségek, ismeretek nyújtása.
- A meglévő ismeretek mélyítése, rendezése.
- Olyan eszközöket alkalmazzon az óvónő, amely felkelti és fenntartja a gyermekek érdeklődését, ezzel segítve az új ismeretek elsajátítását, vagy a meglévő ismeretek mélyítését.
- Lehetővé kell tenni a gyermek számára, hogy legyen alkalmuk, megfelelő idejük, helyük a felfedezésekre, kísérletekre.
- Az egyénre szabott fejlesztési területeket tudja megtervezni.
- Minél több a gyermek számára érdekes problémahelyzetet hozunk létre, ezáltal a gyermeket a spontán érdeklődésen keresztül eljuttassuk a logikus gondolkodás szintjére.

Tapasztalási tartalmak

- Matematikai tartalmú tapasztalatok, ismeretek nyújtása, ezek a gyermek tevékenységeiben történő sokoldalú alkalmazásának lehetővé tétele.
- Mennyiségészlelés fejlesztése
- Tájékozódás a térben, téri irányok ismerete.
- Személyek, tárgyak összehasonlítása.
- Halmazok képzése, bontása, sorba rendezése, becslése, párosítás.
- Tárgyak számlálása, tapasztalatok a halmazok változásairól.
- Mennyiségek összemérése síkban és térben.
- Építések, alkotások.

A matematikai képességek fejlesztését játékosan, játékba építve szükséges megvalósítani. A sorba rendezés műveletét a gyermekek naponta gyakorolják játékeszközökkel, kártyákkal.

A mérésekre, becslésekre, a mérőeszközök használatára bármely tevékenység alkalmas a nap folyamán. A matematikai kifejezések először passzív szókinccsé válnak, később viszont beépül a fogalomhasználatukba. Fejlődik a gondolatok tevékenységgel és szóval történő kifejező képessége. Ezáltal tudnak és mernek véleményt mondani, kérdezni, képesek ítéleteket alkotni. Ítélőképességük kiterjed annak megállapítására, hogy egy tulajdonság igaz, vagy hamis, hogy egy összefüggés fenn áll-e adott tárgyak, személyek, mennyiségek között.

A matematikai ismeretszerzésük során fejlődik tapasztalatuk, emlékezetük, feladatértésük, problémalátásuk, és problémamegoldó képességük.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén

- Tudnak összehasonlítani nagyság, forma, mennyiség és szín szerint.
- Halmazok rendezése.
- Megkülönböztetik a jobbra-balra irányokat, értik a viszonylatokat.
- Az ok-okozati összefüggéseket, relációkat felismerik.
- Mennyiségi, formai, kiterjedésbeli összefüggéseket megnevezik.
- Mennyiségészlelésük 10-es számkörben jó.

KÉPESSÉGFEJLESZTÉS	TEVÉKENYSÉGEK	ÓVÓNŐI FELADATOK, MÓDSZEREK
Problémahelyzetek megoldása Gondolkodásfejlesztés (analizáló, szintetizáló, absztraháló, konkretizáló, logikai problémamegoldó) Figyelem terjedelme, tartóssága, átvitele Feladattudat kialakítása Ítéloképesség, tér, sík, mennyiségészlelés fejlesztése	Mennyiségészlelés, reláció Rakosgatás, válogatás, sorba rendezés Összehasonlítás, ab- sztrahálás, általánosítás Mennyiségek összemérése síkban és térben Számlálás Különböző érzékszervekre ható cselekedtetések Megkedvelt tevékenységek folyamatos biztosítása	Problémahelyzetek teremtése Gyermeki alkotókedv kreatív képesség kibontakoztatása Matematikai kifejezések használata Segítségadás, ellenőrzés, értékelés, magyarázat, gyakorlás, ösztönzés Mennyiségi, téri, alaki, nagyságbeli viszonyok megláttatása

V. Inkluzív pedagógia, integráció, differenciált nevelés Esélyteremtés, esélyegyenlőség biztosítása

„Minden gyermek más, ami valódi alapját képezi annak a fajta együttélésnek, amelyben nem kisebbségekről és nem többségekről van szó, hanem emberekről, gyerekekről.”

(Bakonyi Anna)

Cél

Tudatos, célirányos pedagógiai tevékenység, a gyermekhez igazodó személyes bánásmód, egyenlő hozzáférés, esélyegyenlőség biztosítása.

Feladat

Differenciált bánásmód intenzívebb érvényesítése a kiemelkedő képesség, hátrány, részképesség probléma, akadályozottság, sérülés specifikumnak megfelelően. Esélyt teremtő pedagógiánk lényege, hogy minden gyermek megkaphassa a neki járó sajátos bánásmódot. Olyan pedagógiai hatásrendszerben, gyakorlatban, melyben az inklúzió egy szemlélet, az integráció egy helyzet, a differenciálás egy módszer a bánásmód konkrét megvalósulására.

Minden gyermek óvodai életében fejlődésének alapja, hogy elfogadó, befogadó, féltő, óvó, gondoskodó szeretet, folytonos, stabil, pozitív érzelmi biztonság vegye körül. Egyéni, differenciált bánásmód szükséges a személyes, belsőleges kapcsolat kialakításához – amely minden egyes gyermeket megillet – az egyéni megsegítéshez, fejlesztéshez.

Az inkluzív pedagógiai szemlélet, gyakorlat érvényesülésének elvei:

- Minden gyermek egyedi, más, ennek megfelelő segítséget kapjon személyisége védelméhez, fejlesztéséhez
- Egyénre szabott pedagógiai gyakorlat a differenciálásban a folyamatos nyomonkövetésben realizálódik
- Inkluzivitás kifejezője és eszköze a differenciálás
- Inkluzív pedagógiai gyakorlat keretei között társadalmi, szociális, kulturális tényezőkből és sajátos nevelési igényből adódó integrációt valósítunk meg.

Integrációs gyakorlatunk kiterjedése

- Nehezen nevelhetőség:
  - Magatartászavarok: túlmozgékony, gátolt mozgású
  - Idegrendszeri zavar: indulatkitörés, szorongás, stb.
  - Érzelmi-akarati élet zavara: agresszió, dac, stb.
  - Értelmi képességek zavara: gondolkodási műveletek zavara, pszichikus funkciók működési zavara
- Hátrányos helyzet:
  - Szociokulturális lemaradás

- Ingerszegény környezet
- Érzelmi labilitás
- Elhanyagoló bánásmód
- Roma nemzetiség
- Migráns populáció

Multikulturális nevelés: társadalmunk és a bennünket körülvevő kultúra sokszínű és változatos megjelenési formáit óvodásaink sokszínűsége révén tapasztaljuk pedagógiai munkánk során. Célunk egyenlő nevelési, fejlesztési lehetőségek biztosítása a különböző nemzetiségi, migráns és kulturális csoportokhoz tartozó gyermekek számára. Törekszünk hozzásegíteni valamennyi gyermeket ahhoz a tudáshoz, olyan attitűdökhöz, viszonyulásokhoz és képességekhez, amely a különböző családokból származó emberek, gyermekek közötti interakciókhoz, a kommunikáció sikeres működéséhez szükséges.

Interkulturális nevelésünkben a többségi és kisebbségi kulturális csoportok közötti kölcsönös kapcsolatok támogatása és erősítése a célunk és feladatunk.

Tartalmi integráció: az óvodapedagógus a nevelési, fejlesztési folyamat során, a tevékenységek megszervezésekor a csoportjába járó gyermekek tudáselemeiből (hagyomány, zene, szokások, stb.) azokat közvetítse, építse be, amelyeket a magyar anyanyelvű és bevándorló gyermekek is megértenek és kötni tudnak a már meglévő magyar vonatkozású ismereteikhez. A különböző szokások gazdagítják a magyar szokások körét. Oldott, feszültségmentes beszélő környezet megteremtésével, ingerekkel növeljük a nem magyar anyanyelvű gyermekek beszédbátorságát és fejlesztjük nyelvi kifejezőkészségüket, kommunikációs képességeiket. Az óvodapedagógus multikulturális szempontból bővíti a tapasztalatszerzési lehetőségeket, ismeretek megértését, elmélyítését, feldolgozási, értékelési folyamatát. A gyermekek befogadásának és beilleszkedésének pedagógiáját az óvodapedagógus kiterjeszti a családra, szükség esetén bevonja a családsegítés, gyermekvédelem, szakszolgálatok képviselőit.

Az esélyteremtés, esélyegyenlőség biztosítása szándékával az integrációs nevelésünkben, az inkluzív pedagógiai gyakorlat befogadó-elfogadó légkör, feltételrendszer megteremtésével, differenciált neveléssel érvényesítjük, hogy a gyermekek valóban az állapotuknak, szükségleteiknek, igényeiknek megfelelő bánásmódot, gondoskodást, megsegítést, nevelést, fejlesztést kapják, a gyermekek együttnevelődése folyamatában: az átlagosan fejlődő, részképesség problémákkal küzdő, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, veszélyeztetett, nemzetiséghez tartozó, migráns kisebbséghez tartozó, kiemelkedő képességű, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek egyaránt.

Differenciált bánásmódban az egyénenként változó, eltérő, testi-lelki-szociális-értelmi szükségletek kielégítése.

A differenciálás érvényesülése, módjainak megjelenési területei

- nevelési célok (csoport, egyén)
- tevékenységek, módszerek

- egyéni képességfejlesztés, fejlettségi szintek
- követelmények, elvárások, feladatok
- feltételek, munkaformák, eszközök
- fejlesztendő terület, tartalom, eljárás, módszerek
- tartalom mélysége, iránya
- szervezeti keretek, idő, tempó.

A differenciálás a pedagógiai folyamat egészében érvényesül.

A differenciálás tartalmát, módját adja a gyermekcsoport összetétele, csoport és egyéni nevelési célok, egyéni fejlettségi szintek, szükségletek, egyéni fejlesztési célok.

Integrált nevelésben a szociális helyzetükből és fejlettségükből eredő hátrányok ellensúlyozása pedagógiai eszközökkel, differenciált neveléssel, fejlesztéssel valósul meg.

Fontos feladatunknak tartjuk az esélyteremtést, esélyegyenlőség biztosítását minden gyermek számára.

Ennek módja az eltérő szükségletek, igények, fejlettségi szintek figyelembe vételével megvalósuló differenciált nevelés, egyéni bánásmód, fejlesztés.

A differenciált fejlesztés célja

- minden óvodás gyermek személyiségfejlődésének segítése
- hátránykompenzálás
- prevenció
- korrekció
- tehetségfejlesztés
- a gyermeket ért káros környezeti-szociális hatások ellensúlyozása, nevelési hátránykompenzálás.

A differenciált nevelés-fejlesztés irányul, kiterjed

- Minden gyermek önmagához képest történő továbbfejlődésére.
- Az eltérő képességű, a beilleszkedési, magatartási tanulási nehézséggel küzdő gyermekek nevelésére, fejlesztésére.
- Roma nemzetiséghez tartozó gyermekek felzárkóztatására, differenciált fejlesztésére
- Kiemelkedő képességű gyermekek tehetségfejlesztésére.
- Hátrányos, halmozottan hátrányos és veszélyeztetett gyermekek differenciált fejlesztésére.
- Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésére, fejlesztésére.
- Egységes óvoda-bölcsőde csoportba tartozó óvodás-, bölcsődés korú gyermekek nevelésére, fejlesztésére.

V.1. Kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igénylő, eltérő képességű gyermekek csoportban integrált és differenciált fejlesztése az egyéni bánásmód keretében

*„Ki kell alakulnia egy általános standard programnak,
de azon belül helye kell, hogy legyen az egyéni változásoknak is.
Az egyént tulajdonságai, hajlamai, és képességei szerint
a leginkább neki való irányba tereljük.”*

(Makarenko)

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek

Cél

A tudatos megismerés és fejlettségi szint ismeretén alapuló, egyéni képességfejlesztés alapja a tudatos tervezésnek, a sikeres gyermekközpontú pedagógiai gyakorlatnak.

Az eltérő képességű gyermekek szintfelméréséből, vizsgálatából adódóan az egyéni fejlesztés:

- az életkori fejlettségnek megfelelő szintre történő felzárkóztatás,
- a tanulási képességek megalapozása, valamint a diagnosztizálás során feltárt részképesség zavarok, gyengeségek kompenzálása, korrekciója.
- Preventív fejlesztés esetén az óvodáskor teljes időtartama alatti fejlesztő tevékenység.
- Korrekciós fejlesztés esetén a részképességhiány-, zavar, a lemaradott területek speciális fejlesztése.

Beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézséggel küzdő gyermekek differenciált fejlesztése, fejlődésének segítése.

A fejlesztő program a gyermek szükségleteinek, tevékenységeinek és képességeinek figyelembevételével történő megvalósítása.

Feladat

Sokoldalú, multiszenzoros, egyéni fejlesztés. Az egyéni eltérések, különbségek tolerálása, az individuum védelme.

Az eltérő szükségleteket, az egyéni fejlődési ütemet tiszteletben tartó, differenciált fejlesztés.

Az óvodapedagógus kísérelje figyelemmel a csoportban a képességfejlődésében lemaradt gyermekeket, tudatosan fejlessze integráltan, mikrocsoportban és egyénileg – együttműködve a fejlesztő pedagógussal, logopédussal. A hatékony fejlesztéshez segédanyagul szolgál a helyi team – munkával összeállított koronkénti – részképesség-területenkénti szintfelmérő szakmai anyag, valamint képességfejlesztő eljárás-, játékgyűjtemény alkalmazása.

Tartalom

Minden gyermek, mint individuum önmagához képest a leoptimálisabb szintre jusson el valamennyi, a tanulási folyamathoz, az iskolai élet megkezdéséhez szükséges képességek, részképességek terén.

Olyan fejlesztő játékok, tevékenységek, eljárások töltsék meg érzelmi gazdagsággal a gyermekek mindennapi tevékenységét, amelyek a tanulási problémáért közvetlenül felelős pszichikus funkciók fejlesztésére irányulnak.

Így válik programunk az iskolai tanulás prevenciójává.

A perceptuo-motoros elméletek a tanulási zavart a korai szenzomotoros tanulás minőségére és milyenségére vezetik vissza. Mindezek ismeretében az óvodai fejlesztő, nevelő munka csakis személyre szólóan, differenciáltan valósulhat meg eredményesen.

A játék a fejlesztőprogram alapvető színtere, tevékenységrendszere, módszere és eszköze.

Az óvodapedagógus pedagógiai, pszichológiai, nevelési, fejlesztési, módszertani kultúrájának permanens önfejlesztése.

A fejlesztőprogram és a fejlesztő eljárások, játékok széles körének megismerése, alkalmazása. Mivel az óvodai tanulást játékon, cselekvésen, az érzékelő apparátus teljes igénybevételén keresztül valósítjuk meg, a komplexitás lehetősége mindig adott.

Az egyéni fejlesztés mellett a közös cselekedtetéseknek, foglalkoztatásoknak igen nagy szerepe van, hiszen a társtól való tanulás, a társal való megmértetés hatással van az önfejlődésre, az önértékelésre, az önbecsülésre.

Az óvodapedagógus fejlesztő tevékenysége és tervező munkája csak folyamatos lehet!

A módszertani szabadsága párosul egy másra át nem hárítható felelősséggel, tudatossággal és tervszerűséggel. Az eredményesség alapfeltétele, hogy a gyermek jó hangulatban, érzelmileg motiváltan vegyen részt a fejlesztő programban.

Érezze a szeretetet, a segítséget, legyen módja a gyakorlásra, az újabb próbálkozásra, a sikerélményre.

Szervezeti keret

- Integráltan, mikrocsoportban
  - egyénileg
- / óvodapedagógus
- fejlesztőpedagógus, logopédus

Dokumentáció

- A szakember által végzett vizsgálat pedagógiai szakvéleményében diagnosztizált fejlesztendő részterületekre az óvodapedagógus egyéni fejlesztő programot készít minden gyermekre 3 havi időkeretben, értékeléssel.
- Pedagógiai Szakszolgálat: Fejlesztőpedagógus naplója

Kapcsolattartás

- Csoportban dolgozó óvodapedagógusok; a Pedagógiai Szakszolgálat fejlesztőpedagógusa rendszeresen konzultál, egyeztet az egyes gyermek fejlesztése, előrehaladása ügyében, illetve fejlettségéhez mérten kölcsönös szakmai segítségadás.
(Szükség esetén Szakértői Bizottság)
- A szülőkkel való együttműködés, segítségadás alapvető feltétel a gyermek fejlesztése érdekében. A szülőt meg kell győzni a pedagógus hitelességén, szakmai kompetenciáján keresztül.
Hiszen az együttműködés eredményesebbé teszi azt a nevelő munkát, amit felépítünk.

A pedagógusnak nem szabad feladnia, mivel a pszichikus funkciók fejlettségét képesszinten viheti magával a gyermek az iskolába, melyet fékezhet ugyan a szociális háttér, de ha az intézményben gyakorolhatja, remélhetőleg nem fejlődik vissza.

- Az iskolai pedagógussal való együttműködés biztosítja a gyermek zökkenőmentes továbbfejlődését. Alapvető feltétel, hogy az iskolai pedagógus is olyannak fogadja el a gyermeket, amilyen az adott időpontban a fejlettsége. Legyen célja, hogy kudarcélmények helyett, lassúbb tempóban ugyan de eredményesen tanulhasson.
- Védőnővel, szervi problémák, pszicho-szomatikus problémák jelentkezése, gyanúja esetén.
- Státusz és szűrővizsgálatok.
- Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálattal a szociális hátrányok kompenzálása, a gyermekvédelem érdekében.

V. 2. Roma/cigány nemzetiséghez tartozó gyermekek magyar nyelvű kulturális nevelése, fejlesztése

Bevezető

A 2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről 46§ (3) bekezdés C pontja alapján a gyermeknek joga, hogy „nemzetiségi hovatartozásának megfelelő nevelésben és oktatásban részesüljön.”

Óvodánkban a 17/2013 (III.1.) EMMI rendelet a nemzetiség óvodai irányelve szerint magyar nyelvű roma/cigány kulturális nevelést folytatunk.

A roma nemzetiségi óvodai nevelés hazánk egységes nevelési-oktatási rendszerének része, amely a 363/2012. (XII.17.) Kormányrendelettel kiadott Óvodai nevelés országos alapprogramjával összhangban valósítja meg sajátos célkitűzéseit és feladatait.

A Nemzetiség óvodai nevelésének irányelve alapján dolgozzuk ki a roma nemzetiséghez tartozó gyermekek felzárkóztató, szocializálódását segítő óvodai programunkat.

Helyzetelemzés

Több éves képességfejlesztő pedagógiai munkánk tapasztalatával fogalmazzuk meg helyi óvodai programunk funkció hangsúlyát, a gyermekközpontú, differenciált, komplex képességfejlesztést, melyet az egész személyiségstruktúrára dolgoztunk ki.

Óvodánk vonzáskörzetében jelentős számú roma család él bérházban és kertes házakban egyaránt. A nem roma családokhoz hasonlóan munkalehetőségeik erősen behatároltak. A szülők egy része közfoglalkoztatás keretében dolgozik, más részük segélyekből, családi pótlékból élnek.

Esetenként megélhetésük a piac és kereskedelem bizonyos szegmensében valósul meg. Legtöbb családnál viszont az egyedüli megélhetési pont a családi pótlék. Évről évre

emelkedik a roma gyermekek aránya, egyre több gyermek kerül szociokulturális hátránnyal óvodánkba.

Biztosítjuk a szülők felé, hogy az óvoda nemcsak olyan intézmény, amely gondozza, és testi szükségleteit kielégíti gyermekének, hanem elősegíti értelmi fejlődésüket, gyarapítja ismereteiket, valamint fejleszti az iskolai tanuláshoz szükséges képességeket. Sajátos feladatunk, hogy a roma szülőkkel elfogadtassuk az óvodát, az óvodapedagógia fontosságát és magunkat, hiszen idegenekre nem szívesen bízzák gyermekeiket, nagy az érzelmi kötődés közöttük. E helyzetben az óvónő legtöbbször a szülő óvónője is, hiszen türelemmel, helyes pedagógiai eljárások megismertetésével sokat segít a szülőnek gyermekével való foglalkozása, nevelése hatékonyabbá tételében.

Különösen fontos az egyéni beszélgetések a családlátogatások, amely nem csak a náluk halmozottan jelentkező gondok miatt szükséges, hanem szándékunk a segítőkészség, a beilleszkedés megkönnyítése, a szülők gyermeknevelési szemléletének pozitív formálása, megsegítése.

Bizalmassá akkor válik a roma szülő, ha látja, tapasztalja, hogy gyermeke szívesen örömmel jár óvodába, hogy gyermekét elfogadták és szeretik.

A roma család szokás és értékrendje különböző. Ha bevonjuk őket az óvodai életbe, más fajta modellt nyújtunk gyermekük nevelésével kapcsolatosan, akkor ők is közreműködőbbeké válnak gyermekük érdekében.

Cél

Az óvodáskorú gyermekek életkori sajátosságainak és egyéni fejlettségének megfelelően a nemzetiség kultúrájának megismerése, elsajátíttatása, mellyel a kulturális hagyományok átörökítését szolgáljuk.

Integrált nevelésben differenciált fejlesztéssel minden gyermek önmagához képest a legoptimálisabb szintre jusson el valamennyi, a tanulási folyamathoz, az iskolai élet megkezdéséhez szükséges képességek, részképességek terén. Olyan fejlesztő eljárások töltsék meg érzelmi gazdagsággal a gyermekek óvodai tevékenységét, amelyek bővítik ismereteiket és a pszichikus funkciók fejlesztésére irányulnak. Így válik programunk az iskolai kudarcok prevenciójává. Az olyan gyermekek, akiknek valamely részterületen fejlődése kimagasló kapjon egyéni fejlesztést, olyan közeget, feladatot adunk számára ahol a körülmények és a saját adottságai optimálisan találkoznak, ahol ő maga kiteljesedik és elindíthatjuk az iskolázottság útján.

A roma gyermekek sikeres integrálása, nemzetiségi önazonosság megőrzése. A gyermekek értelmileg szociálisan gazdagodjanak, képességeik fejlődjenek, s eközben boldog gyermekkorukat megőrizhessék.

Feladat

Feladatunk ápolni és fejleszteni a nemzetiségi életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományokat, szokásokat, mellyel segítve a gyermek nemzetiségi identitástudatának kialakítását, fejlesztését.

A tevékenység, a játék által a közösségben, az egyéni szintfelmérésre alapuló egyéni és differenciált személyiségfejlesztés.

A gyermek teljes személyiségstruktúrájának alapos megismerése mutat rá a részképességek elmaradottságára, vagy magas fejlettségére, amely meghatározója a tudatos, hatékony továbbfejlesztésnek.

Feladatunk továbbá az egyéni eltérések, különbségek tolerálása, az individuum védelme, az egyéni fejlődési ütem tiszteletben tartása, a másság elfogadása a közösségen belül, pozitív énkép erősítése, sikerorientált személyiségjegyek alakítása.

A magyar nyelven történő roma kultúra ápolása.

A nevelés feladatrendszer

A roma/cigány kultúra hagyományok értékei közül azokat építjük be a nevelés, fejlesztés folyamatába, amely az óvodás korosztálynak szóló nemzetiségi kultúra, művészet, hagyomány tartalmak. Célunk, hogy értékeket közvetítsünk és azt minden gyermek elsajátítsa. A mi feladatunk elhittetni a gyermekkel, hogy nem csak a teljesítmény a fontos, de bízunk sikerében, biztosítjuk, hogy örömmel tevékenykedjen.

Érdeklődését fokozva, természetes megismerési vágyára építve, ismereteit bővítve, részképességeit fejlesztve alakítjuk pozitív irányba személyiségét.

A roma nemzetiségi kultúra és a többségi kultúra közötti különbségekre és hasonlóságokra építünk. Roma kultúrkincseket beépítjük nevelésükbe, erősítve identitás tudatukat.

Egészséges életmódra nevelés

Higiénés szokások kialakítása, szabályok rögzítése. Tisztálkodási eszközök rendeltetésszerű használata, tisztálkodási folyamatok önálló végzése.

Önkiszolgálás, önmaguk és mindennapi szükségleteik életkoruknak megfelelő kielégítésének megtanítása.

Alakuljon ki a kulturált viselkedési forma étkezés közben, helyesen használják az evőeszközöket.

Ügyeljenek saját személyük és környezetük rendjére, gondozottságára.

Anyanyelvi nevelés, értelmi nevelés

Helyes magyar hangképzés, artikuláció, ritmus, hanglejtés, hangsúly, fonémahallás, szóképzés, toldalékolás, ragozás, mondatalkotás folyamatos fejlesztése.

Aktív szókincsük gyarapítása, kommunikatív képességük fejlesztése. Helyes fogalomhasználat, kulturált kifejezések rögzítése, kifejezőkészségük fejlesztése. Képessé váljanak arra, hogy jól érthetően összefüggően mondják el azt, ami bennük megfogalmazódik, azaz önállóan helyesen tudjanak kommunikálni.

Az értelmi nevelés során kifejezetten fontos az egyéni differenciált fejlesztés, egyrészt ismereteik pontosítása, bővítése, rögzítése, másrészt az értelmi képességek, mint az érzékelés, észlelés, érdeklődés, emlékezet, figyelem, gondolkodás, képzelet fejlesztése.

Szocializáció, érzelmi, erkölcsi nevelés

Közösségi beállítódás, önerősítés, pozitív énkép fejlesztése.

Pozitív érzelmi hatás elengedhetetlenül szükséges a kiegyensúlyozott fejlődéshez. Meg kell tanulniuk a társas együttélés szabályait, a helyes kapcsolatteremtés módját társaikkal, felnőttekkel egyaránt, viselkedési és illemszabályokat.

Fejleszteni kell alkalmazkodó képességüket, a frusztrációs toleranciájukat, empátikus készségüket, valamint érzelmi reakciójuk, akaratuk szabályozni tudását.

Erősíteni a pozitív érzelmi megnyilvánulásokat, kezdeményező-készségüket, együttműködési képességüket.

A nevelés tevékenységrendszer

A tevékenységekben szerepet kap a roma/cigány kultúrából fellelhető játékok, versek, mesék, dalok. Vizuális nevelésben, ábrázolásban a sajátos szín és formavilág kap hangsúlyt, a mozgáshoz kötött tevékenységek között szerepel a roma/cigány táncművészet.

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

Sokféle, minél színesebb eszközökkel lehetőségek folyamatos biztosítása az alkotásra, agyagozás, gyurmázás, természetközelség az ábrázolásban, hagyni a szabad képi megjelenítés gyermek által történő megválasztására. Szemléltetés, képek bemutatása könyvekből, a cigány festők alkotásaiából, Igazgyöngy gyermekek által készített művekből.

Eszközeinek örömteli, helyes használatát meg kell tapasztalniuk. Vizumotoros koordinációjukat, író-rajzoló, finommotorikájukat kifejezetten fejleszteni kell. Megfelelő pedagógiai irányítással tanulja meg a gyermek saját szemével nézni a világot, rácsodálni a szépre.

Minél változatosabb technikákkal ismerkedjenek meg. Sok lehetőséget biztosítsunk az önkifejezésre, miközben éljék is át az alkotás örömét. A szülőt rá kell nevelni, hogy becsülje meg gyermeke munkáit, ne értékelje le, tisztelje, és vele együtt örüljön a legapróbb sikernek is. Így serkentjük közösen újabb alkotásra és így fokozhatjuk önbizalmát is. Ábrázoló fejlesztésük során jelenjen meg az ő sajátos élmény és színvilága is.

Célunk a gyermek ízlésének, alkotó befogadó képességének, kreativitásának kibontakoztatása, esztétikai érzékük fejlesztése.

A külső világ tevékeny megismerése

A külső világ tevékeny megismerése keretében a roma/cigány

mesterségek: kosárfonás, vályogvetés, lókereskedés, kovács, stb.

népvisélet: színes ruhák, képek, kendők

szokások, hiedelmek: karácsony, húsvét, születés

megismertetése, képi, tárgyi szemléltetéssel, elbeszéléssel.

A környezet téri, formai, mennyiségi megismerése

Kapjanak sokféle lehetőséget matematikai tapasztalatok szerzésére. Matematikai készségük többnyire gyenge, így a foglalkozásokon túl bármely tevékenységbe bővíteni kell a matematikai tapasztalatokat pl.: szabály-, társasjátékokban, a térben és élethelyzetekben egyaránt.

Minél több gyakorlási helyzetet keresztül érjük el, hogy a gondolkodási szintjük a szemléletes-cselekvő szintről a szemléletes- képszerűen át jusson el az elemi absztrakciókra, a problémamegoldás szintjére.

A gyakori játékos problémahelyzetek teremtése révén fejlődik matematikai jártasságuk, számolási készségük relációik síkban, térben és pontosodik számfogalmuk.

A környezet megismerése, védelme

Saját maguk valamint szűkebb és tágabb társadalmi természeti környezetükkel kapcsolatos hiányos ismeretük pótlása, pontosítása rögzítése a feladatunk. Általános ismereteik, tájékozódásuk pontosítása, több tapasztalatot, élményt szerezzenek az őket körülvevő világról. A gyermekek megfelelő természetszemléletet, környezeti szokásokat és magatartási-, viselkedési formát sajátítsanak el. Erkölcsi tulajdonságokat pozitívan alakítjuk, a természet szeretetére, védelmére neveléssel is. Megfelelő életformára nevelés az egész óvodai élettel. A természet tisztelete, egy környezettudatos magatartás kialakítása.

Mese, vers, dramatikus játék

Az óvodai anyanyelvi-irodalmi nevelés egymástól elválaszthatatlan, áthatja az óvodai élet egészét. A sokoldalú harmonikus fejlődésüket nagymértékben elősegítjük a gyermekirodalom sajátos eszközeivel. A mesélés, verselés, dramatizálás lelki folyamatokat indít el és erősít a gyermekben. Ezért fontos az élmény-, érzelmekben gazdag irodalmi anyag kiválasztása és annak ilyen jellegű előadása. Sokrétűen gazdagodnak általa a gyermek jellemvonásai, személyisége. Az értelmi, erkölcsi, esztétikai nevelő hatáson túl jelentős szerepe van az érzelmi nevelésben. Meg kell tanítanunk őket a mese, képeskönyv használatára, a könyvszeretetre.

A meghitt hangulatú mesélés, verselés serkentőleg hat a gyerekek közösségi érzetére, értelmi nevelésére, bővítjük általa a gyermekek látókörét, figyelemösszpontosítást gyakorolja, sajátítja el, gazdagítja szókincsét, kifejezőkészségét, nyelvtanilag helyes beszédét. A mese lehetőséget ad a gyermekben felgyülemlett indulatok felszínre hozására és levezetésére.

A roma gyermekek viszonylag könnyen verbalizálnak, hiszen jó ritmus-, zenei érzékükkel könnyen érzik a vers ritmusát, zeneiségét. Érzelmi állapotuk, hangulatuk szabályozásában is fel kell használjuk a vers szerepét. A gyors lüktetésű ritmus, a rímvárás érzelmileg felderíti, élénkké teszi, a lassú lüktetésű megnyugtatja. Reprodukáló képességét is fejlesztjük, amikor az ismert és maga alkotta elemekből fantasztikus történeteket talál ki.

Ajánlott források: Kalányos Terézia: kilenc holló
                              Szécsi Magda: A pettyetlen Katica
                              Lakatos Menyhért, Rostás-Farkas Görgy, Tóth Kriszta:
                                  A lány, aki nem beszélt
                                  Vrana Mámi mesél
                              Lakatos Menyhért: Hosszú éjszakák meséi
                              Karsai Ervin: Cigánymese és mondavilág

Mozgás, testnevelés

Során fejlődnek a kondicionális és koordinációs képességeik. Általában jellemzi őket az ügyesség a jó erőnlét, állóképesség a gyorsaság, a jó ritmusérzék.

Fejlesztésre szorul a mozgáskoordinációjuk sok esetben az egyensúlyérzék, a gyors reagáló képesség valamint a finommotorika és a téri tájékozódó képesség. Meg kell tanítani őket a fegyelmezett mozgásra a tornaszerek-, eszközök rendeltetésszerű használatára. Ki kell alakítani bennük a veszélyérzetet.

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Saját zenei, táncos kultúrájának tiszteletben tartása, ápolása, megismertetése, zenehallgatás során cigányzenei élménynyújtás, autentikus cigány zene közvetítése.

Zenészek, zenekarok: 100 tagú cigányzenekar, Ando drom, Kalyi Jag

Zenei hallásuk, ritmusérzékük, ütemtartásuk jól fejlett. Ezen a területen a cél a továbbfejlesztés melynek példái lehetnek: nehezebb hangkészletű, nagyobb hangterjedelmű, nehezebb ritmusú dalanyag tanítása, tánc.

Feladat a közös együtténeklés alakítása, fejlesztése, közös dalos játékok örömeinek megéreztetése, zenei ízlés fejlesztése.

Játék, játékba integrált, tevékenységekben megvalósuló tanulás

Meg kell tanítani őket a játékok, eszközök, megfelelő és szabályokhoz kötött használatára. Mivel sok új inger veszi őket körül kezdetben, ezért feltétlen szükséges az óvónővel történő együttjátás, mely során megtanítjuk őket játszani. A játékkal, a játékon keresztül a játékos tevékenységek által fejleszhető komplexen egész személyiségük, valamennyi részképességük, jellemvonásuk, bővülnek és megszilárdulnak ismereteik, fejlődik közösségi beállítódásuk. A játék valamennyi fajtája, típusa kapjon nagy hangsúlyt a roma gyermekek óvodás életében. Az értelmi fejlődést elősegítő fejlesztőjátékok naponta megjelenő tevékenységük kell, hogy legyen óvónői irányítás mellett.

Az ismeretszerzés a játék a tanulás komplex egészébe jelenjék meg a fejlesztő-nevelőmunka során. A játékba integrált tanulás révén nyújtjuk az ismereteket, fejlesztjük a készségeket, jártasságokat, részképességeket. Minden roma gyermeknek módja van óvodánkba óvónői, tudatos tervszerű munkája révén „Játszva tanulni-gondolkodva játszani.”

Mindezek által előkészítjük az iskolai tanulásra. A játszva tanítás- tanulás során a tanuláshoz az iskolai élethez szükséges pszichikus funkciók célzott fejlesztése történik, valamint feladattudatuk, szabálytudatuk monotónia tűrésük, toleranciájuk erősödik.

Munka jellegű tevékenységek

Az óvodai munka – mint az önkiszolgálás, naposság, egyéb megbízatások, csoportszoba rendbetétele stb. – céltudatos tevékenység. Végzése közben fejlődik a gyermek figyelme, kötelességérzete, felelőssége. Megtapasztalják a másokért végzett munka örömeit. Fokozatosan alakítjuk igényességüket. A roma gyermekek egészséges becsvágyra építve vonjuk be az ilyen jellegű tevékenységekbe, fokozva önértékelését, önbizalmát. A sikerélmény újabb próbálkozásra ösztönzi, a dicséret erősíti énképét.

Várható eredmények

Az óvodai nevelés- fejlesztés révén közvetített értékeket elsajátítják, a gyermekben alakuljon ki pozitív érzelmi viszony a nemzetiségkultúrája iránt. Önmagukhoz képest eljutnak a legoptimálisabb fejlettségi szintre. Higiénias szokások rögződnek, önállóan tevékenykednek. A kulturált viselkedési, magatartási szabályokat elsajátítják. Igénylik a rendet környezetükben. Képessé válnak nyelvtanilag helyes összefüggő beszédre, kommunikációra, kulturált kifejezések használatára. Ismerjen a nemzetiségi kultúrából merített dalokat, meséket, verseket, mondókákat, játékokat. Értelmi fejlődésük eredményeként érdeklődők, akusztikus, vizuális, verbális emlékezetük megfelelő, figyelmük pontosabbá, célzottabbá válik, terjedelme nő. Reprodukív képzeletük mellett megjelenik a kreativitás, időbeli- térbeli- formai- mennyiségi relációkat felismerik.

Gondolkodásuk eljut a szemléletes- cselekvő, szemléletes-képszerűn át a fogalmi gondolkodásig az összefüggések felismerésig. Problémamegoldó képességük fejlődik. A gondolkodási műveletek, mint a differenciáló képesség, általánosítása, csoportosítás, konkretizálás, absztrahálás, összehasonlítás, következtetés elindultak a fejlődés útján.

Képesek egyszerű matematikai műveletek végzésére pl.: bontás, hozzávetés, elvevés, párosítás, kiegészítés, sorba rendezés, relációs feladatokat megoldani, téri, formai elemeket felismerni, megnevezni.

Általános és természeti, társadalmi környezetükkel kapcsolatos ismereteik bővültek, megszilárdultak. Képesek a felidezésre. Mozgásuk koordináltabbá, finommotorikájuk kifinomultabbá válik, manuális készségük fejlődik.

Tájékozódó képességük térben, síkban megfelelő szintre jut.

Kapcsolatteremtése felnőttekkel, társaival jó, nyílt, közvetlen, kezdeményező. Önbizalma megfelelő. Alkalmazkodó, együttműködő. Feladat-, szabálytudata megfelelő, az elkezdett munkát be is fejezi. Toleráns, kitartó a feladatvégzésben, önálló. Indulatait, akaratát tudja szabályozni.

Az óvodáskor végén testileg, lelkileg és szociálisan eléri az optimális fejlettségi szintet és rendelkezik azokkal az alapismeretekkel, alapkészségekkel, melyek további értelmi fejlődését is meghatározzák majd, hogy a társadalmi elvárásoknak megfelelően konstruktív életvezetésre törekedjen, az iskolai teljesítményt és előmenetelét elősegítik és biztosítják.

Ismerete legyen a nemzetiségi szokásokról, hagyományokról, tárgyi kultúra értékeiről, tisztelje és megbecsülje a roma/cigány kultúrkincseit, kialakul a nemzetiségi identitástudatuk.

Szervezeti keretek

- Roma/cigány nemzetiségű kulturális nevelés tevékenységekbe integrálva
- Ismeretbővítés integráltan: csoportban, mikrocsoportban
- Egyéni fejlesztés: óvodapedagógus
fejlesztőpedagógus, logopédus, gyógytestnevelő

Tervezés

- foglalkozások, tevékenységek heti tervében szerepel a roma nemzetiségű gyermekek kulturális nevelése, fejlesztési feladatok (hagyományok, népszokások, mesterségek, tárgyi és képi kultúrkincsek, mondóka, mese, vers, dal, zenei anyag, népviselet, jelkép)
- nevelési terv
- egyéni fejlesztőprogram terve

Dokumentálás

- csoportnapló
- személyiség fejlődési napló

Kapcsolattartás

- A gyermek 3 éves kora előtt óvodapedagógus családlátogatása a gyermek, a család megismerése érdekében.
- Szülővel: rendszeres tájékoztatás a gyermek óvodai életéről, fejlődéséről, fejlettségi szintjéről, a családi nevelés megsegítése, gyermeknevelési tanácsadás.
- Roma Nemzetiségi Önkormányzattal:
roma/cigány kulturális értékeinek, hagyományainak, szokásainak átadása, átszarmaztatása, megismertetése, azaz a roma gyermekek kulturális nevelése érdekében tartalmi együttműködés.
rendszeres óvodába járás céljából a sikeres iskolakezdés elérése érdekében.
- Védőnővel, családsegítő és gyermekjóléti szolgálattal: gyermekvédelem, segítségadás, speciális szükséglet, mentálhigiéniai problémák, szociális védőháló
- Jegyzővel: igazolatlan hiányzás megszüntetése érdekében.

V.3. Kiemelkedő képességű gyermekek tehetségfejlesztése

*„Emberi érték a tehetség, ami majdnem mindenkinben megtalálható,
csak sokáig kell faragni a követ, hogy végül megcsillanjon a drágakő.”*

(Dr. Czeizel Endre)

A tehetségfejlesztés az emberi valós értékek kibontása. A helyi programunkban megfogalmazott értékek azt a célt szolgálják, hogy a ránk bízott gyermekek adottságaikkal, fejlődésükkel, szervezett és spontán tapasztalataikkal összhangban, minél teljesebben bontakoztathassák ki személyiségüket. Ez az elvárás, cél, kötelez! A differenciált, egyénre szabott nevelés elve alapján tervezzük, a képességek és a tehetség fejlesztését szolgáló tevékenységeket, óvodapedagógiai munkánkat. Alapelvünk, hogy minden épen született gyermek természetes előfeltételekkel születik, melyek az adottságok. Az adottságok változnak, alakulnak, fejlődnek az által, ahogy a tevékenységek visszahatnak rájuk. Ez az érzés folyamata.

A tehetség meghatározása: A tehetség átlagon felülit jelent.

„Tehetségen azt a velünk született adottságokra épülő, majd gyakorlás, céltudatos fejlesztés által kibontakoztatott képességet értjük, amely az emberi tevékenység egy bizonyos vagy több területén az átlagot messze túlhaladó teljesítményeket tud létrehozni”.

(Harsány István)

Óvodáskorban: A kiemelkedő képesség egy standardhoz való viszonyítás alapján határozható meg. Ezt az óvodáskor pszichológiai sajátosságai jelenti. A tehetségcsírái óvodáskorban megjelenő jelenségek. Óvodában tehetségigéretről, gyanúról, tehetségre irányuló hajlamokról beszélhetünk. Adottságaik valamilyen területen az átlagnál jobbak és ehhez sokszor a kíváncsiságnak és az akaratnak szokatlan erőssége társul.

Az adottság csak egy lehetőség, amely áldássá válhat a belső erők és a környezet hatásai által. Kettős determináltságú:

1. adottságaink befolyásolják
2. a környezet által eddig biztosított tevékenységi lehetőségek és a ténylegesen végzett tevékenység.

Azaz, csakis a pozitív, a gyermeknek megfelelő pedagógiai, környezeti hatások által fejlődnek képességekké esetleg tehetséggé. A kiemelkedő képességek is csak egyik összetevőjét alkotják a tehetségnek.

Állandó kölcsönhatásban lévő összetevők:

- átlagon felüli képességek (általános és speciális)
- kreativitás (eredetiség, rugalmasság)
- feladatelkötelezettség (kíváncsiság, érdeklődés, szorgalom, kitartás).

Tehetségre utaló jellemzők az óvodában

Általános képességeken az általános intellektuális képességeket értjük

Számos apró jel utalhat arra, hogy egy óvodás gyermek az intellektuális képességek tekintetében fejlettebb kortársainál:

- Aktív szókincsével kitűnik társai közül, felnőttek kifejezéseket, mondatfűzést használ.
- Olyan dolgokra emlékszik, amit a többség észre sem vett.
- Jó a szőmemóriája, megbízható az emlékezete.
- Behatóan kérdezősködik, kérdései sokszor megdöbbentő logikát tükröz.
- Válaszai gyorsak, valóságos gondolkodásra utalnak.
- Új összefüggésekben is felhasználja a már megszerzett ismereteket
- Feltűnően jól tud következtetni.
- Értelmezi az eseményeket.
- Foglalkozik fantasztikus dolgokkal.
- A környezetben jelentkező változásokat felismeri és keresi az összefüggéseket.
- Korán érdeklődik a logikai játékok iránt.
- Korán érdeklődik betűk, számok, jelek iránt.
- Határozottan törekszik arra, hogy többet értsen meg, fedezzen fel a világból, mint amennyit tud
- Érti az absztrakt fogalmakat, jól használja őket.
- „Korszakokat” él: hosszabb –rövidebb ideig (hetek, hónapok) 1-1 téma foglalkoztatja elmélyülten (csillagászat, történelmi korok, témák, dinoszauruszok, állatok, közlekedés stb.)
- Spontán módon, tanítás nélkül megtanul olvasni.
- Eszközjelleggel használja a könyveket, enciklopédiákat
- Kreativitás átlagon felüli

A speciális képességek közül korán feltűnnek bizonyos művészi és pszichomotoros képességek

- zenei tehetség (hallás, ritmusérzék, hangterjedelem)
- speciális matematikai képesség
- kiváló rajzkészség
- a pszichomotoros képességek mindenütt szerepet játszanak, ahol testi ügyesség versenysportra való alkalmasság vagy kézügyesség nyilvánul meg.
- kiemelkedő szociális képesség, magas szintű empátiás, szervezői készség
- kiváló kommunikációs készség, képesség

A közvetlen vizuális emlékezetet, figyelmet követelő feladatokban, mint pl. a „memory”-ban nyújtott kiemelkedő teljesítmény önmagában nem tehetségjegy. Jelzi a jól funkcionáló figyelmet és emlékezetet.

A nagyon jó számolási (nem számlálási!) képesség ritkán jelez valóban matematikai tehetséget, inkább az általánosan magas intellektus jele: a gondolkodási műveletek a legtisztábban, „élettapasztalat” nélkül leginkább a matematikai-logikai feladatokban kapnak teret.

Ha 1-1 funkció (verbális vagy vizuális memória, számolás, absztrakció stb.) túlságosan előreszalad, miközben más funkciók lemaradnak, az ún. virtuóz funkciók az asszimiláció

nélküli ismeret-felhalmozásra hívja fel a figyelmet (Pszichológust igényel, fejlődéslélektani buktatói miatt)

- Amit tapasztalunk nem biztos, hogy többletképesség, lehet, hogy csak a gyermek gondolkodásának fejlődési üteme gyorsabb. Érdemes a gyorsabban fejlődő gyermeket is úgy tekintenünk mintha a képességei lennének átlagon felüliek, hiszen ő ebben kiemelkedő, ez alapján igényel továbbfejlesztést.

Az intelligencia fontos összetevője a tehetségnek, azonban nem kizárólagos ismertetőjegy. Az intelligenciahányados csupán egy bizonyos aktuális teljesítőképességet jelöl.

Nekünk, a gyerekek teljes személyiségének optimális fejlődését kell segítenünk.

A család értékeit ad, az óvodapedagógus, mint értékközvetítő nevel-fejleszt, kapukat nyit, a társak, mint katalizátorok hatnak.

Kreativitás, motiváció, személyiség

A megfigyeléseknek nem csupán az értelmi szférára kell kiterjedniük, hanem a kreativitást, a motivációt, a gyermek pszichomotoros érzelmi és szociális fejlődését is tekintetbe kell vennünk.

Egy-egy alkotás, rajz, szokatlan gondolatkapcsolatok, különleges érdekes kérdések mutatják a rugalmas, eredeti gondolkodást, kreativitást. Fontos feladat ennek „átmentése” tehát, a realitáskontroll, műveleti gondolkodás kialakulása, a sablonok használata, ne vezessen a kreatív erők elfojtásához.

A megfelelő, szabadságot és biztonságot nyújtó légkörben használhatják kreativitásukat.

A motivációnak, feladatelkötelezettség területén határozott jellemzői vannak, az előreszaladt intellektuális fejlődésnél biztosabb jelzői a későbbi tehetségnek:

- A gyermek viselkedése: ahogyan kiválasztja az őt érdeklő dolgot, a mohóság: ahogyan ráveti magát, és a spontán, intenzív, tartós érdeklődés, amivel foglalkozik.
- az őt érdeklő feladatokban nem igényel biztatást, dicséretet,
- az őt nem érdeklő feladatokban sok biztatásra, segítségre van szüksége
- be akarja fejezni, amit elkezdett
- mindig van valami, ami nagyon érdekli
- fokozottan energizált, aktív, kicsi az alvásiigénye
- gyakori, hogy megváltoztatja a játékszabályokat
- érzékeny, fogékony a szépre, rajzai különösen kifejezőek, expresszívek
- kreatívan gondolkodik, szereti a szokatlan megoldásmódokat
- erős akarata van
- kritikus másokkal és önmagával
- feltűnően jó humorérzéke van.

Hogyan ismerhető fel óvodai csoportban a tehetségígéretes gyermek?

A lehetőségeket kell észrevennünk, a megfigyeléseinket, tapasztalatainkat kell a tehetség lehetséges jegyeinek szempontjából rendszerezni.

A felismerhető tehetségígéretesek között könnyebben felismerhető a tanulékony gyerek, nehezebben a „kitaláló” kíváncsi, szelektíven tanulékony típusú.

E folyamat során az előbbieken ismertetett tulajdonságlista segítségünkre lehet, amely az óvodáskorú tehetséggyanús gyermekre jellemző jegyeket tartalmazza.

Ezekon kívül az alábbi tulajdonságok, amelyek nehézséget okozhatnak a pedagógusnak:

- erős kritikai érzék – a logika „túlfejlődése”
- fokozott energizáltság – nem tűri a tétlenséget,
- makacs, véghez akarja vinni, amit szeretne
- „megszállott” – ha valami érdekli, nagyon nehéz elterelni
- néha nehezen találja meg a közös hangot társaival
- egyenlőtlen fejlődés

A fent említett nehézségeket szakszerűséggel, támogató óvodapedagógusi attitűddel jól lehet kezelni.

Nem szabad automatikusan a gyerek legfejlettebb területének megfelelő szintet elvárni más területeken is.

Nem a többlet, hanem a többletchez társuló hiány okozza a problémát. Két jelentős területen gyakori a relatív vagy valóságos lemaradás (disszinkrónia): a pszichomotoros és az érzelmi – szociális fejlődés területén.

A pszichomotoros fejlődés területén való lemaradás

A finommotoros érés fiziológiai folyamat, nincs szükségszerű összefüggése az intellektus fejlődésével. Ezzel együtt önkritikusan szemléli saját rajzát, dühíti, hogy nem hasonlít szándékai szerintihez és alig rajzol.

Célszerű olyan feladatot adni (vágás, ragasztás, barkácsolás) ahol a durvább mozgások fokozatosan finomodhatnak stb.

Érzelmi, szociális fejlődés lemaradása

A szenvedélyes érdeklődés, kíváncsiság velejárója bizonyos öntörvényűség. Az eredeti látásmód megnehezíti a konvenciók és azok jelentőségének észlelését.

Végletekbe megy át pl.: enciklopédiát böngészik, de nem tud egyedül felöltözni vagy csillagászati dolgokkal foglalkozik, de elemi együttélési szabályt nem tart be. Meg kell tanulni ezt az együttést elviselni, hiszen gyerek, gyermeki szükségletei is vannak. Sokszor az érettségét meghaladó spekulációk indukálhatnak a még éretlen személyiségében olyan feszültséget, amelyet csak kisgyerekes módon tud levezetni (pl.: toporzékolás, ujjszopás).

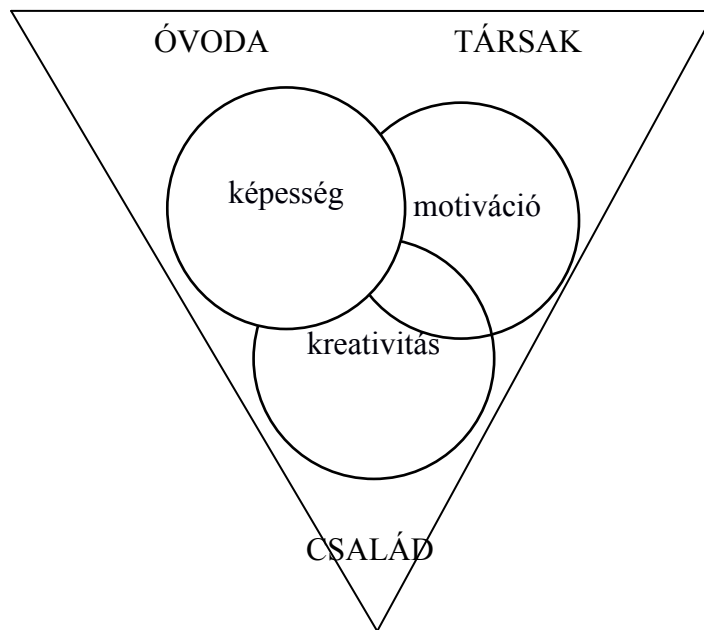
Az óvodában az önkiszolgálás, az alkalmazkodás, a szocializálódás bizonyos fokát el kell sajátítaniuk, el is kell várni tőlük. A gyermek fejlődéséhez szükségesek bizonyos határok, bizonyos keretek, szabályok, amelyeket be kell tartania. Sokat segít a humor is, hiszen robbanásszerűen oldja a feszültséget.

Az érzelmi biztonság és szabadság légkörében a gyermek pozitívumára, erős oldalára támaszkodva fejleszthetjük belemelőttségüket, a decentráltást, mások szempontjainak figyelembevételét. Minden formában segíteni kell az érzelmi érést is!

Óvodai tehetségfejlesztés célkitűzése, feladataink

- felismerni a tehetséget és megjelenési formáit
- segíteni a gyermeket a továbbfejlődésben
- kielégíteni a tehetséges, kiemelkedő képességű gyermek megismerési, alkotási, biztonsági, elfogadottsági és egyéb speciális szükségleteit
- ösztönözni intellektusukat és kreativitásukat
- segíteni a szülőt tehetségígéretes gyermekük nevelésében

A tehetség összetevői:

Fledman a tehetséget emocionális, intellektuális és környezettől függő tényezők érzékeny, véletlen kombinációjának tekinti.

Munkánkban ezek optimalizálására kell törekednünk. Hiszen a tehetség szociális környezetben élő gyermekember, így egy komplex fejlődési folyamat része.

A tehetségígéretnek tekinthető gyermek kiválasztásának csak akkor van értelme, ha az alapos, céltudatos tervezőmunka alapján a fejlesztést is vállaljuk.

Ehhez elengedhetetlen a következő célok megvalósulása a fejlesztés során

- Fejlesszük tovább a tehetséges gyermek erős oldalát. Segítenünk kell, hogy a gyermek ne csak ismeretek halmazát gyűjtse össze, hanem ezeket asszimilálni, elmélyíteni is tudja. Nem az a cél, hogy a gyerek korán „kis tudós” legyen, hanem hogy sokféle dolgot megismerve, tudja későbbi érdeklődési irányait kialakítani.
- Helyi programunk szellemisége alapján: a kiemelkedő képességű gyermekek diagnosztizálása, a képességstruktúrájának feltérképezése, részképesség területenkénti sokoldalú fejlesztése, az egyéni szükségletek, kiemelkedő képességeik, tempó,

tartalom szerint, az egyéni bánásmód keretében történő célzott fejlesztés jelenti a tehetségfejlesztést.

- Erősítsük a gyermek tehetségével összefüggő gyenge területeket is! Olyan hiányosságokat kell a „gyenge” oldalon értenünk, amelyek a tehetség fejlődését megnehezítik vagy akadályozzák. A nevelői tapintat, megfigyelés segíthet erős-gyenge területek felismerésében, kezelésben. Alul és túlterhelés veszélyére a szülők figyelmét fel kell hívni, segítséget kell adnunk a megoldásmódokban, a nevelésben.

Tapasztalható, hogy a szülő gyermeke érettségét látva idősebbként kezeli (tanítás veszélye), a gyermekben érezhetők a kedvetlenség, fáradtság jelei. Bízunk a gyermekre a terhelés mértékét, a haladás ütemét, így kerülhető el a hajszoltság.

Másik szülői jellemző, mikor nem vesz róla tudomást, megpróbálja mások elől is eltitkolni gyermeke másságát, tehetségét. Az akarat problémájába ütközünk, hiszen hatalmas akaraterő feszül a tehetséges gyermekben. Dr. Balogh László pszichológus, a téma kutatója szerint, ebből adódóan a gyermek és szülője között a hatalomért folyik a harc. „Ki a főnök?” problémaként jelentkezik, a szülő túl korán átadja a vezetést, ez pedig negatív irányba tolódhat el, a gyermek érettségének hiánya miatt. Az akarat nem megfelelő kezelése vezet akaratossághoz. A szülő-gyermek konfliktus a gyermek igényeinek, szükségleteinek figyelembevételével oldható fel. Ebben is és ennek a hogyanjában kell segítenünk a szülőt.

- A kisgyermek én-tudata attól függően alakul, hogy a környezete mit tart róla, mindent elhisz, amit róla mondanak. A tehetséges „különc” gyermek éppen nonkonformizmusa miatt kap negatív visszajelzéseket. Így negatív énkép alakulhat ki magáról és alulteljesít. Fontos a szülő figyelmét felhívni erre a problémára is.
- Mivel a személyiség összetevők egyenlőtlenül is fejlődhetnek célszerű ilyenkor a személyre szabott elgondolással a nagyobb érettséget sejtető területen a kompenzálást, mint megoldási módot megcélozni. Jóval alaposabb felkészülést igényel a kiemelkedő képességű gyermek nevelése. Egyediségük felismerése tervezett több hetes megfigyelést, összehasonlító elemzést kíván. Az óvodai élet rugalmas, kötetlen tevékenységei, a játék kínálja a lehetőséget az esetmegfigyelésekre, a személyiség megfigyelésre. Ehhez nyújt segítséget a tulajdonságlista, a szakszerűség mellett. Tudnunk kell, hogy eredetben és tünetben lehetnek hasonló, egyező és eltérő esetek. Minden esetben az érzelmi megközelítés talaján szerezhetünk sok közvetlen információt, valamint így fogadják el az irányítást.

Előrelépés ezeknél a gyerekeknél, ha a potenciális és a korrekciót kívánó terület ugyanolyan hangsúlyt kap, azaz az egész személyiség fejlesztése a cél.

- Általánosságban a kombinált, komplex eljárások, a gyermek „itt és most” állapotához igazodó eljárások, tevékenységek segíthet bizonyos irányú tehetsége kibontakoztatásában. A szakirodalmak is hangsúlyozzák a korai felismerést, a pozitív énkép alakulása miatt is.

A tehetségek kibontakoztatásának útja a képességfejlesztés, és azoknak a személyiségtulajdonságoknak a fejlesztése, melyeket a tehetség nem nélkülözhet.

- A tehetségfejlesztések a képességfejlesztés bázisán bontakoznak ki. Minél szélesebb az óvodai képességfejlesztés, annál több gyermeknek van esélye a benne potenciálisan meglévő átlagon felüli képességek kifejllesztésére, annál több tehetség megjelenése várható.
- Fontos, hogy olyan légkört alakítsunk ki a gyermek körül, amely őt elfogadja, személyiségének fejlődését segíti. Ez a tehetség kibontakozásának feltétele. A gyermeknek tisztában kell lennie saját értékeivel, de nem szabad túlbecsülni azokat. El kell őt a kiemelkedésével együtt fogadtatni a többiekkel, de nem a magyarázat a legcélravezetőbb, hanem olyan helyzetek teremtése, amelyekben egy-egy gyermek megoszthatja a többiekkel érdeklődését, többleteit. A céltudatos fejlesztés mellett szükség van még a sikeres feladatok elvégzése nyújtotta öröme, a sikerélményre, a megerősítésre, valamint arra is, hogy megbirkózhassanak az esetleges kudarcokkal is. Ezek az élmények járulnak hozzá ahhoz, hogy realisabb énképük, egészséges önértékelésük fejlődjön ki. Emellett olyan támogató légkört is igényelnek, amelyek ösztönzik a problémamegoldást, sőt önálló problémák felállítására, megoldására inspirálják.
- Óvodai környezetükre hárul érzelmi biztonságuk, kiegyensúlyozottságuk biztosítása, mivel ők kiemelkedő képességeik miatt kicsit különcek, érzik ők és társaik is a különbséget. Bátortásra van szükségük, hogy elfogadják a másoktól való különbözőzés és „egyedülállás” szerepét. Segítség szükséges abban is, hogy türelmesekké és megértővé váljanak a kevésbé jó képességű társaikkal szemben. Mindez szociális érzékenységük, toleranciájuk fejlesztését is igényli. Fontos a differenciálás, az egyéni bánásmód, egyéni szükséglet szerinti tehetségfejlesztés célunk optimális megvalósítása érdekében.

Óvodapedagógusi elkötelezettség jegyei, a szükséges tulajdonságok, kívánatos személyiségjegyek, attitűdök a tehetségígéretes, kiemelkedő képességű gyermekek neveléséhez, fejlesztéséhez

- ismerje az óvodapedagógus a neveléstudomány óvodai vonatkozású legújabb fejleményeit, korszellemnek megfelelő ön-, továbbképzés
- a személyiségfejlődés folyamatának korszerű, alapos ismerete (pedagógiai, pszichológiai tudományos kutatások, vizsgálatok, eljárások eredményei)
- korszerű szakszerűség, elméleti felkészültség – tehetség specifikus jegyei óvodáskorban
- módszertani gazdagság
- nevelésének alapja a szeretet és elfogadás
- szülők megsegítése – akarat helyes kezelése, énképalakítás, tehetségfejlesztés
- türelem – a tehetséges gyermek sokszor sokat tud kérdezni, olyan válaszokat kapjon, melyek további kérdés elindítói
- empátia – a gyermek tisztelete, elfogadása, megértő ráfigyelés, támogatás

- kreativitás – a gyermek fejlesztésében a hozzá vezető út, mód, eljárásrendszer alkotó megválasztása
- komplex, rugalmas gondolkodás – A tehetséges gyermek gondolkodására gyakran jellemző, hogy új, más összefüggésben használja ismereteit. Az óvodapedagógusnak tudni kell ezt követni és továbbvinni. E tulajdonság szükséges végig a tartalmas tehetségfejlesztő foglalkozás, tevékenység megtervezéséhez és levezetéséhez is.
- önbizalom, hitelesség, magabiztosság, következetesség, a gyermek érzéseinek, véleményének, elképzelésének, gondolatainak, vágyainak tiszteletben tartása
- alapos gyermekismeret, speciális szükségletek kielégítése
- megértés, nyitottság, felelősségérzet
- aktivizáló, kezdeményezőkézség
- lelkesedés a tanulásért, tanításért
- változásra való fogékonyság
- problémaérzékenység, intuíciós képesség, ötletgazdagság
- a fejlesztés során segítő és ne irányító legyen
- ösztönzés az új és szokatlan kipróbálására, hogy ne a gyors és könnyű sikerre törekedjen a tehetségígéretes gyermek (neki való feladatadás, tevékenység)
- bátorítson egyéni megoldásokra
- segítse elő a gyermek önértékelését
- rugalmas gondolkodásra ösztönözzön
- sokféle kreatív tevékenységre adjon lehetőséget, a gyermek önérvényesítő, önmegevalósító lehetőségeinek biztosítása
- jó humorérzékkel, kedvvel foglalkozzon ilyen gyermekekkel
- megnyilvánulásait a pozitív érzelmi energia intenzitása hassa át
- pozitív érzelmek keltése által, a belső én kivetítésének elősegítése az egészséges személyiségben
- érezze kihívásnak a tehetségígéretes, kiemelkedő képességű gyermekek nevelés-fejlesztését.

A tehetségfejlesztés során megnyilvánuló óvodapedagógusi viselkedési mód, eljárás erősen befolyásolja a pedagógiai tevékenység interakciós szakaszát, a tényleges tehetségfejlesztést, meghatározza annak légkörét, eredményességét.

A fejlesztés stílusa kooperatív és szociálinteraktív, azaz együttműködő, barátságos legyen!

Összegezve

A tehetségfejlesztés során a tehetségígéretes gyermek elsősorban gyermek és csak másodsorban tehetséges. Óvodástól elvárható viselkedést várunk el tőle. Hagyjuk azzal foglalkozni, amivel akar, szeretne. Ne letörjük, hanem lelkesítsük! Érezze a figyelmet, a törődést, a ráfigyelést, odafordulást, támogatást, szeretetet. Bátorítsuk a gyermeket, de ne erőltessünk rá semmit! A dicséret, az elismerés, a konstruktív bírálat segítse elő fejlődését!

Az egészséges személyiség fejlődésének, a tehetség fejlesztésének is alapkövetelménye a szabad, biztonságos szeretetteljes légkör, melyben a biztonság jelzi, hogy a megismert világ védettségéből a gyermek bátorságot meríthet az új, ösztönző ingerekre. A szabadság pedig azt

jelenti, hogy a gyermek szabadon élhet lehetőségeivel, kipróbálhatja adottságait, képességeinek megfelelően reagálhat az óvodai környezet stimuláló hatásaira. A szeretet pedig azt jelenti, hogy elfogadják, szeretik, segítik őt.

A tehetségfejlesztés, a kiemelkedő képességű gyermekek fejlesztése nem minőségében különbözik óvodai nevelőmunkánk egészétől, hanem annak része, amely a tehetségigéretnek speciális szükségleteit veszi figyelembe annak érdekében, hogy töretlenül fejlődjenek kiemelkedő területükön személyiségjegyeikben és ezek ösztönrendszerében.

V.4. Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése

Cél

Személyiségfejlődésük, valamint az esélyteremtés, esélyegyenlőség biztosítása minden óvodás gyermek számára. A gyermekek valóban az állapotuknak, helyzetüknek, szükségleteiknek, igényeiknek megfelelő bánásmódot, foglalkozást, nevelést, fejlesztést kapják.

Feladat

Pedagógiai eszközökkel hátránykompenzálás. A hátrányos, halmozottan hátrányos, a veszélyeztetett, valamint a sajátos nevelést igénylő gyermekek és a hagyományos értelemben vett átlagosan fejlődő gyermekek együttnevelődése, integrációja keretében, az egyéni továbbfejlődésük segítése. Inkluzív pedagógiai gyakorlat, befogadó légkör megteremtése. Szakmaközi összefogás, együttműködés a gyermekek érdekében.

„Minél különbözőbbek a gyermekek a csoportban, korban, fejlettségben, természetben annál több szociális tapasztalatot szerezhetnek, és ezek a tapasztalatok döntő módon segítik személyiségük fejlődését.”

/ Maria Montessori /

Óvodapedagógiánkban a nevelés, fejlesztés a gyermek érési folyamatához, egyéni szükségleteihez igazított, életkori sajátosságainak megfelelő pedagógiával, módszerekkel, eljárásokkal, eszközökkel történő segítése, vagyis tudatos, célirányos pedagógiai tevékenység.

Az inkluzív pedagógiai gyakorlat azt a pedagógiai légkört fejezi ki, amelyben a differenciált, egyéni bánásmód, esélyegyenlőség minden egyes gyermekre érvényes, tartozzon bármely csoporthoz, legyenek képességei bármilyenek. Az inkluzív pedagógiai gyakorlat lényegében nem más, mint a differenciált bánásmód intenzívebb érvényesítése a hátrány, a részképesség-probléma, az akadályozottság, a sérülés specifikumnak megfelelően.

A gyermeknek joga van ahhoz, hogy személyes bánásmódban részesüljön. Differenciált pedagógiai eljárások által a személyéhez igazodó bánásmód, a gyermek fejlődését elősegíti, a gyermek személyiségének kibontakozását szolgálja. Integrált, inkluzív (befogadó) csoportok szervezése a másság elfogadását célozza, melyben a másság sokasága jelen van.

Integrált nevelésben a személyes bánásmód alapelvei

- Adekvát terhelés, komplexitás elve, integrációs-, terápiás elv
- A gyermeki személyiség középpontba helyezése
- A gyermek érdekeinek mindenekfelett előtérbe helyezése
- A gyermek testi, lelki, értelmi, szociális szükségleteinek, igényeinek elfogadása, kielégítése
- A gyermek önkibontakozásának elfogadása, elősegítése
- A gyermek továbbfejlődésének segítése
- Hátrány-, akadályozottság-, sérülés-specifikus fejlesztés

Sajátos nevelési igényű /továbbiakban: SNI / az a gyermek, akit a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján sajátos nevelési igényűnek nyilvánít.

A köznevelési törvény és a 32/2012 (X.8.) EMMI rendelete A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve ad útmutatást ezen gyermekek neveléséhez, fejlesztéséhez, ellátásához.

Integrált nevelés feltételei

A sajátos nevelési igényű gyermekek ép társaikkal való együttneveléséhez biztosítani kell a törvény által előírt személyi, tárgyi feltételeket. Minden problémakör, sérülés más feltételrendszert, más szervezési feladatokat, más módszereket kíván.

Az integrált nevelés keretei

- Szociális integráció, amikor a SNI gyermek fejlesztése külön csoportban történik, de a napközbeni többi időben (játékidő, étkezés stb.) együtt van ép társaival.
- Funkcionális integráció esetén az együttnevelés az együttfejlesztés teljes időre kiterjed.
- Részleges integráció: a SNI gyermekek számára az óvoda napi 2 óra felzárkóztató foglalkozást szervez, mely nem külön foglalkozást jelent, beépül a pedagógiai folyamatba.

A SNI gyermekek neveléséhez-fejlesztéséhez szakképesítéssel rendelkező gyógypedagógus kell, nem helyettesíthető fejlesztőpedagógussal. A rehabilitációs, habilitációs célú foglalkozásokat a sajátos nevelési igényűnek megfelelő szakember végezheti.

*„ A gyermek fejlődése szempontjából döntő fontosságú,
Hogy érezze, nemcsak szeretik, hanem olyannak szeretik, amilyen”*

/ Herman Alice /

Az óvodai sajátos nevelés célja, elvei, feladatai a nevelés-fejlesztés megvalósításának folyamata.

A nevelési tartalmak, személyiségfejlesztési feladatok minden gyermek számára szükségesek. A helyi óvodai nevelési programunk alapvető célja az ép és a sérült gyermekeknél is ugyanaz. Személyiségfejlesztés, minden gyermek (önmagához képest) továbbfejlődésének támogatása:

- Képességfejlesztés
- Az egészséges életmód alakítása
- Érzelmi biztonság, a befogadó, derűs, szeretetteljes légkör alakítása
- Közös tevékenységre épülő közös élmények, egymás elfogadása, segítése, az önállóság, önkiszolgálás gyakorlása, az együttműködés új formáinak elsajátítása
- A tapasztalatszerzés biztosítása, a testi, lelki, értelmi, szociális fejlesztés,
- Kommunikációs készség fejlesztése

Pedagógiai elvek, feladatok

Az óvodás gyermek fejlődő személyiség. Fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és a tervszerű, céltudatos környezeti hatások együttesen határozzák meg.

Az óvodai integrációs nevelés gyermekközpontú. A fejlődő gyermeknek életkoronként, egyénenként, sérülési, akadályozottsági sajátosságok szerint változó testi, lelki és társ kapcsolati szükségletei, létfeltételi igényei vannak, melyek kielégítésére, fejlesztésére szakmaközi együttműködésben törekszünk. Azoknál a gyermekeknél, akiknek a nevelhetősége eltér a többiekétől, sajátos nevelési igényről beszélünk. Más gondoskodást, a szokásostól nagyobb mértékű pedagógiai segítséget kell nyújtani számukra.

Az óvodai együttnevelés keretei között integráltan az ép funkciójú és az akadályozott, sérült, fogyatékkal élő gyermekek együtt élnek, együtt játszanak, együtt elégitik ki testi-lelki-szociális szükségleteiket. Így válik az óvoda a sajátos nevelés, valamint az elfogadás és a befogadás színterévé. A pedagógiai programunkban meghatározott személyiségfejlesztés minden gyermekre vonatkozik.

Ezen belül egyéni fejlesztési terv szerint a SNI gyermekek hiányzó vagy sérült funkcióinak pótlása, helyreállítása hozzáadott, sajátos pedagógiai tevékenységet kíván, sérülés-specifikusan, a szakemberrel együttműködve.

A sérülés-specifikus fejlesztést igénylő állapot elfogadását, egyéni fejlesztést, kompenzálást, habituális, habilitációs (új képességet fejlesztő) és rehabilitációs (korábbi állapotot visszaállító) tevékenységet, azaz fejlesztő nevelést igényel. A sérülés-specifikus fejlesztés alapelve a sikerhez juttatás.

Az egyéni fejlesztési terv-program elkészítéséhez gyógypedagógus közreműködése szükséges.

A sajátos nevelési program úgy illeszkedjen a csoportprogramba, hogy az ne legyen megterhelő sem az ép csoport, sem a sérült gyermek számára.

A sajátos nevelési igényű gyermek is teljes értékű ember. Joga, hogy megfelelő, elfogadó, ugyanakkor fejlesztő hatású környezetben éljen, fejlődjön. A gyerekek elfogadják, tolerálják sajátos bánásmódot igénylő társaikat, a gyengébbekhez való közeledés és segítőkészség természetes számukra. Olyan pedagógiai környezetet alakítunk ki, ahol a másság felé fordulás mindenki számára természetessé válik.

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermek fejlődését. Az együttműködés sikere kölcsönös tájékoztatáson, megbeszéléseken alapszik. A szülő ismerje és reálisan értékelje a SNI gyermeke állapotát. Fogadja el igazán gyermekét, a családi környezet nyújtson a gyermeknek szerető, segítő, támogató háttérrel. A gyermek fejlődése érdekében ne legyen túlzott követelmény-támasztás vagy túlkímélés. A szülő együttműködési készsége óvodapedagógusok, speciális szakemberek felé erősítse a fejlesztés hatékonyságát. A szülő kapjon tájékoztatást:

Az óvodapedagógustól a gyermek óvodai életéről, beilleszkedéséről, befogadásáról, együttműködéséről, sikereiről, tevékenységeiről, szociális viszonyulásairól, a problémákról.

Speciális szakembertől: nevelési, fejlesztési eljárásokról, az alkalmazott módszerek, terápiák fejlesztő eredményeiről, az otthoni fejlesztés hogyanjáról. A család szociokulturális helyzete, nevelési módszerei, az otthon végzett fejlesztő tevékenység visszahat és együttthat a gyermek fejlődésére. A távlati cél elérése érdekében: testi, lelki, szociális harmóniára, önálló életvezetésre nevelés.

Az együttnevelés keretében mód nyílik mind az ép, mind a sérült gyermekek számára új morális, humánus értékek kialakítására: a szeretet, az elfogadás, a segítőkészség, a fizikai, lelki támogatás, a biztatás és sikerhez juttatás. A sérült gyermeknek önmagának kell cselekednie önmagáért, a környezetének (emberi-tárgyi) pedig a szükséges segítség, feltételek megteremtése érdekében. Az ép és a SNI gyermekek fejlesztése közötti különbség a fejlesztés specifikus módszereiben, eljárásaiban és eszközrendszerében mutatkozik meg. Az óvodában biztosítani kell a gyermek állapotának megfelelő mozgás-, étletteret, fejlesztéséhez szükséges speciális eszközöket.

Óvodai nevelési módszerek a sajátos nevelésben

- Közösségbe való beilleszkedés segítése, szokások kialakítása, rögzítése
- Tevékenységek gyakoroltatása
- Ép funkciók továbbfejlesztése, bevonása a hiányzók pótlásába
- Egyénre szabott eszközök használatának megtanítása
- Szervezet edzése-egészségvédelme
- Önkiszolgálásra, személyi higiéniára nevelés, tanítás
- Érzékelés, észlelés, kognitív funkciók, beszéd-készség fejlesztése
- Előre megtervezett, szakember által megállapított terápiás, fejlesztő tevékenység gyakoroltatása, a hibás, rosszul kivitelezett gyakorlat, tevékenység korrigálása

- Csak annyi segítséget adjunk a sérült gyermek tevékenységéhez, amennyi az önálló megvalósításhoz szükséges. Ne helyette, hanem segítségünkkel ő maga végezze a tevékenységet.
- Pedagógiai, céltudatos következetesség
- Egyéni feladatadás, hosszabb időfaktor, több figyelem, bemutatás, magyarázat

A sajátos nevelési igény legfőbb jellemzői

- A várt életkori sajátosságok módosulása
- A képességek eltérő ütemű és módú fejlődése
- Állapotváltozás, tevékenységváltozás
- Speciális szükségletű igények jelentkezése

A szakirányú gyógypedagógus kompetenciái

- Habilitációs, rehabilitációs szemléletet képvisel, sérülés-specifikus módszertani eljárásokat alkalmaz
- Együttműködik az óvodapedagógusokkal tanácsadás, felkészítés formájában
- Segíti a pedagógiai, pszichológiai sajátos diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását, óvodai életét
- Figyelembe veszi az óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait
- Kapcsolatot tart a szülőkkel

Az integráló óvodapedagógus kompetenciái

- Magas szintű pedagógiai pszichológiai ismeretekkel, képességekkel rendelkezik
- Kompetens az együttnevelés területén
- Individuális módszereket, eljárásokat alkalmaz
- Alkalmazkodik az eltérő állapothoz, viselkedéshez, adottsághoz, képességhez
- A gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait, eljárásait beépíti a pedagógiai folyamatokba
- Együttműködik a különböző szakemberekkel
- Kapcsolatot tart a szülőkkel

Feladatok az együtt nevelés során

A gyermekek beszoktatása, visszaszoktatása team-munkában valósul meg, gyógypedagógus segíti az óvodapedagógus munkáját.

Integrált nevelés során: a sajátos nevelési igénynek, sérülés típusnak megfelelő képességfejlesztő-felzárkóztató, rehabilitációs-rehabilitációs foglalkozás, játék beépülnek az óvodai mindennapjaiba szervezeten vagy kezdeményezés formájában.

A normál és speciális pedagógiai ráhatások során az együttműködés, a kooperatív munka fontos a gyermek fejlesztése érdekében. Fejlettségi szintmegállapítás a gyógypedagógus általi vizsgálat, óvodapedagógus megfigyelései alapján történik.

A sajátos nevelés szervezeti keretei az óvodai csoportban

Az óvodapedagógus bevonja a SNI gyermeket a csoportfoglalkozáson

A csoporton belül egyénileg foglalkozik a SNI gyermekkel (óvodapedagógus és gyermek kölcsönhatása)

A csoporton belül mikrocsoportban foglalkozik a SNI gyermekkel, ebbe az egészséges gyermekeket is bevonja (a közösség és a gyermek kölcsönhatása). A differenciált fejlesztés igazodik a gyermek sérülés-típusához, állapotához, fejlettségi szintjéhez.

A rehabilitációs, rehabilitációs, fejlesztő tevékenység közös céljai, feladatai

A hiányzó, sérült funkciók:

- Helyreállítása
- Újak kialakítása
- A meglévő ép funkciók bevonása a hiányok pótlása érdekében
- A funkciók egyensúlyának kialakítása
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása, használatának megtanítása
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése

Meghatározó tényezők

- Akadályozottság, sérülés típusa, súlyossága.
- A probléma kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.
- A gyermek életkora, pszichés és egészségi állapota, képességei, kialakult készségei, kognitív funkciói, meglévő ismeretei.

A fejlesztő program tartalmi elemei

- Kiterjed az egész személyiségre, figyelembe veszi a SNI gyermek jellemzőit (hiány, kiesés, módosulás), meglévő pozitív értékekre épít.
- A fejlesztő tevékenység területei: akadályozottság, sérülés típusonként, specifikumhoz igazodó terápia, fejlesztő lehetőségek, részképességfejlesztés, a tanuláshoz szükséges pszichikus funkciók fejlesztése (mozgás, beszéd, anyanyelv, érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, gondolkodás).

A sajátos nevelés, fejlesztés a gyógypedagógus éves terve alapján valósul meg, dokumentálása az egyéni személyiségfejlődési naplóban történik.

A szeretet, a figyelem, a gondoskodás, a partnerség szellemében neveljük, fejlesztjük valamennyi óvodás gyermekünket, így biztosítjuk a harmonikus és optimális személyiségfejlődésüket.

V.5. Integrációs Óvodai Fejlesztő Program

Integrációs Óvodai Fejlesztőprogram folyamatszabályozása

Cél

A hátrányos helyzetű, a halmozottan hátrányos helyzetű, a veszélyeztetett gyermekek fejlődésének elősegítése, esélyegyenlőségének biztosítása.

Feladat

A hátrányok pedagógiai eszközökkel történő ellensúlyozása. Szakszerű, a gyermek társadalmi helyzetére érzékeny pedagógiai szemlélettel, tevékenységgel és módszerekkel a szülőket nevelőpartnerré téve, együttneveléssel, a hátrányok kompenzálása, a gyermekek nevelése-fejlesztése.

A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló rendelet alapján az óvoda az oktatási és kulturális miniszter által kiadott személyiségfejlesztő, tehetséggondozó, felzárkóztató program szerint szervezi az óvodai nevelést. A hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek hátránykompenzálása érdekében fontos, a megfelelő minőségű és időtartamú óvodáztatásuk. Az élet első éveit meghatározó jelentőségűek az idegrendszer, a tanulás, az adaptációs készségek alakulásában. A kisgyermekkorban történő pedagógiai támogatás jelentősen csökkenti a későbbi kudarckokat. A szegényebb családok gyermekei öt éves korukra lényegesen elmaradnak kognitív fejlődésükben kedvezőbb helyzetű társaikhoz képest. Az elmaradás oka a gyermeki fejlődés nem megfelelő ösztönzése a szülők korlátozott erőforrásai, a megélhetési nehézségek okozta terheltég és az otthoni környezet hiányosságai miatt. Ezért fontos a gyermekek három éves koruktól történő óvodai nevelése, fejlesztése. Az Óvodai Integrációs Program (óvodai IPR) nem jelent külön programot, az Országos Alapprogramra épülő helyi nevelési programunk alapján, beépül a pedagógiai folyamatokba. Az óvodai IPR legfőbb jellemzője a gyermekközpontú és családorientált szemlélet, az interdiszciplináris megközelítés, amely a kisgyermekkorban történő fejlődés kérdésében kompetens minden szakma szerepét egyenrangúan fontosnak, egymást kiegészítőnek tartja. Fontos az együttműködések azokkal a szolgálatokkal, melyek a szülőket támogatják, számukra erőforrást jelentenek, illetve a gyermekeknek szolgáltatást biztosítanak.

Szervezési feladatok

- A hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek rendszeres óvodába járása, igazolatlan hiányzás megelőzése érdekében tett óvodapedagógusi intézkedések.
- Integrációt elősegítő csoportalakítás, a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek arányos eloszlása
- Befogadás, anyás beszoktatás biztosítása

Nevelőtestület együttműködése

Rendszeres team munka valamennyi óvodapedagógus részvételével, esetmegbeszélések, hospitálások.

Pedagógiai tevékenység kiemelt területei

- Az óvodába lépéskor komplex állapot-, fejlettségszint mérés.
- Egészséges életmódra nevelés, táplálkozás, egészségtudat kialakítása, személyes higiénia megtanítása
- Kommunikációs nevelés (szókincs, beszédészlelés-, értés, nyelvi kifejezőkészség fejlődésének elősegítése)
- Érzelmi nevelés, szocializáció (beilleszkedés elősegítése, befogadás, elfogadás bizalom, együttműködés)
- Társadalmi érzékenység tudatos fejlesztése
- Korszerű óvodapedagógiai eljárások, módszerek alkalmazása (a gyermek kezdeményezéseire támaszkodó módszerek, differenciálás, kooperatív technikák, játék, mozgás zene felhasználása, szülőkkel való partneri együttműködés)

Gyermekvédelemmel, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással kapcsolatos munka

- Egészségügyi szűrővizsgálatok (a gyermek fejlődésének nyomon követése, regisztrálása, szükség szerint szakorvosi - fogászat, szemészet, fülészet, ortopédia—vizsgálatának kezdeményezése, megszervezése)
- Védőnői előadás, tanácsadás
- Gyermekjóléti szolgáltatások kezdeményezése, illetve szervezése (ruhák, játékok, könyvek gyűjtése, adományozása, kirándulások, rendezvények szervezése)
- A szociális jelző-, ellátórendszerrel való aktív együttműködés

Együttműködések az óvodán kívüli szervezetekkel

- Gyermekjóléti, családsegítő szolgálat (a szülők támogatása, erőforrásainak feltárása)
- Védőnői szolgálat (gyermek óvodai beiratásának támogatása, fejlődéssel kapcsolatos tanácsadás)
- Szakmai szakszolgáltatók: logopédiai, fejlesztőpedagógiai, pszichológiai vizsgálat, terápia biztosítása, konzultációk a gyermek fejlődéséről, fejlesztőprogram-, terv kidolgozása
- Roma nemzetiségi önkormányzat: a gyermekek óvodai beiratásával, a hiányzás csökkentésével, szülői programokkal kapcsolatos együttműködés

Óvoda-iskola átmenet támogatása

- Iskolakészültség elérését támogató pedagógiai munka (a tanulási képességek megalapozása)
- A tankötelezettséggel, iskolával kapcsolatos felvilágosítás, tanácsadás
- Szakmai megbeszélések, hospitálások, közös programok
- A gyermekek fejlődésének figyelemmel kísérése, utánkövetése az általános iskola első évében

Szülőkkel való kapcsolattartás, együttműködés

- Személyes kapcsolat kialakítása minden szülővel
- A gyermek egyénre szabott befogadásának, beszoktatásának biztosítása
- Rendszeres tájékoztatás a gyermek óvodai életéről, fejlődéséről
- Egyéni beszélgetések, gyermeknevelési segítségadás, a család szokásainak, értékrendjének megismerése, erőforrásainak feltárása, megsegítése
- Szülői közösségek alakítása, programok, rendezvények szervezése
- Partnerközpontú működés, szülői igények kielégítése

Integrációs fejlesztő program eredményessége

Indikátorok teljesülése: rendszeres intézményi nevelés, fejlesztés, hiányzás csökkenése, iskolakezdés megfelelő készültségi-, fejlettségi szinten, megfelelő időben.

Cél

- Megfelelő minőségű, tudatos óvodai nevelő-fejlesztő munkával biztosítjuk a gyermekek iskolai sikerességét, egyenlő esélyét az iskolakezdéshez.
- Nevelési és szociális hátránykompenzálás.
- Együttműködő partneri kapcsolat kiépítése - a szülői házzal, a Gyermekjóléti és Családsegítő Szolgálattal, Szakmai és Szakszolgálatokkal, Általános Iskolával, Kisebbségi Önkormányzattal, Civilszervezetekkel – annak érdekében, hogy a gyermekek sokoldalú fejlesztése, szociális támogatása sikeresen valósuljon meg.

Feladat

- A gyermekek igényeihez, szükségleteihez, fejlettségéhez igazodva
- Gyermekek fejlesztésével kapcsolatos pedagógiai feladatok: egyéni fejlesztési terv alapján történik, a gyermek haladását, fejlődését, ezeket hátráltató, befolyásoló okokat az óvodapedagógus háromhavonta értékeli és ezek alapján tájékoztatja a szülőt, gondviselőt.
- A szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységek
- Együttműködések kialakítása azokkal a szolgálatokkal, amelyek a szülőket támogatják és a gyermekek számára szolgáltatásokat biztosítanak.

Jellemzők

- gyermekközpontú és családorientált szemlélet,
- olyan interdiszciplináris megközelítés, mely a kora gyermekkori fejlődés kérdésében kompetens minden szakma szerepét egyenrangúan fontosnak és egymás kiegészítőnek tartja.
- Az Óvodai Integrációs Program működése.

Elvárható eredmény

Az Óvodai Fejlesztő Program megalkotását és legitimálását követően a fenntarthatóság megvalósul, melyet az alábbi szabályozás biztosít:

*MÚCSONYI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT,
BÖLCSŐDE ÉS KONYHA JÁTÉKVÁR ÓVODÁJA
OM: 202416*

A fenntarthatóságot biztosító tevékenység megnevezése	Felelős	Határidő	Keletkezett dokumentum
IPR team (menedzsment) megbízása	Intézményvezető	Minden nevelési év 09.05-ig	IPR Menedzsment Megbízási szerződése
A Helyi Óvodai Integrációs Program cél, feladat és tevékenységrendszerének felülvizsgálata az esetlegesen megváltozott jogszabályok alapján	Óvodai IPR team	Minden nevelési év 09.10-ig	Emlékeztetők, Feljegyzések, HH, HHH Határozat(-ok)
Az intézményi Óvodai Integrációs Program működtetésének nevelési évre szóló munkatervének elkészítése, elfogadása.		Minden nevelési év 09.15-ig	Helyzetelemzésre épülő, a Helyi Óvodai Integrációs Programra épülő nevelési évre szóló éves munkaterv

Mellékletek

- Beszoktatási Szabályzat
- Gyermek test fejlődésének mérőlapja
- Egészségügyi Szűrővizsgálatok Regisztrációs lapja
- Együttműködési Megállapodás a Partnerekkel

Legitimációs záradék

Az Integrációs Program a célok elérése érdekében, a Pedagógiai Programunk cél, feladat és tevékenységrendszerébe integráltan beépül.

1. Szervezési feladatok

1. Szervezési feladatok				
Tevékenység megnevezése	Felelős	Időpont	Dokumentum	Eredményességi mutató
1.1. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai beiratásának támogatása				
Kapcsolatfelvétel a védőnővel	Intézményvezető Gyermekvédelmi felelős	április	Együttműködési Megállapodás Védőnői adatok	Az óvoda körzetében a HH és HHH gyermekek
Kapcsolatfelvétel a fenntartó önkormányzat anyakönyvi nyilvántartó munkatársával	Intézményvezető		Anyakönyvi kimutatás	

*MÚCSONYI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT,
BÖLCSŐDE ÉS KONYHA JÁTÉKVÁR ÓVODÁJA
OM: 202416*

1. Szervezési feladatok				
Tevékenység megnevezése	Felelős	Időpont	Dokumentum	Eredményességi mutató
Ismerkedés az óvodával - „Ovi - csalogató” rendezvény	Intézményvezető Óvodapedagógusok	április	Meghívók, Fotók Jelenléti ív Emlékeztető, feljegyzés	beóvodázása 100%-os
1.2. Integrációt elősegítő csoportalakítás				
Csoportalakítás az integrált óvodai nevelésnek megfelelően	Intézményvezető	07.01-08.31.	Felvételi és Mulasztási naplók, Kimutatás a HH és HHH gyermekekről	Minden nevelési évben megfelelő a HH és HHH gyermekek arányos elosztása a gyermekcsoportokban
1.3. Az igazolatlan hiányzások minimalizálása				
Érzelem gazdag, családi óvodai légkör kialakítása	Teljes dolgozói kör	Folyamatos	Pedagógiai Program, IMIP, Partneri elégedettség Felmérések dokumentációja, Csoportos és intézményi értékelések	A HH és HHH gyermekek rendszeresen járnak óvodába, igazolatlan hiányzás nincs
Nyitott óvodai működés fenntartása: a szülői házzal való nyitott kapcsolat		Folyamatos		
A HH és HHH gyermekek körében a hiányzások folyamatos figyelemmel kísérése, szükséges intézkedések megtétele	Óvodapedagógusok	Folyamatos	Felvételi és mulasztási napló	

*MÚCSONYI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT,
BÖLCSŐDE ÉS KONYHA JÁTÉKVÁR ÓVODÁJA
OM: 202416*

1. Szervezési feladatok				
Tevékenység megnevezése	Felelős	Időpont	Dokumentum	Eredményességi mutató
Jelzőrendszer működtetése a széles körű intézményi együttműködés keretében: orvos, védőnő, Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat, Roma Nemzetiségi Önkormányzat	IPR team	Folyamatos	Együttműködési Megállapodások	
1.4. A szülők munkába állását lehetővé tévő nyitva tartás kialakítása				
Az óvodai nyitvatartási idő igényének felmérése a szülők körében	Intézményvezető Óvodapedagógusok	Minden nevelési év	Igénymérő lap Szülői Szervezettel való egyeztetés	Az óvoda 10,5 órás nyitva tartása biztosítja, hogy a szülők munkát kereshessenek, munkát vállalhassanak.
Az óvodai nyitvatartási idő egyeztetése a fenntartó önkormányzattal	Intézményvezető	Minden nevelési év	Házirend	

2. Nevelőtestület együttműködése

2. Nevelőtestületi együttműködés					
Formája	Résztvevők	Időpont	Felelős	Dokumentum	Eredményességi mutató
Értékelő eset-megbeszélések	Nevelőtestület Külső szakemberek: pszichológus, logopédus, fejlesztő pedagógus, tehetség-fejlesztők	Negyedévente	IPR team	Emlékeztető, feljegyzés, Együttműködési Megállapodás	Az óvodában működik az óvodapedagógusi együttműködésre épülő értékelési rendszer, mely teljes mértékben biztosítja a HH és HHH gyermekek egyénre szabott felzárkóztatását, fejlesztését.
Probléma-megoldó fórumok		Probléma felmerülés időszakában			
Hospitálásra épülő együttműködés		Folyamatos és tervszerű az éves IPR Munkatervnek megfelelően			

3. Pedagógiai munka kiemelt területei

3. Pedagógiai munka kiemelt területei				
Tevékenység megnevezése	Felelős	Időpont	Dokumentum	Eredményességi mutató
3.1. Az óvodába lépéskor komplex állapot felmérés				
A gyermek egyéni fejlődését nyomon követő Személyiségfejlődési napló, a gyermek megismerése, anamnézis, bemeneti tényezők rögzítése az óvodába lépő HH és HHH gyermekek teljes körében	Csoportok óvodapedagógusai	Mindenkori nevelési év: 10.31.	Személyiségfejlődési napló	Az egyénre szabott fejlesztés, differenciált személyiségfejlesztés valamennyi HH és HHH gyermek körében biztosított
3.2. Kommunikációs nevelés				
Pedagógiai Programunk tevékenységrendszerének megvalósítása, melyben fő hangsúlyt kap a mintaadó óvodai környezet, a HH és HHH gyermekek élményhez juttatása folyamatosan.	Óvodapedagógusok	folyamatos	Pedagógiai Program Intézményi éves Munkaterv Csoportnaplók A Gyermekek Személyiségfejlődési naplója	A HH és HHH gyermekek szókinccs, nyelvi kifejezőképesség, beszédértés, beszéd észlelés fejlődése folyamatos.
3.3. Érzelmi nevelés, szocializáció				
Az új HH és HHH gyermekek személyre szabott beszoktatása az óvodai életbe	óvodapedagógusok	Mindenkori nevelési év 09.30.	Beszoktatási terv Óvodai IPR éves Munkaterv	A HH és HHH gyermekek sikeresen beilleszkednek az óvodai életbe,
A csoportok közösségi fejlődése	óvodapedagógusok	folyamatos mindenkori nevelési év 09.30.	Csoportnapló	szeretnek óvodába járni, bizalommal fordulnak a velük foglalkozó felnőttekhez,
Közösségi nevelés feladatait magába foglaló nevelési terv			Csoportok nevelési-tevékenységi terve, a gyermekek Egyéni Fejlesztési	szívesen és örömmel vesznek részt a közös

*MÚCSONYI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT,
BÖLCSŐDE ÉS KONYHA JÁTÉKVÁR ÓVODÁJA
OM: 202416*

3. Pedagógiai munka kiemelt területei				
Tevékenység megnevezése	Felelős	Időpont	Dokumentum	Eredményességi mutató
			programterve	játékokban, tanulásban, programokban és a közösségért végzett munkában.
3.4. Egészséges életmódra nevelés				
Pedagógiai Programunk tevékenységrendszerének megvalósítása, melyben fő hangsúlyt kap a helyes egészségtudatuk és a táplálkozási szokásaik kialakítása, a testi, lelki egészségük védelme, teljes körű egészségfejlesztés	óvodapedagógusok IPR team	Folyamatos	Pedagógiai Program Éves Munkaterv Csoportnapló Heti tervek A Gyermekek Személyiségfejlődési naplója – Egyéni Fejlesztési tervek	A HH és HHH gyermekek teljes körében kialakul az életkorának megfelelő egészségtudatos szokásrendszer
A HH és HHH gyermekek egészséges fejlődéséhez szükséges óvodai tárgyi és személyi feltételrendszer biztosítása				
3.5. Társadalmi érzékenység tudatos fejlesztése				
A Pedagógiai Programunknak megfelelően a multikulturális tartalmak beépülése a csoportok mindennapi életébe	óvoda- pedagógusok	Folyamatos	Pedagógiai Program Éves Munkaterv Csoportnapló A Gyermekek Személyiségfejlődési naplója Egyéni Fejlesztő program	Az óvodás gyermekek körében az iskoláskor eléréséig kialakul egymás előítélet mentes elfogadása.
A Sajátos Nevelési Igényű gyermekekkel való közös óvodai élet				Az óvodás gyermekek körében az iskoláskor eléréséig
Felnőttek, az idősek tiszteletére, megbecsülésére való nevelés				szokásrendszerükbe beépül a tudatos környezetvédelem, a környezettudatos magatartás
Lokálpatriotizmusra nevelés: részvétel a település rendezvényein, ünnepségein, értékeink megismerése,				

*MÚCSONYI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT,
BŐLCSŐDE ÉS KONYHA JÁTÉKVÁR ÓVODÁJA
OM: 202416*

3. Pedagógiai munka kiemelt területei				
Tevékenység megnevezése	Felelős	Időpont	Dokumentum	Eredményességi mutató
megőrzésére nevelés				
A munkára nevelés során a környezet megóvására, védelmére való nevelés				
Pedagógiai Programunknak megfelelően a gyermekek individualizálva szocializációjának megvalósítása játékba integrált tanulás folyamatában	Óvoda-pedagógusok	Folyamatos	Pedagógiai Program Éves Munkaterv Csoportok tervei: nevelési és heti tervek A Gyermekek Személyiségfejlődési naplója – Egyéni Fejlesztési terv	Az óvoda nevelőtestülete képes a különböző háttérrel és különböző eltérő fejlettséggel rendelkező gyerekek fogadására, együttnevelésére, egyéni, differenciált fejlesztésére.
Dyslexia prevenció				
Egyéni célirányos részképesség fejlesztés, komplex személyiségfejlesztés				
A HH és HHH gyermekek egyéni fejlesztési naplójában meghatározott feladatok végrehajtása fejlesztőpedagógiai módszerek alkalmazásával				

4. Gyermekvédelemmel, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással kapcsolatos munka

4. Gyermekvédelemmel, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással kapcsolatos munka					
Tartalma	Formája	Időpont	Felelős	Dokumentum	Eredményességi mutató
4.1. Egészségügyi szűrővizsgálatok					
A gyermek fejlődésének nyomon követése, regisztrálása, szükség esetén szakorvosi-fogászat, szemészet,	Gyermekek testi fejlődésének mérése: súly, magasság Védőnő: egészségügyi szűrővizsgálatok	Kéthavonta Együttműködési Megállapodás-nak megfelelően	Óvoda-pedagógusok intézmény-vezető	Gyermekek testi fejlődésének Mérőlapja Együttműködési Megállapodás	A HH és HHH gyermekek teljes körében az esetleges egészségügyi problémák megállapításra kerülnek, szükség

*MÚCSONYI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT,
BŐLCSŐDE ÉS KONYHA JÁTÉKVÁR ÓVODÁJA
OM: 202416*

4. Gyermekvédelemmel, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással kapcsolatos munka					
Tartalma	Formája	Időpont	Felelős	Dokumentum	Eredményességi mutató
fülészet, ortopédia–vizsgálatának kezdeményezése	Szakorvosi szűrővizsgálatok				esetén további ellátásuk megvalósul
4.2. Gyermekorvosi, védőnői tanácsadás					
Egészségügyi tartalmú programok, a szülők eseti problémáiban segítségnyújtás	Védőnői tájékoztatás az óvodában a kisgyermekkor leggyakoribb betegségeiről, azok megelőzéséről	Nevelési évente 2 alkalommal	IPR team	Emlékeztető, feljegyzés	A HH és HHH szülők körében végzett felvilágosító, tanácsadó munka hatására a gyermekek otthoni egészséges életmódja javul
4.3. Gyermekjóléti szolgáltatások kezdeményezése illetve szervezése					
Családok szociális támogatása.	Ruhák, játékok, könyvek gyűjtése, adományozása	folyamatos	IPR team	Emlékeztető, feljegyzések Jelenléti ív	A Gyermekjóléti szolgáltatások által a HH és HHH gyermekek szociális hátrányaiból eredő lemaradások csökkennek.
	Kirándulás szervezése	alkalomszerű			
	Rendezvényeken való részvétel biztosítása: szülők-gyermekek				

5. Együttműködések kialakítása az óvodán kívüli szervezetekkel, különösen az alábbiakkal

5. Együttműködések kialakítása az óvodán kívüli szervezetekkel, különösen az alábbiakkal					
Tartalma	Formája	Gyakorisága	Felelős	Dokumentálás módja	Eredményességi mutató
5.1. Gyermekjóléti, Családsegítő szolgálat					
Családok szociális, mentális támogatása, segítése	folyamatos információ és segítségnyújtás a szülők számára a szociális támogatás lehetőségeiről	Folyamatos	Intézményvezető IPR team	Együttműködési Megállapodás Pedagógiai Program Csoportnapló A Gyermekek Személyiség-fejlesztési naplója	A Gyermekjóléti szolgáltatások által a HH és HHH gyermekek szociális hátrányaiból eredő lemaradások csökkennek.
	Szülői Szervezet működése				
	Szükségszerűen, illetve kérésre a családok és a szakszolgáltató intézmény közötti közvetítés				
A szülők erőforrásainak feltárása	Jelzőrendszer folyamatos működtetése	Folyamatos			
	Karitatív tevékenység				
	Szociális ellátó rendszerrel való közvetlen kapcsolattartás				
5.2. Védőnői hálózattal					
A gyermekek óvodai beíratásának támogatása	Jelzőrendszer működtetése Esetmegbeszélés	Nevelési év elején, majd folyamatosan		Együttműködési Megállapodás	Az óvoda körzetébe járó HHH óvodáskorú gyermekek teljes

*MÚCSONYI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT,
BŐLCSŐDE ÉS KONYHA JÁTÉKVÁR ÓVODÁJA
OM: 202416*

5. Együttműködések kialakítása az óvodán kívüli szervezetekkel, különösen az alábbiakkal					
Tartalma	Formája	Gyakorisága	Felelős	Dokumentálás módja	Eredményességi mutató
Korai képességgondozással kapcsolatos és egészségügyi tanácsadás.	Játszóházi programok, Előadás, tanácsadás	Nevelési évente két alkalom folyamatos	Intézményvezető IPR team	Képek, Feljegyzés	köre rendszeresen jár óvodába, egyéni differenciált fejlesztésük sikeresen valósul meg, ennek megfelelően az iskolai élet megkezdésekor az esélyegyenlőségük biztosított.
5.3. Szakmai szolgáltatók					
A gyermek fejlesztésében való kooperatív együttműködés	Esetmegbeszélések Problémamegoldó fórumok	szükségszerűn	Intézményvezető Óvodapedagógusok	Szakovélemény Feljegyzés Együttműködési Megállapodás	Az óvoda képes a különböző háttérrel és különböző eltérő fejlettséggel rendelkező gyerekek fogadására, együttnevelésére, egyéni, differenciált fejlesztésére.
	Fejlesztési terv kidolgozása	Pedagógiai Program szabályozásának megfelelően		Személyiségfejlesztési napló Fejlesztő program	
	Szűrővizsgálatok, szakmai szakszolgáltatók biztosítása	folyamatos			
5.4. Roma nemzetiségi önkormányzat					
A gyermekek óvodai beiratásában való együttműködés	Konzultációk	Az óvodai előjegyzés időszakában	Intézményvezető IPR team	Együttműködési Megállapodás Feljegyzés	Az óvoda körzetébe járó HH és HHH óvodáskorú gyermekek teljes köre rendszeresen jár óvodába, egyéni differenciált fejlesztésük sikeresen valósul meg, ennek megfelelően az
A gyermekek hiányzás csökkentésében való együttműködés	Egyéni és csoportos megbeszélések	Folyamatos			

*MÚCSONYI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT,
BÖLCSŐDE ÉS KONYHA JÁTÉKVÁR ÓVODÁJA
OM: 202416*

5. Együttműködések kialakítása az óvodán kívüli szervezetekkel, különösen az alábbiakkal					
Tartalma	Formája	Gyakorisága	Felelős	Dokumentálás módja	Eredményességi mutató
A szülői programokkal kapcsolatos együttműködés	Rendezvények	Éves munkatervnek megfelelően		Éves munkaterv	iskolai életükben az esélyegyenlőségük biztosított.

6. Óvoda-iskola átmenet támogatása

6. Óvoda - iskola átmenet támogatása					
Tartalma	Formája	Gyakorisága	Felelős	Dokumentálás módja	Eredményességi mutató
6.1. Iskolaérettség elérését támogató pedagógiai munka					
Pedagógiai Program eredményes megvalósítása	A mindennapi óvodai élet tevékenységei	Folyamatos	Óvodapedagógus	Pedagógiai program Éves Munkaterv, Csoportnapló, Gyermekek személyiségfejlesztési naplója	A tanulási képességek megalapozásával, a tanulási és egyéb rész-képesség zavarok kialakulásának megelőzésével, megoldási készlet, monotonia túrés, figyelemkoncentráció, az alkotás-vágy szükséges szintjének kialakításával, a rész-képességek célirányos fejlesztésével a kudarcmentes iskolakezdés biztosítása.

*MÚCSONYI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT,
BÖLCSŐDE ÉS KONYHA JÁTÉKVÁR ÓVODÁJA
OM: 202416*

6. Óvoda - iskola átmenet támogatása					
Tartalma	Formája	Gyakorisága	Felelős	Dokumentálás módja	Eredményességi mutató
6. 2. Óvoda-iskola átmenetet segítő közös programok					
A HH és HHH gyermekek kudarcmentes iskolakezdése érdekében közös programok szervezése az iskola megkezdése előtt	Első osztályos gyermekek, óvodások közös programjai	Évente 2 alkalom	Intézmény- vezető IPR team	Pedagógiai Program Éves Munkaterv, Csoportnapló, Óvoda – Iskola Együttműködési Megállapodása	A HH és HHH gyermekek kudarcmentesen illeszkednek az iskolai életbe. Az egyéni differenciált fejlesztés eredményeként a HH és HHH gyermekek általános iskolai eredményessége biztosítottá válik.
	Ismerkedés az iskolával: Lurkó találkozó, nyílt órák – szülők - gyermekek együttes részvételével	Évente 2 alkalom			
	Tájékoztató megbeszélések	Beiskolázást megelőző időszakban egy alkalom			
	Látogatások	Évente 2 alkalom			
6. 3. A gyerekek fejlődésének utánkövetése legalább az általános iskola első évében					
A HH és HHH gyermekek iskolakezdése	Személyes beszélgetés az elsős tanítókkal	A nevelési év első felében: 12.31-ig	IPR team	Értékelő megbeszélés feljegyzés	A HH és HHH gyermekek teljes körében sikeresen valósul meg az iskolai életbe való beilleszkedés. A gyermekek integrált iskolai környezetben tanulnak.

*MÚCSONYI ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT,
BÖLCSŐDE ÉS KONYHA JÁTÉKVÁR ÓVODÁJA
OM: 202416*

7. A HH és HHH gyerekek szüleivel való kapcsolattartás, együttműködés					
Tartalma	Formája	Gyakorisága	Felelős	Dokumentálás módja	Eredményességi mutató
Személyes kapcsolat kialakítása minden szülővel	Családlátogatás	Nevelési év elején egyszer	Óvoda-pedagógusok	Csoportnaplók bejegyzései, Gyermek személyiségfejlődés i naplója Feljegyzés	
	Egyéni, beszélgetések	Napi rendszerességgel			
	Szülői értekezlet	Nevelési évente kétszer			
A gyermekek egyénre szabott beszoktatásának biztosítása	Beszoktatási tervnek való megfelelés				
Napi tájékoztatás, kapcsolattartás a szülővel	Tájékoztatás - beszélgetés a szülővel	Napi	Óvoda-pedagógusok	Pedagógiai Program Szervezeti és Működési Szabályzat Házirend Csoportnaplók bejegyzései, Gyermek személyiségfejlődés i naplója Képek	Pedagógiai Programunk nyitott óvodaképének megfelelően a családok bevonásának hatékony megvalósításával a partnerek központú működés megvalósul, nevelőpartneri viszony, jó együttműködés.
Az egyéni fejlesztési naplóban rögzített fejlődési eredmények megbeszélése	Szülői tájékoztatás, nevelési tanácsadás	Negyedévente			
A gyerekek alkotásainak megmutatása, elemzése	Gyermekmunkák kihelyezése a szülői tájékoztató táblákra	Folyamatos			
Szülői részvétel lehetőségeinek biztosítása a foglalkozásokon	Nyitott óvodakép: szülői részvétel biztosítása: Nyílt nap, Játsszóházak	Éves Munkaterv alapján			
Gyermekneveléssel kapcsolatos nézetek kicserélése	Egyéni beszélgetések	Igény szerint			
A családok szokásainak, értékrendjének megismerése, megértése, a család erőforrásainak feltárása	Családlátogatás, Egyéni beszélgetések	Nevelési év elején, majd folyamatosan			

7. A HH és HHH gyerekek szüleivel való kapcsolattartás, együttműködés					
Tartalma	Formája	Gyakorisága	Felelős	Dokumentálás módja	Eredményességi mutató
Szülői közösségek kialakítása Közös rendezvények szervezése	Csoportos és intézményi Szülői Szervezet megválasztása, működtetése	Nevelési év elején Folyamatos			

Helyi Óvodai Integrációs Program

Befogadási, beszoktatási szabályzat

A szabályozás célja:

- Valamennyi új óvodásunk számára megkönnyítsük az első szociális közeg, az óvoda elfogadtatását.
- A gyermekek beszoktatása óvodai szintű folyamat legyen, nevelőtestületi szinten megtervezett beszoktatási tervvel.
- Az óvoda körzetébe tartozó valamennyi Halmozottan Hátrányos Helyzetű gyermek beóvodázása három éves kortól teljes körű legyen, a gyermekek szívesen járjanak óvodába

Célcsoport: a teljes óvoda

Felelős: intézményegység-vezető

A folyamat dokumentumai:

- csoportnapló,
- beszoktatási terv,
- gyermekek egyéni dokumentációja

A folyamat leírása:

1. Befogadási, beszoktatási, visszaszoktatási terv elkészítése.
Határidő: augusztus vége
Felelős: óvodapedagógusok
2. Óvodába lépés előtt családlátogatás, beszélgetés az anyás beszoktatás fontosságáról.
Anamnézis felvétele.

Határidő: augusztus 31.

Felelős: Új gyermekeket fogadó csoportok óvodapedagógusai

3. A beszoktatás első napjára a gyermek jelének elkészítése.

Határidő: augusztus 31.

Felelős: Új gyermekeket fogadó csoportok óvodapedagógusai

4. A szülő eldöntheti, hogy folyamatos, fokozatos, vagy anyás beszoktatást választ. Beszoktatás alatt, a gyermek megismerése (tisztálkodási, WC-használati, étkezési, alvási, játéktevékenységi szokások).

Határidő: szeptember

Felelős: Új gyermekeket fogadó csoportok óvodapedagógusai

5. A beszoktatás időtartama minimum 1 hét.

Időtartam : szeptember 01 – szeptember 30. közötti időszak

Felelős: Új gyermekeket fogadó csoportok óvodapedagógusai

6. A beszoktatás tapasztalatainak dokumentálása, értékelése

Szemponatok:

- kapcsolatteremtése a felnőttekkel,
- kapcsolatteremtése társaival,
- érzelmi életének jellemzői a beszoktatás idején,
- a csoportszokásokhoz való viszonyulása,
- viszonyulása az óvoda sokféle tevékenységéhez (játék, mese, ének, rajz, mozgás, környezet, stb.)
- beszoktatás eredménye csoport szinten

Határidő: október

Felelős: Új gyermekeket fogadó csoportok óvodapedagógusai

Helyi Óvodai Integrációs Program– A gyermek testi fejlődésének mérőlapja

.....Nevelési év .....gyermekcsoport

Gyermek neve	Súly/kg					Magasság/cm				
	09. hó	11. hó	01. hó	03. hó	05. hó	09. hó	11. hó	01. hó	03. hó	05. hó

**Helyi Óvodai Integrációs Program – A gyermek egészségügyi
 szűrővizsgálatának regisztrációs lapja**

.....nevelési év .....csoport megnevezése

Kitöltési útmutató: a „Megszervezett, javasolt szakorvosi szűrővizsgálat megnevezése”
 celláiba a szakorvosi vizsgálat időpontja kerül beírásra

Fontos tudnivaló: A gyermekek szakorvosi vizsgálatára csakis szülői beleegyezéssel
 kerülhet sor (Szülői beleegyező Nyilatkozat!)

Gyermek neve	Megszervezett szakorvosi szűrővizsgálat megnevezése					
	Fogászat	Szemészet	Fülészet	Ortopédia	.....	.....

**Helyi Óvodai Integrációs Program
A Hátrányos Helyzetű és Halmozottan Hátrányos Helyzetű Óvodás Gyermekek
Integrált Óvodai Nevelésében résztvevő Partnerek
EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁSA**

Együttműködő képviselő		A Szülői Szervezet képviselői	Bóta Tiborné Plotárné Zelena Ágota	Borosné Bodnár Mária	Rakaczki Mária Juhászné Ondré Márta	Viszlai Viktor Urmné Gál Emese	Lakatos Zoltán	szakemberek
A HHH gyermekek nevelésében-fejlesztésében a Helyi Integrációs Program feladattervének megfelelően	Szülőkkel való kapcsolattartás, együttműködés	X	X	X	X	X	X	X
	Közös pályázatok				X	X		
	Óvoda-iskola átmenet támogatása	X	X	X	X	X	X	X
	Gyermekek egészségügyi ellátása		X	X				
	Gyermekvédelmi munka, szociális segítségnyújtás		X	X	X	X	X	X
	Pedagógiai munka teljes területe	X	X	X	X	X	X	X
	Nevelőtestületi együttműködés	X	X	X	X	X	X	X
	Az igazolatlan hiányzások minimalizálása	X	X	X			X	
	A gyermekek óvodai beiratásának támogatása	X	X	X			X	
A HHH gyermekek Óvodai Integrációs Programjában résztvevő partner megnevezése	Az óvodába járó gyermekek szülei	Védőnő	Múcsonyi és Társult Települései Család- és Gyermekjóléti	Kalász László Általános Iskola	Fenntartó Önkormányzat	Roma nemzetiségi Önkormányzat	Pedagógiai Szakszolgáltató Központ	

VI. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Kimeneti eredmények – Sikerkritérium

Minden gyermek fejlettsége leoptimalisabb szintjén kezdi meg iskolás életét, a gyermekek rugalmas, fejlettség szerinti iskolakezdéssel.

A gyermeket óvodáskor végére testi, lelki, szociális érettség jellemzi. A tanuláshoz szükséges pszichikus funkciók, képességek elérték a megfelelő fejlettségi szintet.

Általános tájékozottsággal rendelkezik szűkebb és tágabb környezetéről. Mozgását, viselkedését, érzelmeit, figyelmét, testi szükségletei kielégítését képes szándékosan irányítani.

A gyermek **testi érettsége, motoros képesség fejlettsége**

- Testi fejlettsége megfelelő, arányosan fejlett, teherbíró,
- Mozgása összerendezett, harmonikus, tájékozódása térben és síkban megfelelő,
- Kialakult a kezességdominancia, szem-kéz koordinációs képessége jó.

A gyermek **lelki érettsége, pszichikus funkciók fejlettsége**

- érdeklődő, érzékelése, észlelése differenciálódik,
- megjelenik a szándékos bevésés, felidézés, figyelem,
- vizuális, auditív, verbális memóriája megbízható,
- a cselekvő-szemléletes, képi gondolkodás mellett megjelenik a fogalmi gondolkodás is,
- problémamegoldásra képes, ok-okozati összefüggéseket felismer,
- érthetően kommunikál,
- különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot,
- beszéde nyelvtanilag helyes, minden szófajt használ,
- a fogalmakat helyesen használja és értelmezi,
- képes szövegvisztaadásra,
- képolvasáskor összefüggéseket felismer, a látottakat önállóan, mondatokban fejezi ki,
- elemi természeti, mennyiségi ismeretei vannak.

A gyermek **szociális fejlettsége**

- önállóan képes alapvető személyes szükségleteinek kielégítésére,
- alkalmazkodik társaihoz, képes az együttműködésre,
- képes a társas együttélés szabályainak betartására,
- a felnőttekkel szemben tisztelettudó,
- kialakult feladattudata és kötelességtudata van,
- képes szabályhoz alkalmazkodni,
- önálló, önfegyelme megfelelő,
- képes úrrá lenni érzésein, akaratát irányítani.

VII. Az óvodai élet szervezése, időkeretek, tervezés, dokumentálás, mérés, értékelés

Óvodai csoportok kialakítása, szervezése

Helyi adottságok, és a nevelőtestület döntése alapján szervezhetők homogén, vagy heterogén életkorú csoportok. Minden nevelési év elején a beírt gyermeklétszám és a gyermekek életkorának számarányában dönti el a nevelőtestület a csoportok összetételét.

A teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek az óvoda teljes nyitvatartási idejében az óvodapedagógus irányításával történik.

Az óvodapedagógus által felajánlott tevékenység szervezeti keretei:

- Kezdeményezés
- Választható tevékenységek (egy időben többféle tevékenység közül választhatnak)
- Párhuzamosan végezhető differenciált tevékenységek szervezése

A tevékenységek, foglalkozások megvalósulása, formái

Az óvodapedagógus által céltudatosan átgondolt, logikusan felépített pedagógiai tartalmú tevékenységeket, foglalkozásokat a gyermekek élményként élik meg. A tevékenységek, foglalkozások anyagainak feldolgozása során a kapcsolódások, a komplexitás érvényesüljön. A gyermek választhat a felkínált tevékenységek közül, melyek az alábbi munkaformákban valósulnak meg:

- Egyéni
- Mikrocsoportos
- Makrocsoportos forma

Napirend, heti rend, időkeretek

A tevékenységek szervezésének feltétele; a kényszertől, szankcióktól mentes légkör. A hatékony nevelés megkívánja a gyermekekkel való kölcsönösségen alapuló természetes együttélést. A nevelés céltudatos megtervezésével alakítjuk ki a gyermekek óvodai életrendjét.

A napirend, heti rend az a szervezeti keret, ami biztosítja a gyermekek számára a nyugodt, kiegyensúlyozott, kiszámítható életritmust, mely erősíti biztonságérzetét, valamint biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg.

Minden óvodapedagógus önállóan alakítja ki csoportjára vonatkoztatva. Fontos, hogy a napirend a maga rugalmas változásaival elegendő időt biztosítson a széleskörűen felkínált lehetőségekre, melyben a gyermek örömmel, elmélyülten tud tevékenykedni. A tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakításában fontos szempont a játék kitüntetett, valamint a gondozás kiemelt szerepe. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, segíti a gyermekek önállóság fejlődését, együttműködve a dajka munkatárssal.

Az óvodai élet megszervezésénél teljes körűen biztosítjuk a gyermeki jogokat, figyelembe vesszük a napi élet szervezésénél a gyermek állapotát, szükségletét, érdeklődését, mindez rugalmasságot kíván az óvodapedagógustól. A rugalmasság, a helyzethez való alkalmazkodás elősegíti, hogy a heti rend a gyermek életének észrevétlen szabályozója legyen.

A nevelési év során a komplex tevékenységek helyei és időkeretei is megváltoztathatók. A heti rend összeállításakor az egy óvodában dolgozó kolléganőknek egyeztetni kell a testnevelés napját, a hely illetve eszközök használhatósága miatt.

Tervezés

Minden óvodapedagógus kötelező feladata az egyénre szabott, differenciált fejlesztés, melynek alapja a megismerés. Folyamata: megfigyelés-megismerés-tervezés-fejlesztés nyomonkövetéssel. Az óvodapedagógustól, ahhoz, hogy minden gyermeket az adottságainak, képességeinek megfelelően neveljen, fejlesszen, illetve érje el az iskolai élet megkezdéséhez szükséges optimális fejlettségi szintet tudatos tervező, elemző, értékelő pedagógiai munkát igényel.

E munka a gyermek fejlettségi szintjének megismerése után a fokozatosság, a tervszerűség elv alapján úgy érvényesüljön, hogy egyrészt megvalósuljon a gyermek spontaneitásából kiinduló fejlesztés, másrészt a feladatorientált fejlesztés.

A tervezés, a nevelés, fejlesztés irányvonalát határozza meg, a rugalmasság pedig a legfontosabb szempontok egyike. Az ilyen típusú tervezés alapján folyó munka a tevékenység minden pillanatában az óvodapedagógusok készenléti állapotát igényli, a nagyfokú koncentrációt, a szükségletek és lehetőségek folyamatos egybevetését, s a történések folyamatos elemzését teszi szükségessé.

A tervezés a csoportban dolgozó óvónőpárok között megosztva, a megvalósulás összehangolt, megosztott, szituációérzékeny együttműködése által történik. A nevelési, tevékenységi tervezés a gyermekcsoport korösszetételét figyelembe véve 2 vagy 3 szintű differenciálásban történik.

A pedagógiai munkáját tükröző dokumentációs tartalmakban legyen nyomon követhető a PDCA ciklus.

Önképzés, vagy továbbképzés a reflektív pedagógiai szemlélet és gyakorlat vonatkozásában. Az óvodapedagógus minőségi munkavégzésének alaptényezője, hogy képes legyen elemezni munkáját, pedagógiai célmeghatározás-, pedagógiai tartalom, tevékenység, hatás vizsgálata során. Tudja mit, mért, milyen módon, hogyan végez. Ennek eredményessége alapján értékelje önmaga célmeghatározását, pedagógiai tevékenységét, azzal elért, vagy nem elért eredményeket. A megszokást, a rutint váltsa fel a mindenkori céltudatos, átgondolt, igényes munkavégzés, a szakmai fejlődés tudatos irányítása. Fontos a folyamatos értékelő figyelem, az alkalmazott eljárás szükség szerinti módosítására az eredményesség érdekében.

Legyen reális önértékelése, legyen nyitott a kritikus, de jobbitó szándékú értékelésekre (hospitálás, látogatás, egymástól való tanulás).

Tervezés-értékelés	időkeret	dokumentálás
Nevelési terv	félév	csoportnapló
Foglalkozások, tevékenységek terve	éves tematikus tevékenységi terv foglalkozások, tevékenységek tematikus heti terve	csoportnapló
Differenciált nevelés, egyéni fejlesztőprogram	negyedév	gyermeki személyiségfejlődési napló egyéni fejlesztőprogram terv

Dokumentálás

Csoportnaplónak tartalmaznia kell a gyermekcsoport összetételét, eltérő szükségletű, hátrányos, halmozottan hátrányos, veszélyeztetett helyzetű, roma nemzetiséghez tartozó, sajátos nevelési igényű gyermekek kimutatását.

A helyi nevelési program éves tartalmát, nevelési, tevékenységi tervet, foglalkozások, tevékenységek rendszerét, szervezési feladatokat, csoport életével kapcsolatos feljegyzéseket, valamint a tervek értékelését, reflexiókat.

Gyermeki személyiségfejlődési napló

Az egyéni fejlődés, fejlesztés nyomonkövetésére szolgáló dokumentum. A fejlettségi szint-megállapítás a megfigyelés mellett a saját kidolgozású, a teljes személyiségstruktúrára vonatkozóan részképeségenkénti, életkoronkénti bontásban elkészített mérőanyaggal történik, mely tartalmazza a mérési módot, eszközt, mutatót.

Tükrözze a gyermek testi-lelki-szociális-értelmi fejlődését, fejlesztését. Mutasson rá a gyermek személyiségfejlődésének alakulására, részképeségek fejlettségi szintjére, ismereteire, a megfigyelési és mérési eredményekre, a fejlődésében tapasztaltakra.

A kapcsolattartási részben dokumentálásra kerülnek a gyermekek érdekében tett intézkedések, tájékoztatások, megbeszélések az érintett partner aláírásával, dátummal hitelesítve.

Tartalma:

Anamnézis, bemeneti tényezők, fejlettségi szintek részképeség területenkénti rögzítése év eleji, év végi mérések, megfigyelések alapján, bejövő állapotok rögzítése szeptember-október, fejlődési tapasztalatok rögzítése (szeptember-október, február, június), egyéni fejlesztési terv kidolgozása, értékelése 3 havi ciklusban (okt.-nov.-dec.; jan.-febr.-márc.; ápr.-máj.-jún.);

Óvodáskor végi kimeneti eredmények mérése, értékelése, a kimenő gyermek fejlesztési javaslatokkal ellátott összegző értékelő lapjának átadása a szülő részére; a gyermek óvodás éve alatt a szülővel való kapcsolattartás családlátogatás, egyéni tájékoztatás dokumentálása (tájékoztatás a gyermek fejlettségi szintjéről, fejlesztendő területeiről, nevelési-, fejlesztési tanácsok).

Egyéni fejlesztőprogram - fejlesztési terv

Egyéni bánásmód megvalósulására szolgáló egyéni fejlesztőprogram terve tartalmazza a fejlesztendő területet, a fejlesztési módot, tartalmat, eljárást és az értékelést negyedévenkénti bontásban. A fejlődési naplóban képességterületenként kerül rögzítésre a gyermek fejlődésében tapasztaltak. A képességterületenkénti fejlettségi szinteken túlmenően ismereteire, neveltségére, hiányos és kiemelkedő területeire is vonatkoznak a megállapítások, a fejlesztendő tartalmak: prevenció, korrekció, felzárkóztatás, hátránykompenzálás, kiemelkedő, tehetségfejlesztési területek. A ciklikusan tervezett fejlesztési tervek megvalósulását követő értékelésben reálisan és szakszerűen elemzi saját gyakorlatát, az egyéni bánásmód megvalósulását, eredményeit.

Mérés, értékelés

Legfontosabb, leggyakrabban használt mérőeszköz és módszer a megfigyelés, mely célzott tapasztalatszerzés a gyermek egész személyiségére, valamint a gyermekcsoport életére, megnyilvánulására, tevékenységekre, állapotra.

Egyéni és csoportmérés eredménymutatóiból elemezhető a gyermekek egyéni, ill. a csoport egészére vonatkozó fejlettségi szintje.

Óvodapedagógiai értékelési típusok:

- Dicséret, elismerés, ösztönzés, a gyermek pozitívumaira támaszkodás elvének érvényesítése
- Formatív: fejlesztő értékelés, a nevelő-fejlesztő munka állandó kísérője, a fejlődés-fejlesztés segítője,
- Diagnosztikai: helyzetfeltáró értékelés, a gyermek bemeneti tényezőinek megállapítása
- Kritériumorientált értékelés: a kritériumonként meghatározott jellemzők alapján eredményességvizsgálat
- Szummatív: lezáró, összegző, minősítő értékelés: gyermekek év végi fejlettségi szintje, óvodáskor végi kimeneti eredmények
- Standardhoz viszonyított értékelés: óvodáskor pszichológiai sajátosságai

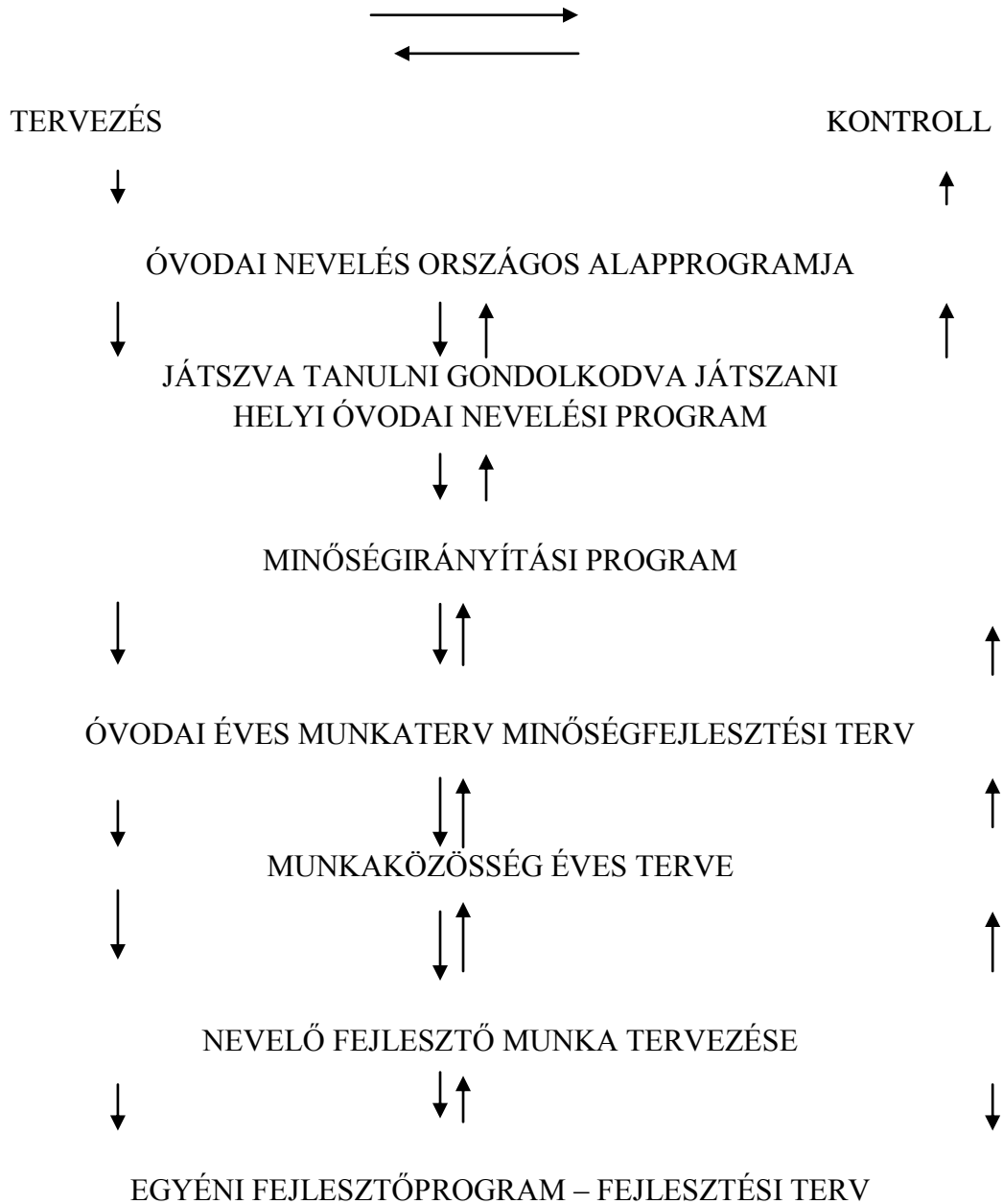
A pedagógiai munka folyamatában az állandó ellenőrzés, értékelés, mérés a tervezési ciklusok szerint, a napi pedagógiai munka folyamatában pedig folyamatosan történik.

Az óvodapedagógus minden nevelési év végén összegző, elemző értékelést, beszámolót készít: pedagógiai tevékenységéről, a tervezések megvalósulásáról, a gyermekcsoportjában elért eredményekről, a gyermekek fejlettségi szintjéről, intézményi tevékenységéről.

A minőségi munkavégzés feltétele az önértékelési, tanfelügyeleti kézikönyvek alapján az elvárásrendszernek, kompetenciaterületeknek, indikátoroknak való megfelelés, mely szerint történik az óvodapedagógus munkájának mérése, értékelése.

**A HELYI NEVELÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSA SORÁN A TERVEK
ÖSSZEHANGOLÁSA KONTROLLJA**

VIII. Együttműködések, családok bevonása az óvodai életbe, gyermekvédelem

Cél

Az együttműködés egyenrangú nevelőtársi viszonyban, jó partnerkapcsolatban valósuljon meg.

Csoporton belüli együttműködések

A nevelés minőségét befolyásolja, illetve hatással van rá a partnerek együttműködésének gyakorlata, minősége, elemzése, fejlesztése.

A gyermekekkel való sikeres együttműködés jellemzői:

- pozitív érzelmi viszony, érzelmi dominancia,
- van kölcsönösen kialakult szeretet és bizalom,
- tekintettel vagyunk állapotára, érzelmeire, gondolataira, természetes módon reagálunk arra,
- hitelesek tudunk maradni minden helyzetben,
- működik az alku-csere kompromisszum,
- világosan érthető határokat, korlátokat szabunk,
- nyitottak, megszólíthatók, segítők vagyunk egész nap,
- figyelembe vesszük szükségleteiket, kéréseiket, kívánságukat.

A társóvónók közötti sikeres együttműködés jellemzői:

- egységes nevelési elv, gyakorlat, következetesség,
- képesek tanulni, átvenni egymás hatékony módszereit, eljárásait egyes nevelési helyzetekben,
- azonos szakmai igényesség jellemző a napi pedagógiai, nevelő-fejlesztő munkában, dokumentálásban,
- kölcsönös nyílt, őszinte véleménynyilvánítás (negatív, pozitív egyaránt),
- a gyermekek „átadása”, megbeszélések napi rendszerességgel történik,
- a szülőkkel való kapcsolattartás fórumain mindketten részt vesznek, jelen vannak, egy elvet képviselnek így kijátszhatatlanok egymással szemben és megerősítők egymás mellett,
- etikus, hiteles magatartás.

A dajkák sikeres együttműködésének jellemzői:

- minden alkalommal szituációérzékenyen lépnek a csoportba: azonnal észreveszik mi a teendőjük (orrtörlés, reggeliztetés, vigasztalás, stb.), aktívan vesznek részt a gondozási feladatokban,
- ismerik a gyermekeket és nyitottak a gyermekek irányában,
- képesek az óvónő partnereként tevékenykedni, dolgozni,

- ismerik a helyi nevelési programot, helyüket a rendszerben, a csoportra vonatkozó nevelési koncepciót, azon belüli feladataikat a napi pedagógiai folyamatban,
- megszólíthatók, nyitottak a szülő irányában is, az óvónői kompetencia tiszteletben tartása mellett.

Nevelőtestületi, partnerkapcsolati sikeres együttműködés jellemzői:

- Kezdeményező és aktív a munkaközösség munkájában.
- Együttműködő különböző pedagógiai eljárások, programok megvalósításában.
- Értekezleteken felkészült, kifejezi véleményét, javaslatát, szakmai álláspontját, meggyőző és meggyőzhető.
- Kapott feladatait, adódó problémát önállóan, megfelelő módon teljesíti, intézi.
- Nyitott a partnerek visszajelzéseire, felhasználja szakmai fejlődésében.
- Rendelkezik reális önismerettel, képes az önreflexióra, önfejlesztésre.
- Nyitott a pedagógiai megújulásra, építő kritikára.
- A kapcsolattartás, az együttműködés során használja az infokommunikációs eszközöket.
- A gyermekek érdekében önállóan, tudatosan és kezdeményezően együttműködik a kollégákkal, a szülőkkel, a szakmai partnerekkel, szervezetekkel.

Az óvodai nevelés a családi nevelésre épül, annak kiegészítője. A kettő összhangja, folyamatos, szoros együttműködése a gyermekek harmonikus fejlődésének feltétele.

Alapja a kölcsönös bizalom és segítségnyújtás. A szülő találjon az óvodapedagógusban támaszt és segítő társat gyermeke neveléséhez, fejlesztéséhez.

Fontos az őszinte érdeklődésünk, elfogadásunk, megbecsülésünk kifejezése mind a gyermek, mind a szülő irányában. Az óvodai nevelés, a családi megerősítéssel együtt eredményes. A szülők felelősségérzete megnő azáltal, hogy közvetlen és közvetett módon is megélik az óvodai életben az óvodapedagógusi munkát, a gyermekük érdekében, fejlesztésében tett erőfeszítéseket.

A gyermek személyiségének alakulásában meghatározó, hogy milyen nevelési hatások érik a családjában, a megfelelő módon kialakított szokások és viselkedési formák megkönnyítik a gyermek beilleszkedését az óvodai közösségbe. Ezért nagyon fontos a családok nevelési szokásainak, életvitelének a megismerése, közelítése az óvodai nevelési szokásokhoz. Feladatunk a családokkal való együttműködés, a családok segítése, közvetett család gondozás. Együttműködés teljes egészében (konzultációk, közös programok) bővítsük pedagógiai tájékozottságukat, pozitívan alakítsuk gyermekszemléletüket, kapjanak segítséget nevelési problémák, helyzetek megoldására.

Nyújtunk tájékoztatást arról, hogy a család mindennapjaiban miként tudná gyermekük fejlődését elősegíteni. Arra törekszünk, hogy emberi magatartásunkban, jellemünkben szakmai felkészültségünkben egyaránt példamutatóak legyünk. Magatartásunkat nyitottság, empátia, türelem, segítőkészség, gyermeke iránti jószándék, és teljes diszkréció jellemezze. A szülők választhassanak maguk az együttműködés számukra legkedvezőbb formái közül.

Nem mindig a kapcsolattartási forma mennyisége, hanem élményszerűsége, tartalmas volta a meghatározó.

Családgondozási: családpedagógiai eszközökkel, a szülők jogainak tiszteletben tartása, segítség, gondoskodás úgy, hogy az lehetőleg ne bontsa meg, hanem erősítse a család egységét, a gyermeki érdek védelmében, a gyermeki jogok érvényesítésével.

Kizárólag olyan szülői igények, elvárások teljesítését vállaljuk föl, amely az óvodai étellel összeegyeztethető, valamint a gyermeki jogokat, érdekeket nem sérti. Olyan plusz szolgáltatást biztosítunk, amelyet óvodapedagógus végzettségű szakember vezet.

A kapcsolattartás formái

- A gyermekét óvodába beírató szülő érezze, hogy kezdetét veszi az együttműködés.
- Családlátogatás, személyes kapcsolatfelvétel új gyermek esetében, a gyermek-óvónő érzelmi kötődés megalapozása, régi óvodás esetében megerősítése.
- Egyéni, igény szerinti befogadás, beszoktatás lehetősége.
- Összevont és csoportszülői értekezletek.
- A napi tájékoztatás mellett, szükségszerűen, illetve negyedévente egyéni, részletes, érdemi tájékoztatást kap a szülő gyermeke óvodai életéről, fejlődéséről, fejlettségi szintjéről, állapotáról, valamint fejlesztési javaslatokkal, nevelési tanácsokkal segítjük gyermeknevelési gyakorlatát.
- Közös programok, kirándulások, rendezvények, ünnepélyek.
- Szülők bevonása programok, tevékenységek szervezésébe, közös munkába.
- Szülői szervezet munkájában közreműködés, a képviselő szülő megbízása, segítése.
- A Szülői szervezet figyelemmel kíséri a gyermeki jogok érvényesítését, a pedagógiai munka eredményességét.
- A Szülői szervezet képviselője tájékoztatást kérhet és véleményt nyilváníthat a gyermekek nagyobb csoportját érintő kérdésekben. Tanácskozási joggal vehet részt nevelőtestületi értekezleten.
- Kölcsönös információcsere a gyermekről, egyéni beszélgetések, konzultációk.
- Nyílt nap
- Fogadó óra

A szülők számára nyitott óvodai programok, rendezvények, ünnepélyek

- Őszi, tavaszi kirándulás
- Mikulás nap
- Karácsonyváró adventi játszóház
- Karácsony
- OVI-GÁLA (helyi szervezésű, körzeti jellegű)
- Farsang
- Húsvétváró, tavaszi játszóház
- Ovicsalogató
- Anyák napja
- Gyermeknap
- Mozdulj! - Sportnap
- Ünnepeles évváró

A család és az óvoda együttműködése sikeres, ha

- A szülők és az óvodákban dolgozók nevelőpartneri kapcsolatban állnak.
- Az óvónő nyitott a család felé.
- A szülő bízik az ott dolgozó felnőttekben, elismeri munkájukat.
- A szülő tudja: gyermeke jó helyen van.
- Az óvónő empatikus a szülő gondjaival szemben, ha tud, segít.
- A szülő nyitott, érdeklődő gyermeke és az óvodai élet felől.
- A gyerek és a család helyzete valóban fontos mindkét fél számára.

A **gyermekvédelem** valamennyi óvodapedagógus feladatkörébe tartozó munka.

A gyermekvédelemnek integrált formában kell működnie, ami a szükséges kapcsolatok és együttműködés meglétét jelenti. Valamennyi óvodapedagógus feladatkörébe ki kell épülnie az ellátórendszerek közötti kommunikációnak, együttműködésnek a szakmai kompetenciák elhatárolásával és tiszteletben tartásával úgy, hogy a gyermek és családja életminőségét javítsa.

Ehhez a teljes családi gyermeki háttérismeret elengedhetetlen (szociális helyzet, érzelmi háló, légkör, erőviszonyok, szükségletek).

Az óvodapedagógus mindezek alapján valósítja meg a gyermekvédelmi munkát a hátrányos és veszélyeztetett gyermekek integrált nevelésében, differenciált nevelését, fejlesztését, oly módon, hogy:

- a gyermek fejlődését akadályozó tényezők megszüntetésére
- a gyermeket ért káros hatások pedagógiai eszközökkel történő ellensúlyozására törekszik egyéni, sajátos bánásmóddal.

Gyermekvédelmi munka a segítségnyújtás, a prevenció, esetek feltárása, feltérképezése, környezettanulmány.

Feladatok

- Gyermekvédelmi felelőssel (összevont intézményi) történő egyeztetés, nyilvántartás vezetés.
- Gyermekvédelmi ügy, intézkedés dokumentálása
- Közös feltárni a család életvitelét, szükségleteit, speciális szükségletű gyermekeket.
- Átmeneti lelki – magatartás; mentális problémák (eredendője pl.: válás, haláleset stb.) felismerése, a terápia megszervezése, szükséges szakember bevonása (pl.: pszichológus)
  - a) 3 éves hátrányos, halmozottan hátrányos, veszélyeztetett helyzetű gyermekek óvodai ellátásának, nevelésének biztosítása
  - b) roma nemzetiséghez tartozó családok rendszeres látogatása, segítése nevelési tanácsokkal, ellátásban, bevonva a családsegítő, gyermekjóléti szolgálat szakembereit.
- Aktív részvétel a jelzőrendszerben, együttműködés az ellátórendszerben.
- Esetmegbeszélések, konzultációk

Kapcsolattartás

- Gyermekvédelmi felelős
- Védőnő
- Szociális, Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat
- Polgármesteri Hivatal, gyámügy
- Pedagógiai Szakszolgáltató Központ
- Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

IX. Az óvoda kapcsolatrendszere, együttműködés

Cél

Nyílt, együttműködő partnerkapcsolat.

- Fenntartó
- szent Péter Görögkatolikus Általános Iskola
- Pedagógiai Szakszolgáltató Központ
  - logopédus
  - fejlesztőpedagógus
  - gyógytestnevelő
- Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság
- Múcsony Társult Települései Család- és Gyermekjóléti Szolgálat
- Védőnő
- Művelődési Intézmény
- Roma Nemzetiségi Önkormányzat

Partnereinkkel történő együttműködés sikeres, ha

- rendszerességgel bíró konzultációk zajlanak közöttük,
- ismerik az egyes intézmények az óvoda kompetenciáját, és a partnerek is ismerik az óvodai életet, tisztázódik a kompetenciájuk az óvoda irányában
- számítunk egymás tudására, tapasztalataira a továbblépéshez,
- őszinte, nyílt, segítőkész, tartalmas együttműködés a jellemző.

X. Személyi, tárgyi feltételek

A program minőségi megvalósulásához a jelenlegi személyi feltétel további megtartása szükséges. A gyermekcsoportok vegyes, magas létszámú összetétele, a programspecifikum, a pedagógiai tartalom elengedhetetlen szubjektív feltétele:

Az óvoda-bölcsőde csoportban egy kisgyermekgondozó - nevelő, a csoportonkénti egy dajka, csoportonkénti óvónőpáros összehangolt, megosztott, együttes munkája.

A folyamatos önképzés mellett, a program tartalmához illesztett továbbképzéseket támogatjuk. Kiemelten a fejlesztőpedagógus szakképesítés vagy szakvizsga megszerzését.

Óvodánkban a fejlesztőszoba rendelkezésre bocsátásával a kazincbarcikai Pedagógiai Szakszolgáltató Központból heti egy-egy napon logopédus, fejlesztőpedagógus és gyógytestnevelő segíti az eltérő szükségletű gyermekek fejlesztését.

A program megvalósulását biztosító jelenlegi belső tárgyi feltételek biztosítottak, az eszközök minőségben, mennyiségben megfelelőek.

Az óvodapedagógia sokeszközigénye és elhasználódása megköveteli a folyamatos pótlást, bővítést, korszerűsítést, megújítást.

Fontos a gyermekek foglalkoztatásához, a gyermeki tevékenységekhez szükséges eszközök, játékok gazdagítása:

- óvodapedagógus által készített
- beszerezhető játékok, eszközök
- IKT eszközök: CD lejátszó, diavetítő, projektor, számítógép

Programspecifikumnak megfelelően a képességfejlesztő játékok, eszközök folyamatos biztosítása szükségszerű.

Az elhasználódott, hiányos udvari játékok eszközök, kinti mozgásfejlesztő és egyéb eszközök, játékok pótlása elsőbrendűséget élvez.

XI. A nevelőmunkát segítő játékok és egyéb eszközök

Eszközök, felszerelések	Mennyiségi mutató	Megjegyzés
1. Játékok, játékeszközök (mennyiség eszközfajtánként)		
különbféle játékformák (mozgásos játékok, szerepjátékok, építő-konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás és bábozás, barkácsolás) eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30 %-ának megfelelő mennyiségben játékfajták szerint	csoportszobai és udvari eszközök külön-külön
mozgáskultúrát, mozgásfejlőst segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök, játékok, sportszerek	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	csoportszobai és udvari eszközök külön-külön
ének, zene, énekes játékok eszközei	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevétel	
az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevétel	képeskönyvekből, képes mesekönyvekből gyermekcsoportonként legalább 15 féle 15-20
értelmi képességeket (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök, játékok	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben képességterületek szerint	
ábrázoló tevékenységet fejlesztő (rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, kézimunka) anyagok, eszközök	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	
a természeti-emberi-tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok, játékok, eszközök	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	
munka jellegű tevékenységek eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30 %-ának megfelelő mennyiségben	
2. A nevelőmunkát segítő egyéb eszközök		
magnetofon	csoportonként 1	
diavetítő	1	
hangszer (pedagógusoknak)	1	
hangszer (gyermekeknek)	gyermekcsoportonként a gyermekek 30 %-ának megfelelő mennyiségben	
egyéni fejlesztést szolgáló játékok, eszközök rész-képesség típusonként	gyermekcsoportonként a gyermek 30 %-ának megfelelő mennyiségben	
gondozási, étkezési eszközök	gyermekenként	

Érvényességi nyilatkozat

A módosított helyi nevelési program hatályba lépése: 2018. szeptember 01.

Felülvizsgálata: törvényi, jogszabályi változásoknak megfelelően

A helyi nevelési program módosításának lehetséges indokai:

- Ha a nevelőtestület más program bevezetéséről dönt
- Szervezeti átalakítás
- A törvényi, tartalmi szabályozások változása

Előírás a programmódosítás előterjesztésére:

- Írásbeli előterjesztés az óvoda nevelőtestülete részéről.
- Részletes szóbeli előterjesztés nevelőtestületi értekezlet formájában.

A program nyilvánosságra hozatala:

- Átfogó ismertetése tájékoztató fórumokon, szülői értekezleteken.
- Elérhetővé bárki számára az óvónői szobában biztosított.
- Az óvoda honlapja

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Elfogadta:

Óvodai nevelőtestület nevében:

Dátum:

Véleményezési jogot gyakorolt: Egyetértő véleményt nyilvánított:

Szülői szervezet
névében:

Dátum:

Roma Nemzetiségi Önkormányzat
névében:

Dátum:

Mucsony Nagyközség Önkormányzata
Képviselő Testülete
névében:

Dátum:

Jóváhagyta:

Intézményvezető:

Dátum: